

UCHWAŁA NR XXVII/144/2016

RADY GMINY RYTWIANY

z dnia 29 grudnia 2016 r.

w sprawie przyjęcia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Rytwiany

na lata 2016-2025

Na podstawie art.18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (t.j.: Dz.U. z 2016r., poz. 446 z późn. zm.) oraz art. 17 ust.1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej (t.j.: Dz.U. z 2016 r., poz. 930 z późn. zm.) uchwala się co następuje:

§ 1.

Przyjmuje się Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Rytwiany na lata 2016-2025, w brzmieniu jak w załączniku do niniejszej uchwały.

§ 2.

Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Rytwiany.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Gminy

Jerzy Gwizdowski

**STRATEGIA
ROZWIĄZYWANIA
PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
GMINY RYTWIANY
NA LATA 2016-2025**

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE.....	3
I. UWARUNKOWANIA TWORZENIA STRATEGII	5
1. PODSTAWY PRAWNE	5
2. UWARUNKOWANIA STRATEGICZNE I PROGRAMOWE.....	6
II. DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ W GMINIE	15
1. DANE PODSTAWOWE O GMINIE	15
2. INFRASTRUKTURA TRANSPORTOWA I KOMUNIKACYJNA.....	16
3. STRUKTURA DEMOGRAFICZNA I ZASOBY MIESZKANIOWE.....	17
4. STRUKTURA GOSPODARCZA I SYTUACJA NA RYNKU PRACY.....	22
5. EDUKACJA I WYCHOWANIE	31
6. ŻYCIE KULTURALNE I INFRASTRUKTURA SPORTOWO-REKREACYJNA.....	32
7. OPIEKA ZDROWOTNA I PROBLEM NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI.....	37
8. UZALEŻNIENIA I PRZEMOC W RODZINIE	43
9. PROBLEM BEZDOMNOŚCI	50
10. PRZESTĘPCZOŚĆ.....	51
11. POMOC SPOŁECZNA	52
12. ORGANIZACJE POZARZĄDOWE.....	65
13. WYNIKI BADAŃ ANKIETOWYCH „PROBLEMY SPOŁECZNE W ŚRODOWISKU LOKALNYM” ...	69
14. ANALIZA SWOT	84
15. WNIOSKI Z DIAGNOZY	90
III. MISJA, CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ	93
IV. PROGRAMY I PROJEKTY.....	103
V. WDROŻENIE, MONITOROWANIE I EWALUACJA STRATEGII	104
SPIS TABEL I WYKRESÓW	108

WPROWADZENIE

Polityka społeczna oznacza racjonalną działalność państwa i innych podmiotów zmierzającą do kształtowania ogólnych warunków pracy i bytu ludności, pożądanych struktur społecznych i stosunków społeczno-kulturowych, służących efektywnemu i sprawiedliwemu zaspokojeniu potrzeb społeczeństwa. Na poziomie lokalnym jednym z podstawowych narzędzi służących jej realizacji jest strategia rozwiązywania problemów społecznych.

Strategia rozwiązywania problemów społecznych to dokument przedstawiający koncepcję działań zmierzających do racjonalizacji lokalnej polityki społecznej, szczególnie w aspekcie rozpoznawania zagrożeń społecznych, ich profilaktyki i minimalizowania negatywnych skutków występujących problemów społecznych. Strategia stanowi podstawę do realizacji stosunkowo trwałych wzorów interwencji społecznych w obliczu zagrożeń dla prawidłowego funkcjonowania lokalnej społeczności.

Niniejsza strategia została opracowana w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Rytwianach. Powstała w procesie partycypacyjnym z uwzględnieniem interesów różnych grup społecznych i przy szerokich konsultacjach społecznych. W pracach nad dokumentem uczestniczyli przedstawiciele samorządu lokalnego, w tym sektora pomocy społecznej, oświaty, kultury, sportu i rekreacji, rynku pracy, ochrony zdrowia, a także policji, organizacji pozarządowych, kościoła oraz mieszkańcy gminy. Moderatorem prac nad dokumentem było Centrum Wspierania Służb Społecznych w Częstochowie.

Strategia została przygotowana na lata 2016-2025. Ma umocowanie w dokumentach strategicznych z zakresu polityki społecznej przygotowanych na poziomie europejskim, ogólnopolskim i samorządowym skąd, stosownie do potrzeb mieszkańców, przenosi priorytetowe cele i kierunki działań na poziom lokalny. Dokument umożliwia ubieganie się o środki zewnętrzne, m.in. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej, i stanowi materiał wyjściowy do opracowania szczegółowych programów i projektów pomocy społecznej.

Strategia składa się z pięciu części. W pierwszej z nich zostały przedstawione podstawy prawne tworzenia dokumentu oraz jego uwarunkowania strategiczne i programowe.

Druga część strategii obejmuje podstawowe informacje na temat gminy oraz diagnozę sytuacji społecznej w gminie, która została przygotowana w oparciu o dane

pozyskane z instytucji i organizacji działających w gminie bądź obejmujących zasięgiem działania jej mieszkańców, identyfikację mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń lokalnego systemu polityki społecznej (analiza SWOT), a także analizę ankiet skierowanych do mieszkańców gminy, w tym przedstawicieli samorządu lokalnego. Diagnoza została przeprowadzona w następujących obszarach: *Infrastruktura transportowa i komunikacyjna; Struktura demograficzna i zasoby mieszkaniowe; Struktura gospodarcza i sytuacja na rynku pracy; Edukacja i wychowanie; Życie kulturalne i infrastruktura sportowo-rekreacyjna; Opieka zdrowotna i problem niepełnosprawności; Uzależnienia i przemoc w rodzinie; Problem bezdomności; Przemoc; Pomoc społeczna i Organizacje pozarządowe.*

W trzeciej części strategii, na podstawie wniosków płynących z przeprowadzonej diagnozy oraz przy uwzględnieniu kompetencji samorządu gminnego, zostały sformułowane: misja, cele strategiczne i operacyjne oraz kierunki działań niezbędnych do podjęcia w okresie programowania dokumentu. Zostali również wskazani realizatorzy strategii, przedstawione źródła finansowania dokumentu i czas realizacji wyznaczonych w nim kierunków działań, ramy finansowe strategii oraz prognoza zmian.

W czwartej części dokumentu wskazane są programy oraz przedstawiona jest informacja na temat projektów mogących służyć realizacji strategii.

Piąta część strategii zawiera informacje na temat sposobu realizacji dokumentu oraz prowadzenia jego monitoringu i ewaluacji przy wykorzystaniu przygotowanego zestawu wskaźników monitoringowych.

Przy istniejącym obecnie ogromnym zapotrzebowaniu na myślenie i działanie strategiczne należy pamiętać, że sam fakt przygotowania strategii to dopiero część teoretyczna procesu, którą należy uzupełnić praktyką i działaniem, czyli wdrożeniem dokumentu. Tutaj, odpowiedzialność spada na lokalnych polityków, działaczy, przedstawicieli różnych instytucji, zarówno administracji samorządowej, jak i organizacji pozarządowych. I tylko ich skoordynowana współpraca, wola i determinacja w przeznaczaniu i pozyskiwaniu środków finansowych przełoży się na skuteczność realizacji strategii.

I. UWARUNKOWANIA TWORZENIA STRATEGII

1. PODSTAWY PRAWNE

Obowiązek opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Rytwiany na lata 2016-2025 wynika z art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 930 ze zm.), który w ramach zadań własnych gminy przewiduje „opracowanie i realizację gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka”.

Do aktów prawnych regulujących treść strategii oraz wpływających na jej realizację należą również m.in.:

- ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 446 ze zm.),
- ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 487),
- ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 575 ze zm.),
- ustawa z 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 1518 ze zm.),
- ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 169 ze zm.),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 1390),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 224 ze zm.),
- ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 645 ze zm.),
- ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 1828),

- ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 2046),
- ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz. U. z 2016 r., poz. 195 ze zm.),
- ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 1793 ze zm.),
- ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 963 ze zm.),
- ustawa z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 1638),
- ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 546 ze zm.),
- ustawa z dnia 8 grudnia 2006 r. o finansowym wsparciu tworzenia lokali socjalnych, mieszkań chronionych, noclegowni i domów dla bezdomnych (Dz. U. z 2015 r., poz. 833 ze zm.),
- ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 1610),
- ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych (t.j. Dz. U. z 2013 r., poz. 966 ze zm.),
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 1817),
- ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 1943 ze zm.).

2. UWARUNKOWANIA STRATEGICZNE I PROGRAMOWE

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Rytwiany na lata 2016-2025 pozostaje w zgodności z dokumentami strategicznymi i programowymi, które opracowano na szczeblu europejskim, krajowym i samorządowym. Należą do nich:

- Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu,

- Strategia Rozwoju Kraju 2020 – Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo,
- Umowa Partnerstwa – Programowanie perspektywy finansowej 2014-2020,
- Program Operacyjny Wiedza, Edukacja, Rozwój 2014-2020,
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020,
- Strategia Polityki Społecznej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2012-2020,
- Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Powiatu Staszowskiego na lata 2016-2022,
- Strategia Rozwoju Gminy Rytwiany na lata 2015-2025.

Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu jest dokumentem, którego głównym celem jest wyjście z kryzysu, w jakim w ostatnich latach znalazła się gospodarka europejska, powrót na ścieżkę rozwoju, a następnie na niej pozostanie. Strategia, której założeniem jest stworzenie większej liczby miejsc pracy i podniesienie standardu życia, obejmuje trzy wzajemnie ze sobą powiązane priorytety:

1. Rozwój inteligentny – rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji;
2. Rozwój zrównoważony – wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej;
3. Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu – wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

W ramach trzech priorytetów tematycznych przygotowano siedem projektów przewodnich. Projekt „*Unia innowacji*” ma na celu poprawę warunków ramowych i dostępu do finansowania badań i innowacji, co powinno wzmocnić rolę łańcucha innowacji i zwiększyć poziom inwestycji w całej Unii. Z kolei projekt „*Młodzież w drodze*” służy poprawie wyników systemów kształcenia oraz podniesieniu atrakcyjności europejskiego szkolnictwa wyższego na arenie międzynarodowej, a projekt „*Europejska agenda cyfrowa*” zakłada upowszechnienie szybkiego Internetu oraz umożliwienie gospodarstw domowym i przedsiębiorstwom czerpanie korzyści z jednolitego rynku cyfrowego.

Projekt „*Europa efektywnie korzystająca z zasobów*” ma na celu uniezależnienie wzrostu gospodarczego od wykorzystania zasobów poprzez zmniejszenie udziału emisji węgla w europejskiej gospodarce, większe wykorzystanie odnawialnych źródeł energii,

modernizację transportu i propagowanie efektywności energetycznej, natomiast projekt „*Polityka przemysłowa w erze globalizacji*” służy poprawie otoczenia biznesu, szczególnie w odniesieniu do Małych i Średnich Przedsiębiorstw, oraz wspieraniu rozwoju silnej i zrównoważonej bazy przemysłowej, przygotowanej do konkurencyjności na rynkach światowych.

Celem projektu „*Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia*” jest modernizacja rynków pracy poprzez zwiększanie mobilności siły roboczej oraz rozwijanie kwalifikacji przez całe życie, co powinno podnieść współczynnik aktywności zawodowej i lepiej dopasować do siebie popyt i podaż na rynku pracy, a projekt „*Europejski program walki z ubóstwem*” zakłada zapewnienie spójności społecznej i terytorialnej, tak aby korzyści płynące ze wzrostu gospodarczego i zatrudnienia były szeroko dostępne, a osoby ubogie i wykluczone społecznie mogły żyć godnie i aktywnie uczestniczyć w życiu społecznym.

Strategia Rozwoju Kraju 2020 to z kolei najważniejszy średniookresowy dokument rozwojowy na szczeblu krajowym, określający cele strategiczne do 2020 roku. Wyznacza on trzy obszary strategiczne: *Sprawne i efektywne państwo, Konkurencyjna gospodarka, Spójność społeczna i terytorialna*, w których koncentrują się główne działania, oraz określa, jakie interwencje są niezbędne w celu przyspieszenia procesów rozwojowych.

Celem głównym Strategii jest wzmocnienie i wykorzystanie gospodarczych, społecznych i instytucjonalnych potencjałów zapewniających szybszy i zrównoważony rozwój kraju oraz poprawę jakości życia ludności. Dokument z jednej strony wyznacza działania służące usuwaniu barier rozwojowych, w tym ujawnionych przez kryzys gospodarczy słabości polskiej gospodarki, a z drugiej skupia się na wspomnianych powyżej potencjałach, które będą stymulowały rozwój kraju.

Strategia stanowi bazę dla 9 strategii zintegrowanych (Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki, Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego, Strategia Rozwoju Transportu, Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko, Sprawne Państwo, Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego, Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie, Strategia Rozwoju Systemu Bezpieczeństwa Narodowego RP, Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa), które powinny przyczyniać się do realizacji założonych w niej celów, a zaprojektowane w nich działania rozwijać i uszczegóławiać reformy w niej wskazane. Dokument skierowany jest nie tylko do

administracji publicznej, ale także do środowisk społecznych i gospodarczych, które uczestniczą w procesach rozwojowych i mogą je wspomagać zarówno na szczeblu centralnym, jak i regionalnym.

Strategia Rozwoju Kraju 2020 jest również odniesieniem na gruncie krajowym dla dokumentów strategicznych przygotowywanych w kraju na potrzeby programowania środków Unii Europejskiej na lata 2014-2020, tj. Umowy Partnerstwa i programów operacyjnych (uwzględniających środki z polityki spójności, wspólnej polityki rolnej i wspólnej polityki rybołówstwa). Wskazane w strategii cele rozwojowe i priorytety w znaczącym zakresie wpisują się w cele strategii unijnej „Europa 2020” i są z nią spójne.

Umowa Partnerstwa jest dokumentem określającym strategię interwencji funduszy europejskich w Polsce w latach 2014-2020 w ramach trzech polityk unijnych: polityki spójności, wspólnej polityki rolnej i wspólnej polityki rybołówstwa. Instrumentami realizacji Umowy są krajowe programy operacyjne i regionalne programy operacyjne. Dokumenty te wraz z Umową tworzą spójny system dokumentów strategicznych i programowych na nową perspektywę finansową.

Umowa ściśle wiąże strategię wykorzystania środków europejskich z realizacją Strategii Rozwoju Kraju 2020 i Strategii Europa 2020. Celem konsekwentnie realizowanym w ramach nowej perspektywy finansowej 2014-2020 jest, zgodnie ze Strategią Rozwoju Kraju, oparcie rozwoju na dalszym zwiększaniu konkurencyjności gospodarki, poprawie spójności społecznej i terytorialnej oraz podnoszeniu sprawności i efektywności państwa. Biorąc pod uwagę wskazane powyżej cele rozwojowe kraju, w Umowie wyróżniono cztery priorytety finansowania ze środków europejskich, do których zaliczono: otoczenie sprzyjające przedsiębiorczości i innowacjom, spójność społeczną i aktywność zawodową, infrastrukturę sieciową na rzecz wzrostu i zatrudnienia oraz środowisko i efektywne gospodarowanie zasobami. Priorytety te będą realizowane w ramach właściwych celów tematycznych, wskazanych w projektach rozporządzeń Unii Europejskiej.

Umowa wskazuje m.in. rodzaje inwestycji, mogących liczyć na dofinansowanie, proponuje układ programów operacyjnych, prezentuje zarys systemu ich wdrażania, a także przedstawia ogólne założenia oparte na zasadzie subsydiarności podziału interwencji pomiędzy poziom krajowy i regionalny. Zapewnieniu koordynacji pomiędzy funduszami polityki spójności na poziomie regionalnym służyć ma, umożliwiona po raz pierwszy

w okresie programowania 2014-2020, realizacja przez samorzady województw programów dwufunduszowych (Europejski Fundusz Społeczny i Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego). Instrumentem zapewniającym komplementarność interwencji realizowanych przez rząd i samorząd terytorialny będzie kontrakt terytorialny.

Zgodnie z Umową Partnerstwa w latach 2014-2020 Europejski Fundusz Społeczny będzie współfinansował krajowy **Program Operacyjny Wiedza, Edukacja, Rozwój 2014-2020**, dotyczący rozwoju kompetencji i umiejętności, włączenia społecznego i dobrego rządzenia oraz 16 regionalnych programów operacyjnych. Krajowy program (zasili go 28% środków funduszu) będzie się koncentrował na zmianach strukturalnych poszczególnych polityk sektorowych, a także na takich przedsięwzięciach, które mają charakter ogólnopolski i są priorytetowe z punktu widzenia polityki państwa, natomiast na poziomie regionalnym interwencja Europejskiego Funduszu Społecznego (72% środków funduszu) będzie dotyczyła bezpośredniego wsparcia osób w celu poprawy ich sytuacji na rynku.

Program Operacyjny Wiedza, Edukacja, Rozwój obejmuje pięć następujących osi priorytetowych: I. Osoby młode na rynku pracy, II. Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji, III. Szkolnictwo wyższe dla gospodarki i rozwoju, IV. Innowacje społeczne i współpraca ponadnarodowa oraz V. Pomoc Techniczna.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020 przewiduje utworzenie 11 osi priorytetowych. Problematykę społeczną ujęto głównie w ramach osi priorytetowej 9. Włączenie społeczne i walka z ubóstwem oraz 10. Otwarty rynek pracy.

W ramach osi priorytetowej 9. wyznaczono priorytety inwestycyjne, których wdrożenie ma się przyczynić do aktywnej integracji osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poprzez wzmocnienie ich szans na zatrudnienie, ułatwienia dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych, w szczególności środowiskowych, opiekuńczych oraz usług wsparcia rodziny i pieczy zastępczej dla osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, a także wzmocnienia sektora ekonomii społecznej w kreowaniu nowych miejsc pracy poprzez wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej.

Z kolei w ramach osi priorytetowej 10. przewidziano wprowadzenie w życie priorytetów inwestycyjnych mających przyczynić się do zwiększenia dostępu do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz oddalonych od rynku pracy, m.in. poprzez lokalne inicjatywy na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników, zwiększenia liczby mikroprzedsiębiorstw (i nowopowstałych w nich miejsc pracy) tworzonych przez osoby bezrobotne i nieaktywne zawodowo oraz odchodzące z rolnictwa, a także wzrostu adaptacyjności małych i średnich przedsiębiorstw w regionie poprzez dostosowanie ich do zachodzących zmian gospodarczych i zapotrzebowania rynku oraz podnoszenie kompetencji i kwalifikacji pracowników, stanowiące element strategii rozwoju przedsiębiorstwa.

Strategia Polityki Społecznej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2012-2020 jest dokumentem, który wyznacza główne kierunki regionalnej polityki społecznej. W strategii, na podstawie diagnozy sytuacji społecznej w województwie, sformułowano misję („Misją strategii polityki społecznej województwa świętokrzyskiego jest włączenie wszystkich mieszkańców, rodzin i podmiotów województwa do działań na rzecz trwałego rozwoju, poprawy jakości życia, zmniejszenia skali problemów społecznych, a także ich łagodzenia”) oraz wyznaczono 5 celów strategicznych: 1. Minimalizacja obszarów wykluczenia społecznego, 2. Kompleksowe działania na rzecz integracji społecznej oraz aktywizacji osób niepełnosprawnych, 3. Efektywny system polityki społecznej, 4. Profilaktyka i rozwiązywanie problemów wynikających z uzależnień od środków psychoaktywnych, 5. Wzmocnienie kapitału społecznego mieszkańców województwa świętokrzyskiego.

W celu strategicznym 1. ujęto kwestie wspierania osób i rodzin żyjących w ubóstwie oraz zagrożonych ubóstwem, wyrównywania szans mieszkańców w dostępie do usług społecznych, stworzenia i rozwoju efektywnego systemu wsparcia rodzin oraz rodzicielstwa zastępczego, a także przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

W celu strategicznym 2. zaakcentowano potrzebę kształtowania wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy, rozwijania usług socjalnych dla tych osób oraz tworzenia warunków sprzyjających ich zaradności i samodzielności.

W ramach celu strategicznego 3. zwrócono uwagę na konieczność systematycznego diagnozowania problemów społecznych oraz planowania strategicznego i operacyjnego w obszarze polityki, wprowadzania i wspierania innowacyjnych rozwiązań w zakresie pomocy

społecznej, ograniczenia niekorzystnych tendencji w sferze ludnościowej i rodzinnej, dostosowania infrastruktury i bazy społecznej do dynamiki długookresowych trendów demograficznych, kształcenia i szkolenia zawodowego kadr pomocy i integracji społecznej oraz podejmowania współpracy jednostek organizacyjnych pomocy społecznej z instytucjami rynku pracy.

W celu strategicznym 4. podkreślono potrzebę prowadzenia profilaktyki i zmniejszania skutków uzależnień oraz zwiększenia dostępności leczenia odwykowego i wsparcia w procesie wychodzenia z uzależnień, natomiast w ramach celu strategicznego 5. skupiono się na wzmocnieniu potencjału instytucji pozarządowych i wsparciu partnerstw na poziomie lokalnym i regionalnym, zaangażowaniu sektora pozarządowego w proces rozwiązywania problemów społecznych oraz rozwijaniu w województwie sektora ekonomii społecznej.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Powiatu Staszowskiego na lata 2016-2022 jest dokumentem, w którym na podstawie diagnozy problemów społecznych występujących w powiecie, analizy działalności instytucji z zakresu pomocy społecznej, identyfikacji mocnych i słabych stron lokalnego systemu pomocy społecznej oraz szans i zagrożeń, jakie przed nim stoją, sformułowano wizję i misję strategii oraz wyznaczono cele strategiczne, operacyjne i zadania.

Cele i zadania zakładają przeciwdziałanie ubóstwu poprzez działalność Powiatowego Urzędu Pracy w Staszowie, wspieranie osób dotkniętych ubóstwem, ograniczanie zjawiska długotrwałego bezrobocia i jego przyczyn poprzez udzielanie pomocy osobom bezrobotnym i długotrwale bezrobotnym w zakresie reintegracji zawodowej, wspieranie otoczenia tych osób, badanie lokalnego rynku pracy w celu dopasowania kwalifikacji osób bezrobotnych do jego potrzeb, przeciwdziałanie uzależnieniu świadczeniobiorców od instytucji pomocy społecznej, ograniczanie zjawiska wykluczenia zawodowego, poprawę jakości funkcjonowania systemu świadczenia usług socjalnych skierowanych do osób starszych, nawiązywanie współpracy z innymi instytucjami w celu efektywniejszego zaspokojenia potrzeb seniorów, pobudzanie aktywności społecznej osób niepełnosprawnych poprzez wyrabianie zaradności osobistej i umiejętności samodzielnego wypełniania ról społecznych oraz zwiększanie aktywności zawodowej i społecznej tych osób.

Za ważne uznano również poprawę dostępności pomocy terapeutycznej dla osób uzależnionych od alkoholu, wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych, stworzenie systemu zapobiegającego patologiom, zapewnienie profesjonalnej pomocy w postaci poradnictwa specjalistycznego rodzinom dotkniętym skutkami patologii społecznej, wspieranie najsłabszych grup społecznych poprzez działalność instytucji świadczących całodobową opiekę, prowadzenie edukacji publicznej w zakresie ochrony zdrowia oraz profilaktyki zdrowotnej dla uczniów oraz wykorzystanie istniejących instytucji w celu podniesienia jakości usług edukacyjnych sprzyjających rozwojowi psychofizycznemu dziecka.

Strategia Rozwoju Gminy Rytwiany na lata 2015-2025 jest podstawowym dokumentem strategicznym określającym cele i kierunki polityki rozwoju gminy. Na podstawie diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej gminy, analizy obszarów problemowych oraz mocnych i słabych stron gminy oraz szans i zagrożeń dla jej rozwoju, sformułowano wizję i misję rozwoju gminy, a także wyznaczono cele główne i szczegółowe, działania priorytetowe i zadania.

Do zadań istotnych z punktu widzenia niniejszego dokumentu zaliczono m.in.: wspieranie małych i średnich przedsiębiorstw na wczesnym etapie działalności oraz funkcjonowania, organizowanie corocznego gminnego forum przedsiębiorczości, inicjowanie oraz prowadzenie kampanii informacyjnej o dostępnych programach pomocowych z Unii Europejskiej oraz środkach krajowych, wspieranie działań wykorzystujących technologie informacyjno-komunikacyjne, wsparcie utworzenia inicjatywy klastrowej na rzecz przemysłu drzewnego oraz organizowanie regularnych spotkań między przedsiębiorcami, samorządem i organizacjami pozarządowymi.

Podkreślono również potrzebę stworzenia produktu turystycznego gminy przy wykorzystaniu potencjału Pustelni Złotego Lasu, inicjowania współpracy pomiędzy Pustelnią Złotego Lasu a „Golejowem” oraz Zespołem Pałacowo-Parkowym w Kurozwękach w celu wykreowania wspólnego produktu turystycznego, inicjowania i wspierania współpracy branży turystycznej i okołoturystycznej, wspierania działań w zakresie wykorzystania dziedzictwa kulturowego i naturalnego, utworzenia edukacyjnej ścieżki rowerowej na terenie gminy, wdrożenia spójnego systemu oznakowania i informacji turystycznej, wspierania działalności związanych z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi oraz wspierania działań

mających na celu zagospodarowanie terenu wokół ruin gotyckiego zamku obronnego w Rytwianach.

Zwrócono także uwagę na konieczność powołania Forum Organizacji Pozarządowych, opracowania i wdrożenia programu finansowego wsparcia wkładu własnego projektów realizowanych przez organizacje pozarządowe, wspierania organizacji pozarządowych działających na rzecz społeczności lokalnej, wspierania sektora ekonomii społecznej, w tym tworzenia spółdzielni socjalnych, utworzenia Klubu Aktywności Społecznej, popularyzowania wiedzy i umiejętności dotyczących produktów lokalnych i regionalnych oraz związanych z tradycją i dziedzictwem kulturowym i naturalnym, wspierania samoorganizacji i samorozwoju mieszkańców, zorganizowania forum młodzieżowego, utworzenia Centrum Aktywności Młodych, prowadzenia programów profilaktyki zdrowotnej, dostosowania obiektów użyteczności publicznej do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych, zapewnienia wysokiej jakości systemu ochrony zdrowia oraz pomocy i integracji społecznej, poprawę jakości usług edukacyjnych, kulturalnych i rekreacyjnych oraz poprawę bezpieczeństwa publicznego.

II. DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ W GMINIE

1. DANE PODSTAWOWE O GMINIE

Gmina Rytwiany jest gminą wiejską, położoną w województwie świętokrzyskim, w powiecie staszowskim. Sąsiaduje z następującymi gminami powiatu staszowskiego: Łubnice i Połaniec (od południa), Oleśnica (od południowego zachodu), Osiek (od wschodu) i Staszów (od północy i zachodu) oraz gminą Tuczępy w powiecie buskim (od zachodu).

Gmina zajmuje powierzchnię 126,27 km², co stanowi 13,65% powierzchni powiatu. W jej skład wchodzi 15 sołectw: Grobla, Kłoda, Niedziałki, Pacanówka, Podborek, Ruda, Rytwiany, Sichów Duży, Sichów Mały, Strzegom, Strzegomek, Sydzyna, Szczeka, Świącica i Tuklęcz.

Gmina położona jest w Niece Nidziańskiej będącej obniżeniem terenu między Wyżyną Krakowsko-Częstochowską a Wyżyną Kielecką, w mezoregionie Niecka Połaniecka. Przez teren gminy przepływa rzeka Czarna. Gmina posiada zasoby przyrodnicze o dużej wartości. Najcenniejszym walorem przyrodniczym jest rezerwat przyrody „Dziki Staw”, utworzony dla ochrony ponad stuletnich skupisk drzew modrzewia europejskiego oraz jeziora potorfowego. Występują tu różnorodne formy krasowe w postaci lejów i dolinek, a rezerwat jest siedliskiem dla wielu gatunków roślin i zwierząt. Na terenie gminy znajduje się 15 pomników przyrody, wśród nich „Bartek” – dąb bezszypułkowy, liczący ok. 130 lat.

Rytwiany mają bogatą historię, ściśle związaną z historią pobliskiego miasta Staszowa. Przypuszcza się, że okolice miejscowości zamieszkiwane były przez ludzi od czasów neolitu, czego świadectwem są znalezione na tym terenie kamienne artefakty. Pierwszym zapisanym właścicielem Rytwian był w XIII wieku Piotr Bogoria ze Skotnik. Na przestrzeni wieków kolejnymi właścicielami byli: Mikołaj z Kurowa, prymas Polski Wojciech Jastrzębiec, Jan Rytwiański, Mikołaj z Kurozwęk, Hieronim Łaski, Marcin Zaborowski, Tęczyńscy, Opalińscy, Lubomirscy, Potoccy i Radziwiłłowie. Biskup Wojciech Jastrzębiec wybudował w Rytwianach gotycki zamek obronny, który służył też kolejnym właścicielom. Najświetniejszy okres w swojej historii Rytwiany przeżywały za czasów Tęczyńskich. W 1621 roku Jan Tęczyński sprowadził do Rytwian kamedułów, którzy wybudowali klasztor i kościół, a sam zamienił prowincjonalny dwór w magnacką siedzibę i ośrodek dworskiej kultury liczący się w Europie.

Prężny ośrodek gospodarczy uczynili z Rytwian Potoccy; w okolicach funkcjonowały zakłady przemysłu rolnego, w tym cukrownia, wydobywano torf i otwarto fabrykę wyrobów z terakoty. Ostatni właściciele Rytwian – Radziwiłłowie – na przełomie XIX i XX wieku wybudowali w Rytwianach własny pałacyk. Ocenia się, że Potoccy i Radziwiłłowie zmienili oblicze Rytwian przekształcając je w prężny ośrodek rolniczo-przemysłowy, w którym działały również tartak, cegielnia, elektrownia, gorzelnia i młyn na Czarnej oraz warsztaty naprawcze do obsługi technicznej licznych zakładów produkcyjnych. Po II wojnie światowej warsztaty naprawcze przekształcono w duże Zakłady Naprawcze Mechanizacji Rolnictwa, funkcjonujące w nowej formie organizacyjnej do dziś. Natomiast sami Radziwiłłowie, po wprowadzeniu reformy rolnej w 1944 roku, stracili majątek w Rytwianach i Sichowie Dużym i rozproszyli się po świecie.

Wiele z XIX i XX-wiecznych obiektów utrzymanych w charakterystycznym stylu przemysłowym zachowało się do dziś i nadaje Rytwianom oryginalny charakter architektoniczny. Do obiektów zabytkowych w gminie zalicza się: ruiny gotyckiego zamku obronnego z 1425 roku – zachowała się baszta; barokowy kościół Zwiastowania NMP i klasztor pokamedulski „Pustelnia Złotego Lasu” z XVII wieku – położony 3 km od wioski, (zabytek klasy I); Pałac Radziwiłłów z 1919 roku; kaplica, szkoła i młyn rzeczny – dawne zabudowania Radziwiłłów oraz cegielnia, tartak i dawna gorzelnia z przełomu XIX i XX wieku.

2. INFRASTRUKTURA TRANSPORTOWA I KOMUNIKACYJNA

Gminna Rytwiany leży po obu stronach drogi wojewódzkiej nr 764 prowadzącej z Kielc przez Radom i Staszów do Połania, a przez jej północno-wschodni kraniec przebiega droga wojewódzka nr 765 relacji Jędrzejów – Szydłów – Staszów – Osiek.

System komunikacyjny gminy uzupełniają sieci dróg powiatowych (o łącznej długości ok. 49 km) oraz dróg gminnych (o łącznej długości ok. 140 km).

Przez teren gminy przebiegają również 3 linie kolejowe: nr 65 (Linia Hutnicza Szerokotorowa, niezelektryfikowana, relacji Sławków Południowy LHS – Hrubieszów – granica państwa), nr 70 (jednotorowa, relacji Włoszczowice – Chmielów k. Tarnobrzega) oraz nr 75 (jednotorowa, relacji Rytwiany – Połaniec). Linie te pozostają w eksploatacji, na terenie gminy nie ma jednak czynnej stacji kolejowej – najbliższa jest w Staszowie.

Rytwiany położone są w odległości ok. 6 km od stolicy powiatu Staszowa, 40 km od Buska-Zdroju, 55 km od Sandomierza i 65 km od Kielc.

Usługi komunikacyjne na terenie gminy świadczą: PKS Staszów sp. z o.o. oraz przewoźnicy prywatni, m.in. BOR Travel i Zidma Trans z Osieka oraz FHU „Gryf” z Połańca.

Ocenia się, że dobre połączenia komunikacyjne mają mieszkańcy Rytwian, Grobli, Kłody, Szczeki, Niedziałek, Strzegomia, Strzegomka, Rudy, Tukłęcza, Gaju Święckiego, Święcicy, a także Podborka i Pacanówki, natomiast z trudnościami komunikacyjnymi borykają się mieszkańcy miejscowości Sichów Mały i Sichów Duży.

3. STRUKTURA DEMOGRAFICZNA I ZASOBY MIESZKANIOWE

W latach 2013-2015 liczba ludności gminy Rytwiany zmniejszała się nieznacznie z roku na rok (z 6.392 w 2013 r. do 6.343 w 2015 r.). Na koniec kolejnych lat większość wśród ogółu mieszkańców gminy stanowiły kobiety (50,1% w 2013 r., 50,3% w 2014 r., 50,5% w 2015 r.).

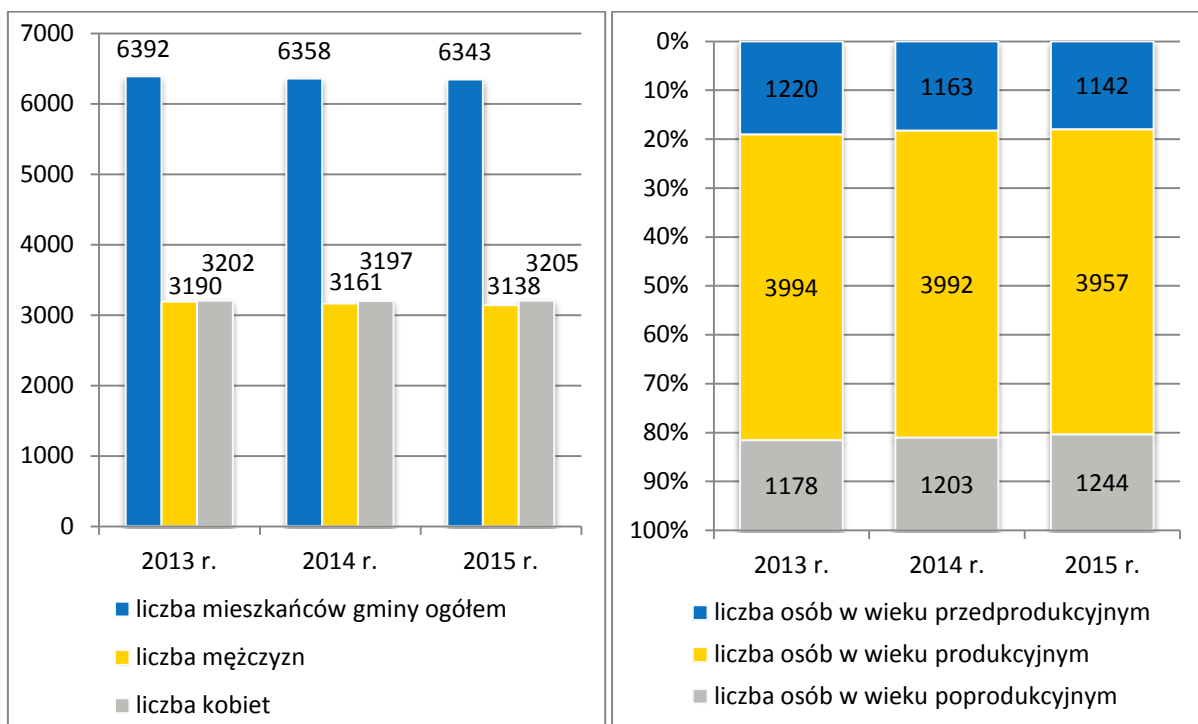
Na koniec 2015 roku średnia gęstość zaludnienia w gminie wynosiła 51 osób na 1 km² i była znacznie niższa od średniej dla powiatu staszowskiego – 79 osób na 1 km².

W analizowanym okresie systematycznie zmniejszała się liczba dzieci i młodzieży oraz osób w wieku produkcyjnym, stale rosła natomiast liczba osób starszych.

Zmniejszająca się liczba mieszkańców gminy była efektem zarówno ujemnego przyrostu naturalnego (-37 w 2013 r. i -1 w 2014 r. i -13 w 2015 r.), jak i niekorzystnego salda migracji (-19 w 2013 r., -11 w 2014 r. i -2 w 2015 r.), odbywającej się głównie w ruchu wewnętrznym.

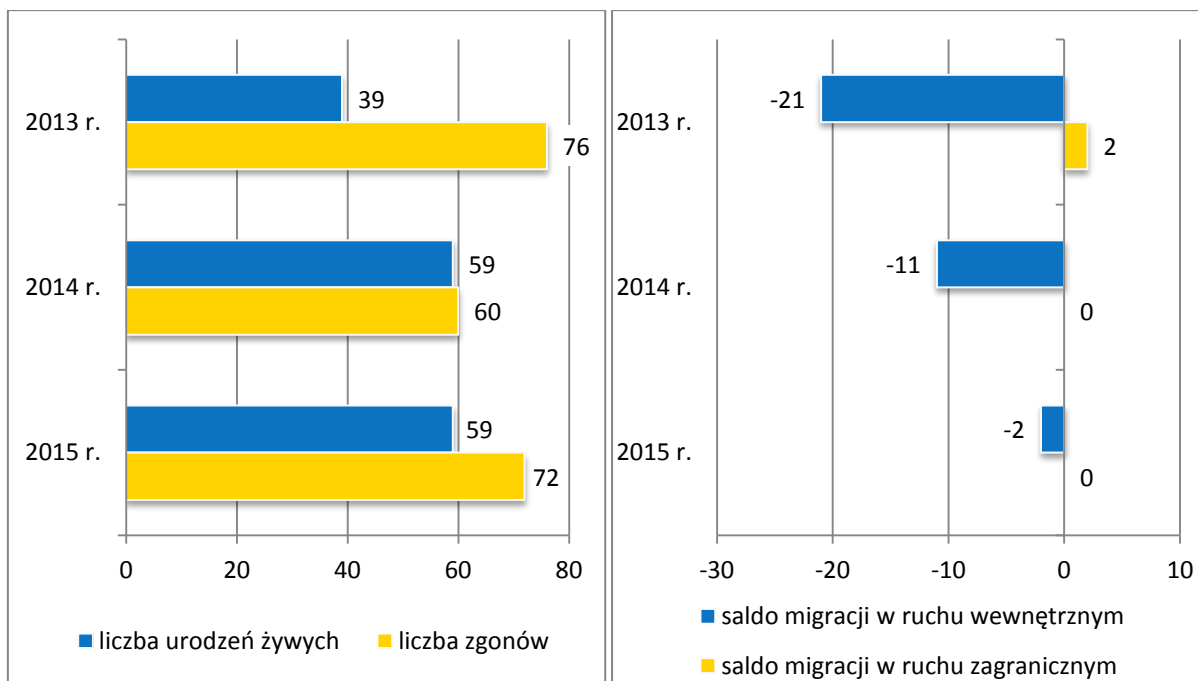
Dane szczegółowe na temat liczby, struktury wiekowej, ruchu naturalnego i salda migracji mieszkańców gminy przedstawiają poniższe wykresy.

Wykresy 1-2. Ludność gminy oraz jej struktura wiekowa w latach 2013-2015

Źródło danych: Główny Urząd Statystyczny.

Wykresy 3-4. Ruch naturalny i saldo migracji ludności gminy w latach 2013-2015

Źródło danych: Główny Urząd Statystyczny.

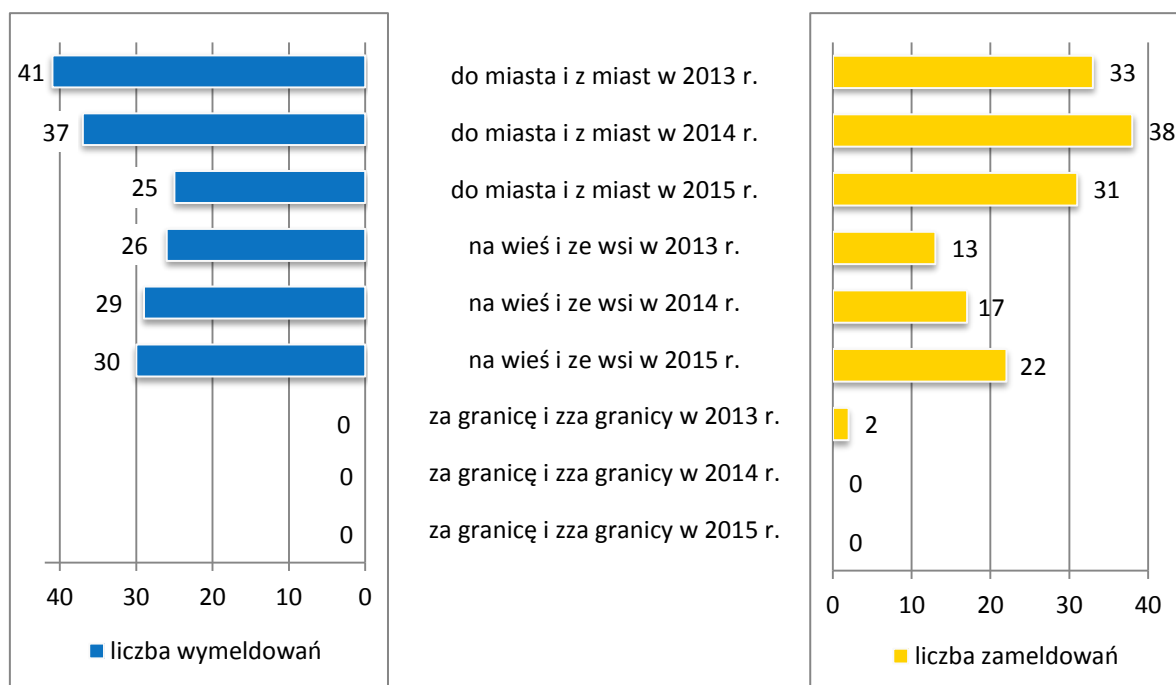
Mieszkańcy gminy opuszczający jej teren w latach 2013-2014 kierowali się przede wszystkim do jednostek miejskich, natomiast w 2014 roku główny kierunek migracji stanowiły inne obszary wiejskie.

Dla większości osób, które postanowiły się osiedlić w gminie, wcześniejszym miejscem zamieszkania były miasta, przy czym z roku na rok rosła liczba nowych mieszkańców gminy, którzy poprzednio mieszkali na innych obszarach wiejskich. W analizowanym okresie marginalne znaczenie miał ruch migracyjny odbywający się za granicę i z za granicy.

Nowi mieszkańcy gminy wcześniej zamieszkujący w miastach (np. w Staszowie), mogą stanowić grupę osób, które postanowiły się osiedlić na nieodległych od miejskich terenach, charakteryzujących się brakiem zgiełku, ciszą i spokojem okolicy. Powodem może być również dostępność w gminie tańszych lokali i domów mieszkalnych i traktowanie jej jako bazy wypadowej do działalności zawodowej podejmowanej w pobliskich miastach.

Dane szczegółowe na temat ruchu migracyjnego ludności gminy według typu i kierunku migracji przedstawia poniższy wykres.

Wykres 5. Ruch migracyjny ludności gminy w latach 2013-2015 według typu i kierunku migracji

Źródło danych: Główny Urząd Statystyczny.

Analizując sytuację demograficzną w gminie, należy podkreślić, iż przyjęty do badania trzyletni okres jest zbyt krótki, aby jednoznacznie zdefiniować charakter zachodzących zmian. Uwagę zwraca jednak spadek liczby mieszkańców, malejący wśród nich udział dzieci i młodzieży oraz rosnący odsetek osób starszych. Przypuszczać należy, że w niedługim czasie gmina zmagać się będzie z postępującym procesem starzenia się społeczności lokalnej, co w niedługiej perspektywie będzie m.in. wymagało dostosowania w szerszym zakresie niż dotychczas wachlarza usług społecznych do potrzeb seniorów.

Sytuacja demograficzna w gminie jest jednym z uwarunkowań lokalnej polityki mieszkaniowej. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, w latach 2013-2015 liczba mieszkań w gminie Rytwiany stale zwiększała się (z 2.115 w 2013 r. do 2.151 w 2015 r.). Z kolei z danych Urzędu Gminy Rytwiany wynika, że w 2015 roku liczba mieszkań komunalnych będących w zasobach gminy zmniejszyła się w stosunku do lat 2013-2014 (po 14 w latach 2013-2014, 10 w 2015 r.). Wśród nich było 5 mieszkań socjalnych w każdym roku.

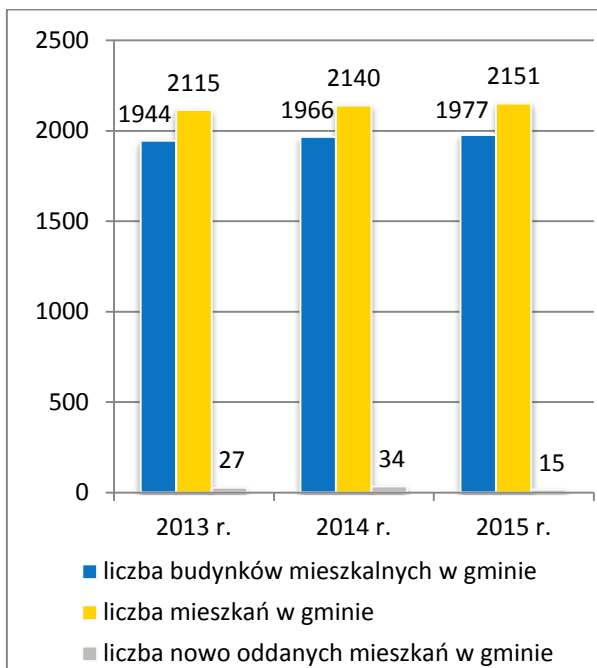
W latach 2013-2014 łączna powierzchnia użytkowa mieszkań będących w zasobach gminy wynosiła 482 m², a w 2015 roku – 362 m². Przeciętna powierzchnia 1 mieszkania wynosiła po 34 m² w latach 2013-2014 i 40 m² w 2015 roku, natomiast przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania przypadająca na 1 mieszkańca po 25m² w latach 2013-2014 i 26 m² w 2015 r.

W analizowanym okresie liczba nowo oddanych mieszkań w gminie wyniosła: 27 w 2013 roku, 34 w 2014 roku i 15 w 2015 roku, a łączna liczba dostępnych w nich izb oraz powierzchnia użytkowa odpowiednio: 162 i 3.854 m² w 2013 roku, 190 i 4.583 m² w 2014 roku oraz 86 i 2.061 m² w 2015 roku. Wśród nowo oddanych mieszkań nie było mieszkań poszerzających zasoby gminy.

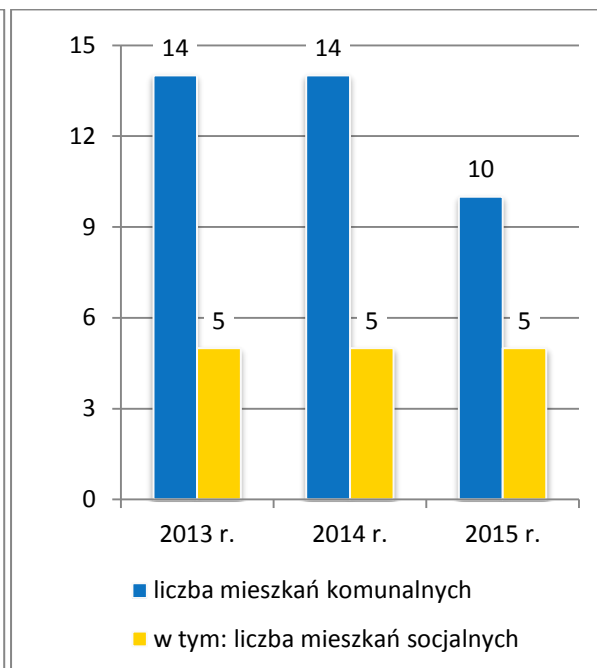
W 2014 roku złożono 2 wnioski o przydział mieszkania komunalnego z zasobów gminy, natomiast w latach 2014-2015 2 osoby oczekiwały na mieszkanie socjalne. W analizowanym okresie żaden mieszkaniec gminy nie otrzymał wyroku eksmisyjnego bez wskazania lokalu socjalnego.

Dane szczegółowe na temat zasobów mieszkaniowych w gminie przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 6. Zasoby mieszkaniowe w gminie w latach 2013-2015

Wykres 7. Mieszkania pozostające w zasobach gminy w latach 2013-2015

Źródło danych: Główny Urząd Statystyczny i Urząd Gminy Rytwiany.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego na koniec 2015 roku większość mieszkań w gminie była wyposażona w instalacje techniczno-sanitarne w postaci wodociągu, ustępu spłukiwanego, łazienki i centralnego ogrzewania. Najlepiej wyglądała sytuacja z dostępem do sieci wodociągowej, do której podłączonych było 88,5% mieszkań. Ustęp spłukiwany i łazienkę posiadało odpowiednio 81,3% i 79,4% mieszkań, a do centralnego ogrzewania dostęp miało 67,8% mieszkań. Znacznie gorsza była dostępność sieci gazowej w gminie – korzystało z niej 14,1% ludności (w sumie 389 czynnych przyłączy do budynków mieszkalnych).

Mieszkańcy gminy, którzy z uwagi na trudną sytuację materialną nie byli w stanie pokryć kosztów związanych z utrzymaniem mieszkania, otrzymywali, po spełnieniu określonych warunków, dodatki mieszkaniowe. Jest to świadczenie pieniężne udzielane w ramach zadań własnych gminy i realizowane przez Urząd Gminy Rytwiany. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 1. Dodatki mieszkaniowe przyznane w gminie w latach 2013-2015

	2013 r.	2014 r.	2015 r.
liczba gospodarstw, którym przyznano dodatki mieszkaniowe	0	1	2
liczba przyznanych dodatków mieszkaniowych	0	brak danych	15
wartość przyznanych dodatków mieszkaniowych (w zł)	0	1.399	1.907

Źródło danych: Urząd Gminy Rytwiany i Główny Urząd Statystyczny.

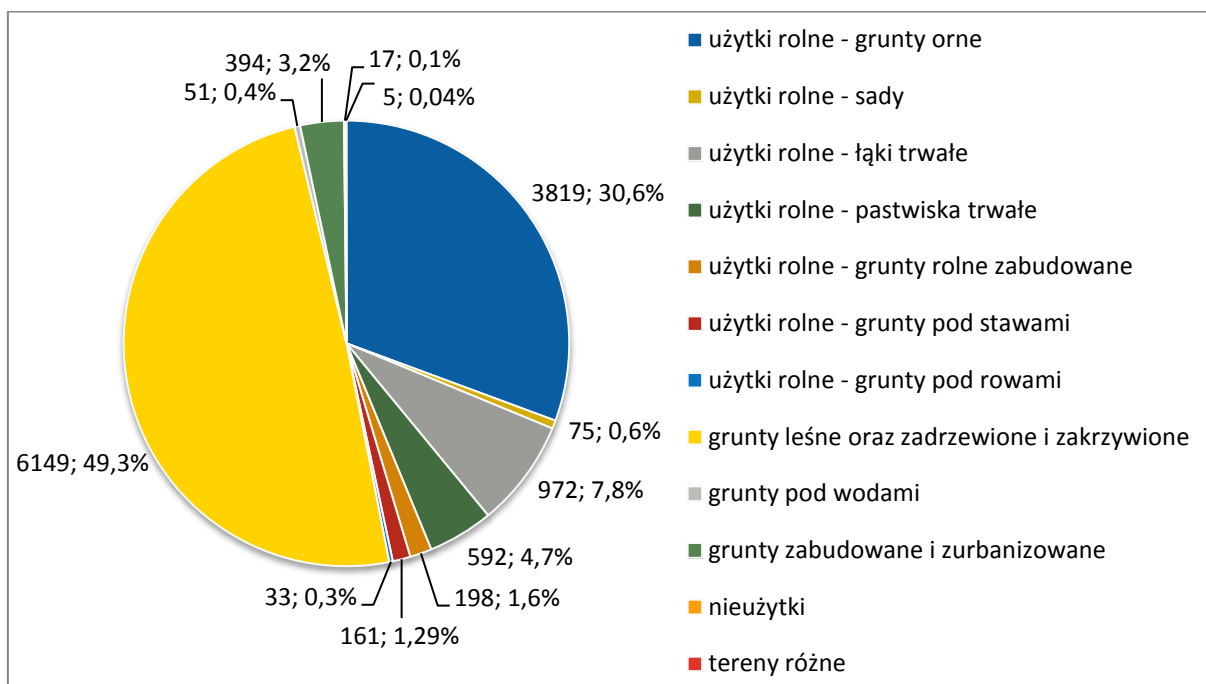
W latach 2014-2015 liczba gospodarstw domowych, którym przyznano dodatki mieszkaniowe była niewielka (1 w 2014 r. i 2 w 2015 r.), podobnie jak wysokość kwot wydatkowanych na ten cel (1.399 zł w 2014 r., 1.907 zł w 2015 r.).

Warto dodać, iż w latach 2014-2015 roku w gminie wypłacono po 1 dodatku energetycznych na łączną kwotę 110 zł w 2014 roku i 140 zł rok później. Ta forma pomocy udzielana jest osobom, którym przyznano dodatek mieszkaniowy oraz które są stroną umowy kompleksowej lub umowy sprzedaży energii elektrycznej zawartej z przedsiębiorstwem energetycznym i zamieszkują w miejscu dostarczania energii elektrycznej.

4. STRUKTURA GOSPODARCZA I SYTUACJA NA RYNKU PRACY

Gmina Rytwiany ma charakter rolniczo-leśny. W strukturze użytkowania gruntów przeważają grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione (49,3%) oraz użytki rolne (46,9%), w tym grunty orne (30,6%) oraz łąki i pastwiska (12,5%). Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.

Wykres 8. Użytki rolne, lasy i grunty leśne, pozostałe grunty i nieużytki (w ha) w gminie

Źródło danych: Główny Urząd Statystyczny.

Na większości obszaru gminy przeważają gleby mało urodzajne; ponad 78% ziem posiada V i VI klasę bonitacyjną. Najlepsze gleby, III klasy bonitacyjnej, wykształciły się głównie w zachodniej i południowej części gminy – stanowią one 6,5% areалу gruntów ornych. Z kolei gleby IV klasy bonitacyjnej zajmują 15% gruntów ornych i występują w większości sołectw gminy. Użytki zielone występują przede wszystkim w obrębie doliny rzeki Czarnej i potoku Jaźwińska Struga.

Obszar gminy należy do jednego z mniej usłonecznionych regionów Polski; liczba dni pogodnych w roku wynosi 62, a pochmurnych 122. Zima trwa statystycznie 92 dni, a lato 91 dni. Okres wegetacyjny trwa na tym obszarze około 210 dni. Uważa się, iż mimo słabej jakości gleb, na terenie gminy istnieją korzystne warunki przyrodnicze, szczególnie do prowadzenia upraw warzyw i roślin ekologicznych.

Według danych Powszechnego Spisu Rolnego z 2010 roku w gminie funkcjonowały 1.252 gospodarstwa rolne, w tym 1.137 gospodarstw prowadzących działalność rolniczą. Wśród nich były 224 gospodarstwa małe o powierzchni do 1 ha, 754 gospodarstwa o powierzchni od 1 do 5 ha, 136 gospodarstw o powierzchni od 5 do 10 ha, 14 gospodarstw o powierzchni od 10 do 15 ha oraz 9 gospodarstw o powierzchni 15 ha i więcej.

W strukturze upraw dominowały zboża (uprawą zbóż zajmowało się 771 gospodarstw rolnych spośród 827 trudniących się uprawą) i ziemniaki (503), uprawiano także warzywa gruntowe (56), uprawy przemysłowe (14), buraki cukrowe (13) oraz rośliny strączkowe jadalne na ziarno (11). W strukturze zagospodarowania gruntów w gminie coraz więcej arealów przeznaczanych się pod produkcję warzyw gruntowych oraz pod osłonami (pomidor, ogórek), pojawiają się plantacje truskawek.

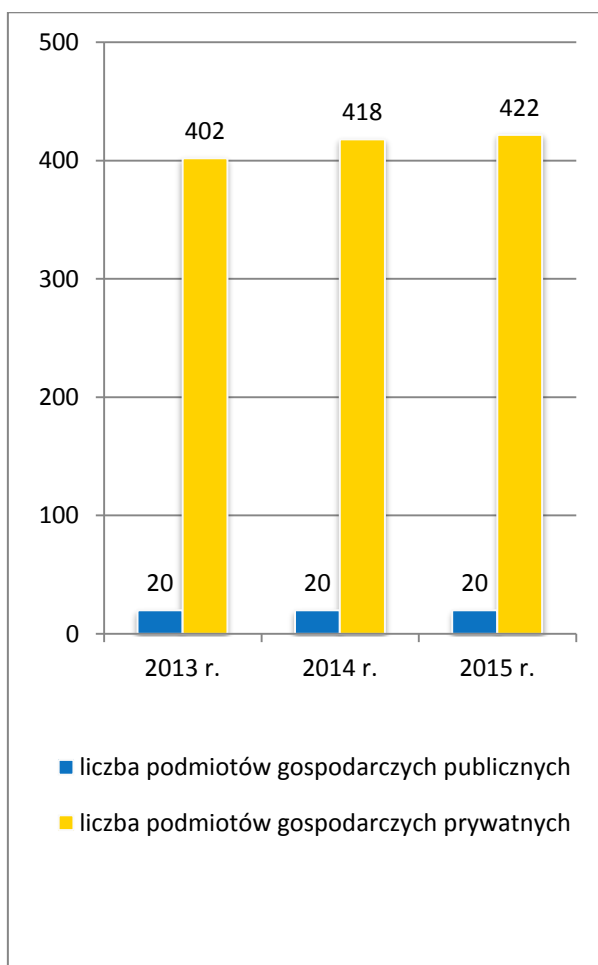
Podstawowy kierunek produkcji zwierzęcej stanowiła natomiast hodowla bydła (zajmowało się nią 296 gospodarstwa spośród 826 utrzymujących zwierzęta gospodarskie) i trzody chlewnej (184). Pogłowie bydła liczyło 757 sztuk, a trzody chlewnej 1.056 sztuk. Prowadzono także chów koni (w 69 gospodarstwach), a w większości gospodarstw (757) hodowano drób, którego pogłowie liczyło łącznie 27.379 sztuk.

Na terenie gminy znajdują się zasoby złóż mineralnych. Podstawowym surowcem jest siarka występująca w południowo-wschodniej jej części, w obrębie wstępnie rozpoznanego złoża „Rudniki”. Złoże nie jest obecnie eksploatowane.

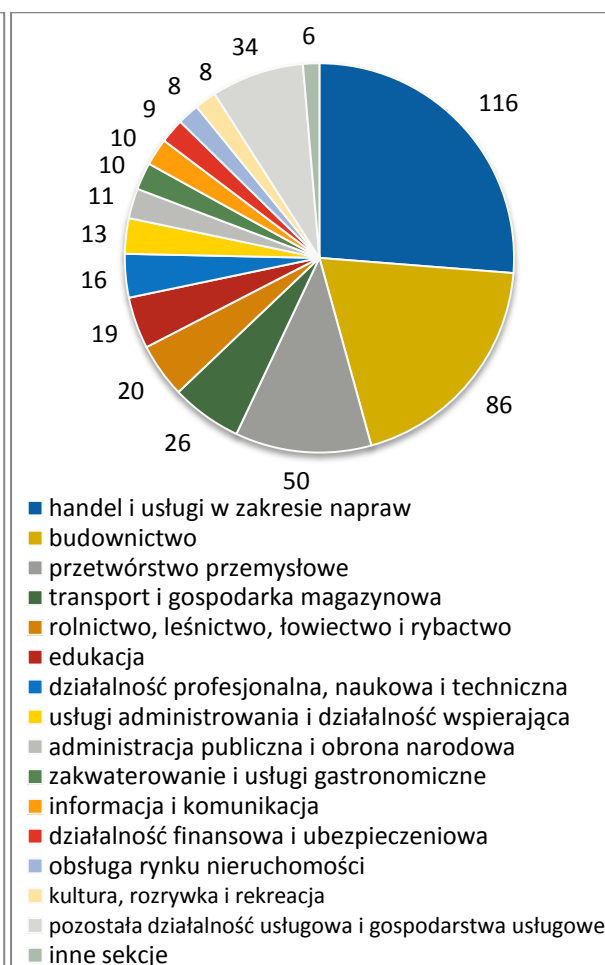
W latach 2013-2015 liczba podmiotów gospodarczych funkcjonujących w gminie zwiększała się z roku na rok (422 w 2013 r., 438 w 2014 r., 442 w 2015 r.). Zdecydowana większość z nich znajdowała się w rękach prywatnych (402 w 2013 r., 418 w 2014 r., 422 w 2015 r.). W 2015 roku dominującym rodzajem działalności gospodarczej prowadzonej w gminie był handel i usługi w zakresie napraw (116 podmiotów). Na kolejnych miejscach znajdowały się podmioty zajmujące się budownictwem (86) oraz przetwórstwem przemysłowym (50).

Dane szczegółowe na temat podmiotów gospodarczych funkcjonujących w gminie przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 9. Podmioty gospodarcze w gminie w latach 2013-2015

Wykres 10. Podmioty gospodarcze w gminie w poszczególnych sekcjach Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) w 2015 roku

Źródło danych: Główny Urząd Statystyczny.

Z uwagi na charakter gospodarki gminy szczególne znaczenie mają podmioty działające w obszarze obsługi produkcji rolnej, które trudnią się skupem, magazynowaniem i przetwórstwem, naprawą sprzętu rolniczego i świadczeniem usług finansowych. Są to m.in. Gminna Spółdzielnia „Samopomoc Chłopska” w Rytwianach, Zakład Uboju Zwierząt Rzeźnych i Produkcja Wędlin w Sichowie Dużym, Sklep ogrodniczy w Rytwianach, Z.P.U. „TAMAX” w Rytwianach zajmujący się paczkowaniem suszu i sprzedażą artykułów spożywczych i przemysłowych oraz Bank Spółdzielczy w Staszowie, Oddział Rytwiany. Istotną rolę w gospodarce gminy odgrywa również drewno. Potencjał ten wykorzystują m.in. firma „VAWRIL” Sp. z o.o. w Rytwianach i Zakład Usług Leśnych „Leśnik” w Rytwianach.

Na terenie gminy funkcjonuje także gospodarstwo rybackie „Rytwiany” zrzeszone w Lokalnej Grupie Rybackiej „Świętokrzyski Karp” oraz wielkotowarowe gospodarstwo ogrodnicze w Sichowie Dużym specjalizujące się w uprawie warzyw gruntowych.

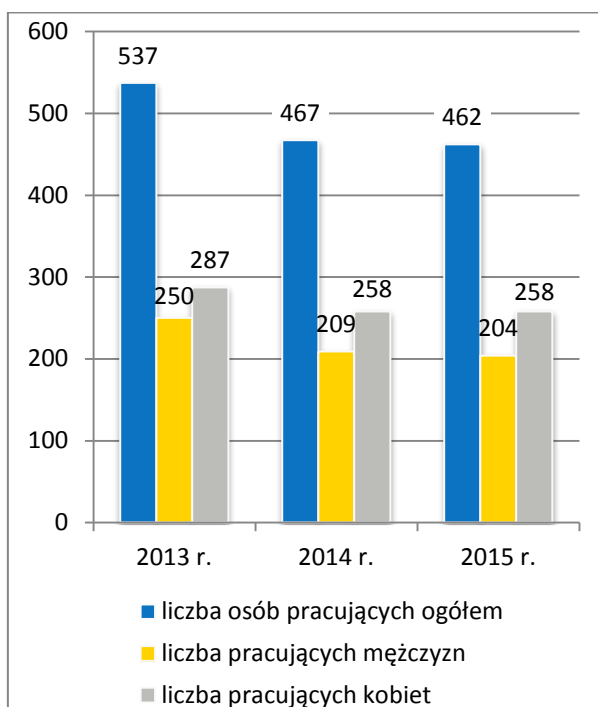
Sytuacja gospodarcza w gminie wpływa na kondycję lokalnego rynku pracy. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, w latach 2013-2015 liczba posiadających zatrudnienie mieszkańców gminy Rytwiany zmniejszała się z roku na rok (z 537 w 2013 roku do 462 w 2015 roku). Mimo iż dane te nie uwzględniają pełnej liczby osób zatrudnionych (nie obejmują osób pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, osób pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, duchownych oraz pracujących w organizacjach, fundacjach i związkach, bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób), na uwagę zasługuje niski i systematycznie zmniejszający się udział w tym gronie mężczyzn (46,6% w 2013 r., 44,8% w 2014 r., 44,2% w 2015 r.)

Z danych Powiatowego Urzędu Pracy w Staszowie wynika z kolei, że w latach 2013-2015 zmniejszała się z roku na rok liczba osób bezrobotnych w gminie (z 377 w 2013 r. do 269 w 2015 r.). Wśród osób pozostających bez pracy w latach 2013-2014 większość stanowiły kobiety (52,5% w 2013 r., 52,1% w 2014 r.), a w 2015 roku mężczyźni (50,6%).

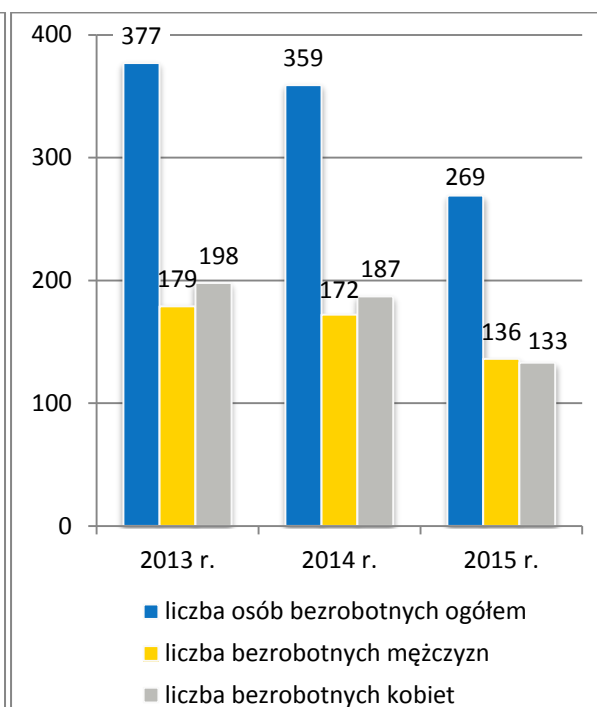
W latach 2013-2015 udział osób bezrobotnych w ogóle mieszkańców gminy będących w wieku produkcyjnym zmniejszał się z roku na rok. W 2013 roku wyniósł 9,4%, rok później osiągnął poziom 9%, a w 2015 roku spadł do 6,8%.

Dane szczegółowe na temat pracujących i bezrobotnych mieszkańców gminy przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 11. Mieszkańcy gminy posiadający zatrudnienie w latach 2013-2015*

Wykres 12. Bezrobotni w gminie według płci w latach 2013-2015

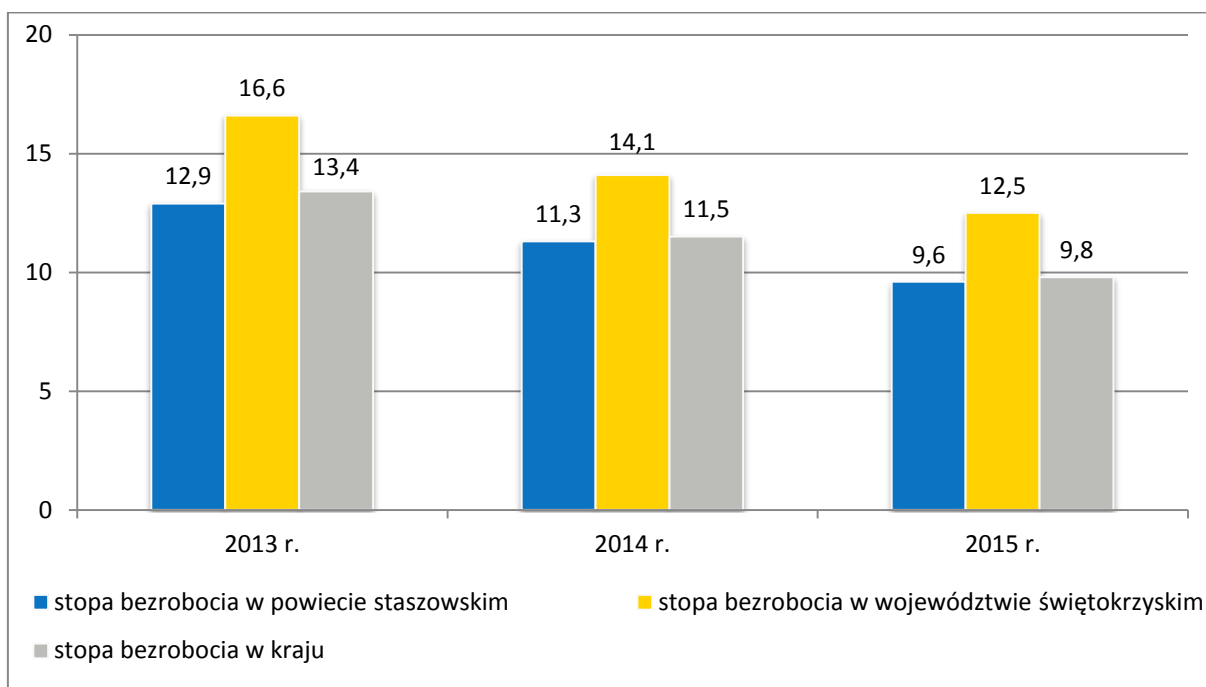
*bez pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, osób pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, duchownych oraz pracujących w organizacjach, fundacjach i związkach, bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób.

Źródło danych: Główny Urząd Statystyczny i Powiatowy Urząd Pracy w Staszowie.

Spadek liczby osób bezrobotnych w gminie w latach 2014-2015 mógł być efektem wprowadzenia profilowania osób pozostających bez pracy w zależności od gotowości do podjęcia zatrudnienia. Z tego powodu wiele osób, które dotychczas rejestrowały się w Urzędzie Pracy tylko po to, by podlegać ubezpieczeniu zdrowotnemu, straciło status osoby bezrobotnej. Na zmniejszenie się liczby osób bezrobotnych w gminie mogło mieć również wpływ systematyczne zmniejszanie się grona mieszkańców w wieku produkcyjnym.

W latach 2013-2015 stopa bezrobocia w powiecie staszowskim była niższa niż w województwie świętokrzyskim i w kraju. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.

Wykres 13. Stopa bezrobocia w powiecie staszowskim, w województwie świętokrzyskim i w kraju w latach 2013-2015 (w %)

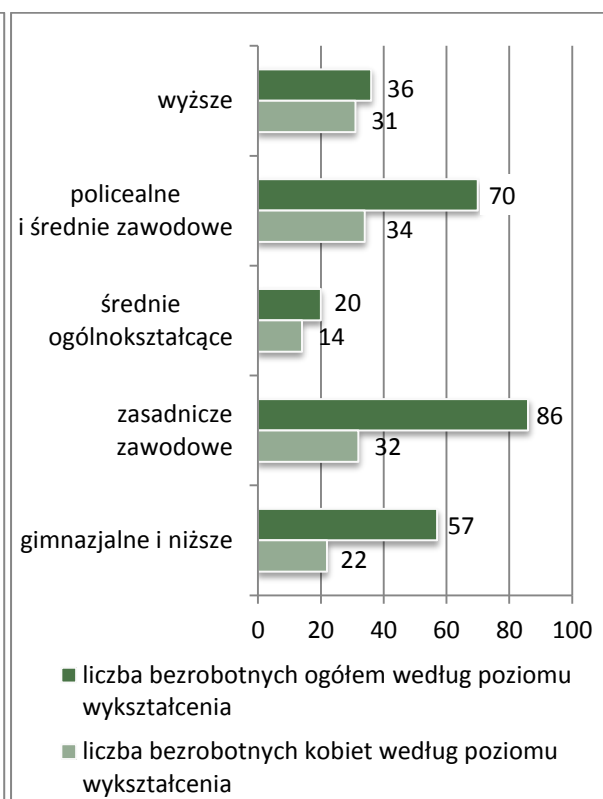
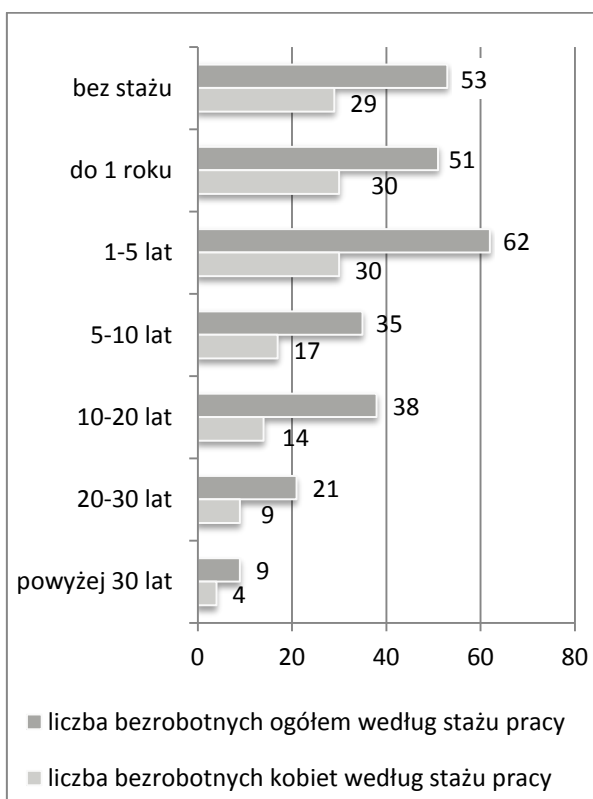
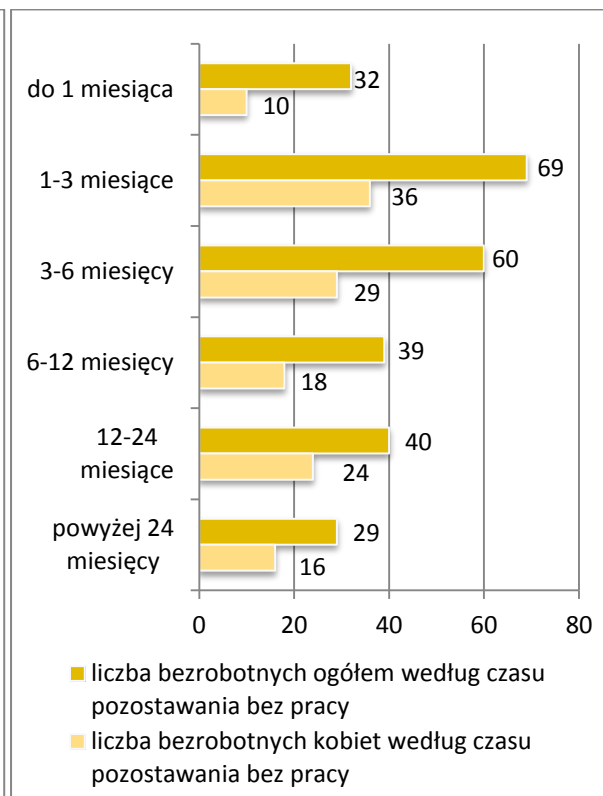
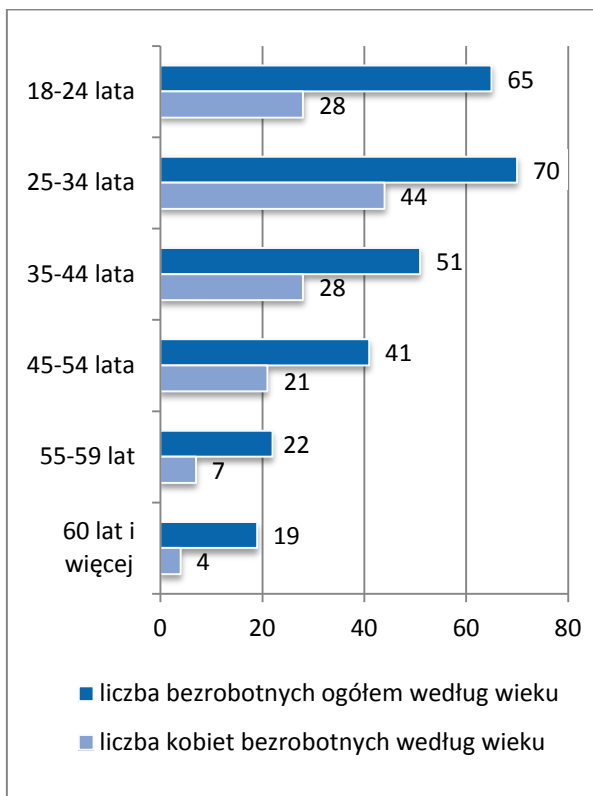
Źródło danych: Główny Urząd Statystyczny.

Na koniec 2015 roku wśród bezrobotnych w gminie największe grupy stanowiły osoby w wieku 25-34 lata (70 osób), osoby pozostające bez zatrudnienia długotrwale, tj. 12 miesięcy i więcej (w sumie 69 osób) oraz od 1-3 miesięcy (69 osób), osoby ze stażem pracy od roku do 5 lat (62 osoby), a także osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym (86 osób).

Największy odsetek kobiet wśród bezrobotnych odnotowano w gronie osób w wieku 25-34 lata (62,9%), pozostających bez pracy od 12 do 24 miesięcy (60%), ze stażem pracy do 1 roku (58,8%), a także osób z wykształceniem wyższym (86,1%).

Dane szczegółowe uwzględniające podział bezrobotnych w gminie według wieku, czasu pozostawania bez pracy, stażu pracy i poziomu wykształcenia przedstawiają poniższe wykresy.

Wykresy 14-17. Bezrobotni w gminie na koniec 2015 roku według wieku, czasu pozostawania bez pracy, stażu pracy i poziomu wykształcenia

Źródło danych: Powiatowy Urząd Pracy w Staszowie.

W 2015 roku w gminie Rytwiany na 1.000 mieszkańców pracowały 73 osoby, a przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto wynosiło 3.760,61 zł, co odpowiadało 90,6% przeciętne miesięcznego wynagrodzenia brutto w Polsce. Wśród aktywnych zawodowo mieszkańców gminy, 813 osób wyjeżdżało do pracy do innych gmin, a 152 pracujących przyjeżdżało do pracy spoza gminy; saldo przyjazdów i wyjazdów do pracy wyniosło -661.

Większość aktywnych zawodowo mieszkańców gminy (44,7%) pracowało w sektorze rolniczym (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo), 26,2% w przemyśle i budownictwie, a po 8% w sektorze usługowym (handel, naprawa pojazdów, transport, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja) oraz finansowym (działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości).

Analizując sytuację gospodarczą gminy, należy zauważyć, że gmina Rytwiany położona jest w podregionie sandomiersko-jędrzejowskim, który znajduje się wśród obszarów o najniższej atrakcyjności do prowadzenia działalności przemysłowej i usługowej. Dodatkowo bliskie sąsiedztwo dwóch stref inwestycyjnych – w Połańcu i w Staszowie może skutkować spadkiem liczby zakładanych przedsiębiorstw na terenie gminy, ale jednocześnie może tworzyć nowe miejsca pracy dla ludności mobilnej zawodowo.

Z uwagi na rolniczy charakter gminy, należy konsekwentnie wspomagać gospodarstwa prowadzące produkcję rolniczą i zmiany w rolnictwie, m.in. poprzez pomoc w stworzeniu i wspieranie grup producenckich oraz ułatwianie dostępu do rynków zbytu. Znaczna liczba małych firm wśród podmiotów gospodarczych działających w gminie wymaga z kolei podejmowania działań na rzecz ich utrzymania oraz zwiększenia ich potencjału, np. poprzez udzielanie pomocy w dostępie do nowoczesnych technologii i innowacyjnych rozwiązań biznesowych.

Pewnych korzyści można również upatrywać w rozwoju turystyki i rekreacji, warto zwiększać liczbę ścieżek rowerowych i szlaków pieszych oraz wspierać istniejące i promować nowe produkty regionalne, także w porozumieniu z sąsiednimi gminami.

Rozważając położenie mieszkańców gminy pozostających bez zatrudnienia, należy zwrócić uwagę na potrzebę zwiększania kompetencji, kwalifikacji i mobilności osób bezrobotnych, tak aby skuteczniej i trafniej odpowiadały na zapotrzebowanie regionalnego rynku pracy. Bardzo ważne jest wsparcie ludzi młodych, umożliwienie im podjęcia pierwszej pracy i zdobycia doświadczenia zawodowego. Dla zwiększenia liczby osób zaktywizowanych istotne jest także podejmowanie inicjatyw przy wykorzystaniu środków unijnych.

Ponieważ bezrobocie jest jednym z głównych powodów przyznawania świadczeń pomocy społecznej w gminie, zasadne jest rozwijanie różnych form zatrudnienia subsydiowanego – staży, prac interwencyjnych i robót publicznych. Istotne korzyści mogłoby również przynieść zainicjowanie procesu tworzenia podmiotów ekonomii społecznej, np. spółdzielni socjalnych. Podmioty takie powstają z myślą o mających trudności w znalezieniu pracy osobach zagrożonych wykluczeniem społecznym i stanowią nie tylko instrument walki z bezrobociem, ale także aktywizacji zawodowej osób marginalizowanych.

5. EDUKACJA I WYCHOWANIE

W gminie Rytwiany funkcjonują 3 przedszkola, 3 szkoły podstawowe i 1 gimnazjum – placówki są połączone organizacyjnie w zespoły szkół. Na terenie gminy działa również szkoła ponadgimnazjalna – Zespół Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego im. Adolfa Dygasińskiego w Sichowie Dużym, dla której organem prowadzącym jest Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Młodzież ma także możliwość kontynuowania nauki m.in. w Staszowie, gdzie znajdują się szkoły zawodowe, technika i licea.

Na terenie gminy nie ma natomiast żłobka, co powoduje, że nie są zaspokajane potrzeby w zakresie opieki nad dziećmi do lat 3.

Dane szczegółowe na temat placówek oświatowych działających w gminie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 2. Placówki oświatowe w gminie

lp.	nazwa placówki	adres placówki
1.	Zespół Szkół Ogólnokształcących im. Jana Pawła II w Rytwianach	ul. Szkolna 9/1, 28-236 Rytwiany
	w tym: Publiczne Przedszkole w Rytwianach	
	Publiczna Szkoła Podstawowa w Rytwianach	
	Publiczne Gimnazjum w Rytwianach	
2.	Zespół Placówek Oświatowych – Publiczna Szkoła Podstawowa i Przedszkole im. Marii Firlejczyk w Sichowie Dużym	28-236 Sichów Duży 88, 28-236 Rytwiany
3.	Zespół Szkolno-Przedszkolny w Strzegomiu	Strzegomek, ul. Dąbrówki 3, 28-221 Osiek.
	w tym: Publiczne Samorządowe Przedszkole w Strzegomiu	
	Publiczna Szkoła Podstawowa w Strzegomiu	

4.	Zespół Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego im. Adolfa Dygasińskiego w Sichowie Dużym	Sichów Duży 89, 28-236 Rytwiany
----	---	---------------------------------

Źródło danych: Urząd Gminy Rytwiany.

W roku szkolnym 2015/2016 do placówek przedszkolnych uczęszczało łącznie 200 dzieci, w szkołach podstawowych naukę pobierało w sumie 337 uczniów, a w gimnazjum 156 uczniów. W placówkach oświatowych zatrudnionych było łącznie 118 nauczycieli, z czego 20 nauczycieli w przedszkolach, 68 nauczycieli w szkołach podstawowych oraz 30 nauczycieli w gimnazjum.

Placówki oświatowe w gminie zapewniają dostęp do sali gimnastycznej, świetlicy, biblioteki, stołówki i sprzętu komputerowego, organizują zajęcia pozalekcyjne, w tym koła zainteresowań, uczestniczą w projektach i programach służących rozwijaniu zainteresowań i umiejętności uczniów, wyrównywaniu ich szans edukacyjnych i doskonaleniu nauczycieli, a także realizują programy profilaktyczne i wychowawcze.

Według Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 roku, 14% ludności gminy Rytwiany posiadało wykształcenie wyższe, 1,9% policealne, 9,1% średnie ogólnokształcące, 17% średnie zawodowe, 25,9% zasadnicze zawodowe, 5,8% gimnazjalne, 24,6% podstawowe ukończone, a 1,8% zakończyło edukację przed ukończeniem szkoły podstawowej.

W porównaniu do całego województwa świętokrzyskiego mieszkańcy gminy Rytwiany charakteryzowali się nieznacznie niższym poziomem wykształcenia. Największy odsetek kobiet posiadał wykształcenie podstawowe ukończone (26,3%) i zasadnicze zawodowe (19,1%), z kolei mężczyźni najczęściej mieli wykształcenie zasadnicze zawodowe (32,8%) oraz podstawowe ukończone (22,8%).

6. ŻYCIE KULTURALNE I INFRASTRUKTURA SPORTOWO-REKREACYJNA

Głównymi instytucjami prowadzącymi działalność kulturalną w gminie Rytwiany są Gminne Centrum Kultury, Sportu i Informacji Turystycznej w Rytwianach oraz Gminna Biblioteka Publiczna w Rytwianach.

Centrum zajmuje się prowadzeniem wielokierunkowej działalności kulturalnej i sportowej, rozwijającej i zaspakajającej potrzeby ludności, upowszechnianiem, ochroną i promocją kultury, sportu i turystyki w kraju i za granicą oraz utrwalaniem i rozwijaniem

zainteresowań kulturalnych, sportowych i turystycznych społeczeństwa. Do jego zadań należy w szczególności prowadzenie zespołów amatorskiego ruchu artystycznego, sekcji i kół zainteresowań oraz zapewnienie odpowiednich warunków potrzebnych do ich funkcjonowania oraz organizowanie imprez kulturalnych o zasięgu lokalnym, ponadlokalnym i międzynarodowym w szczególności: wystaw, odczytów, prelekcji, wieczorków, konferencji, zebrań, spotkań dyskusyjnych, zabaw tanecznych, festynów, loterii, aukcji, prowadzenie edukacji kulturalnej, świadczenie doradztwa, pomocy merytorycznej i organizacyjnej stowarzyszeniom i organizacjom prowadzącym działalność kulturalną oraz udzielanie informacji turystycznej.

Centrum prowadzi również działalność inną niż kulturalna, m.in. w zakresie tworzenia warunków do wypoczynku, turystyki, rekreacji i rozrywki, np. poprzez: organizowanie wycieczek, rajdów pieszych i rowerowych oraz imprez sportowo-rekreacyjnych, a także promowanie gminy Rytwiany.

Realizację celów Centrum wspomagają dogodne warunki lokalowe. W jego budynku znajdują się: sala widowiskowa – dostosowana do organizacji imprez kulturalnych, wystaw, koncertów, pokazów, benefisów i innych spotkań, wyposażona w 120 miejsc siedzących, nagłośnienie i projektor; świetlica – znajdują się w niej m.in. gry planszowe, profesjonalny bilard, mata taneczna i zestaw kina domowego; pracownia komputerowa – posiadająca 10 stanowisk komputerowych podłączonych do sieci Internet, pracownia plastyczna przeznaczona do zajęć warsztatowych z nowoczesnego zdobnictwa i plastyki; sala taneczna – m.in. z lustrem do baletu; sala do aerobiku.

Na terenie gminy działalność prowadzą także 3 filie Centrum – w Pacanówce, Podborku i Sydżynie. Funkcjonujące w ich ramach świetlice zajmują się organizowaniem czasu wolnego mieszkańców; pozwalają m.in. posłuchać muzyki, zagrać w tenisa stołowego, gry planszowe, piłkarzyki lub obejrzeć film. W filii w Pacanówce organizowane są również zajęcia z zakresu nowoczesnego zdobnictwa (decupage).

Ważny kierunek działalności placówki zajmuje organizacja i współorganizacja imprez rozrywkowych i kulturalnych dla mieszkańców gminy. Do ważniejszych należą: „Dożynki Gminne w Rytwianach”, „Wianki”, uroczystości patriotyczne, m.in. „Uroczyste obchody z okazji uchwalenia Konstytucji 3 Maja”, „11 Listopad – Święto Odzyskania Niepodległości”. Centrum organizuje również imprezy okolicznościowe, jak spotkania wigilijne, Mikołajki, Dzień Dziecka.

Z danych Głównego Urzędu Statystycznego wynika, że liczba imprez organizowanych przez Centrum w latach 2013-2015 zwiększała się z roku na rok (63 w 2013 r., 71 w 2014 r., 110 w 2015 r.), podobnie jak liczba osób w nich uczestniczących (1.147 w 2013 r., 2.671 w 2014 r., 2.962 w 2015 r.). Wśród imprez zorganizowanych przez placówkę w 2015 roku były: 4 wystawy, 12 koncertów, 32 prelekcje, 5 imprez turystycznych i sportowych, 17 konkursów, 2 pokazy teatralne, 28 warsztatów i 10 innych.

Centrum zatrudnia 11 etatowych pracowników, a podejmując działania ściśle współpracuje z placówkami oświatowymi, sołectwami, instytucjami kościelnymi oraz z organizacjami działającymi na terenie gminy.

Gminna Biblioteka Publiczna w Rytwianach zapewnia mieszkańcom gminy obsługę biblioteczną, jej działalność służy rozwijaniu i zaspokajaniu potrzeb czytelniczych, informacyjnych, edukacyjnych i samokształceniowych społeczności lokalnej, a także upowszechnianiu wiedzy i nauki oraz rozwojowi czytelnictwa i kultury. Do podstawowych zadań placówki należy gromadzenie, opracowanie i przechowywanie materiałów bibliotecznych, ze szczególnym uwzględnieniem materiałów dokumentujących dorobek kulturalny, naukowy i gospodarczy regionu. Biblioteka udostępnia zbiory na miejscu, wypożycza na zewnątrz, prowadzi wypożyczenia międzybiblioteczne ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb dzieci i młodzieży oraz osób niepełnosprawnych.

Oprócz podstawowej działalności związanej z udostępnianiem księgozbioru, placówka podejmuje działania promujące czytelnictwo i kulturę. W ich ramach jest m.in. organizatorem lekcji bibliotecznych, wystawek okolicznościowych i konkursów.

Biblioteka zatrudnia 5 etatowych pracowników. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, w latach 2013-2015 z roku na rok zwiększała się zasobność jej księgozbioru (37.402 woluminów w 2013 r., 37.726 woluminów w 2014 r., 38.072 woluminów w 2015 r.), natomiast liczba czytelników ulegała niewielkim wahaniom (924 w 2013 r., 892 w 2014 r., 926 w 2015 r.).

W 2015 roku, w stosunku do lat 2013-2014, nastąpił znaczny wzrost liczby wypożyczeń na zewnątrz (20.017 woluminów w 2013 r., 20.208 w 2014 r., 24.007 w 2015 r.). Wzrosła także liczba wypożyczeń księgozbioru przypadających na 1 czytelnika (z 22 w 2013 r. do 26 w 2015 r.).

Poniższa tabela zawiera wykaz placówek kulturalnych funkcjonujących w gminie.

Tabela 3. Placówki kulturalne w gminie

lp.	nazwa placówki	adres placówki
1.	Gminne Centrum Kultury, Sportu i Informacji Turystycznej w Rytwianach	ul. Szkolna 1, 28-236 Rytwiany
	W tym: Filia GCKSiIT w Pacanówce	Pacanówka, 28-236 Rytwiany
	Filia GCKSiIT w Podborku	Podbork, 28-236 Rytwiany
	Filia GCKSiIT w Sydzyńce	Sydzyńca, 28-236 Rytwiany
2.	Gminna Biblioteka Publiczna w Rytwianach	ul. Armii Krajowej 8, 28-236 Rytwiany
	W tym: Gminna Biblioteka Publiczna, Filia w Sichowie Dużym	Sichów Duży 88, 28-236 Rytwiany
	Gminna Biblioteka Publiczna, Filia w Szczecie	Szczeka, 28-236 Rytwiany

Źródło danych: Urząd Gminy Rytwiany.

Ofertę kulturalną gminy wzbogaca działalność kół gospodyń wiejskich, których członkinie biorą aktywny udział w odbywających się na terenie gminy imprezach plenerowych, konkursach kulinarnych, wystawach rękodzieła ludowego oraz organizują lokalne imprezy w swoich sołectwach. W gminie działają 4 Koła Gospodyń Wiejskich – w Tuklęczy, Strzegomiu, Święcicy i Sichowie Małym.

Popularyzacją kultury fizycznej, organizowaniem zajęć, zawodów i imprez sportowo-rekreacyjnych na terenie gminy zajmuje się Gminne Centrum Kultury, Sportu i Informacji Turystycznej w Rytwianach oraz kluby sportowe, zarówno w ramach własnej działalności, jak i we współpracy z innymi podmiotami. Aktywną działalność sportową w gminie prowadzą m.in. Klub Sportowy „Baszta” Rytwiany (ul. Staszowska 15, 28-236 Rytwiany), Uczniowski Ludowy Klub Sportowy „Gryf” Rytwiany (ul. Szkolna 9/1, 28-236 Rytwiany), Uczniowski Ludowy Klub Sportowy „Atest” Sichów (Sichów Duży 118, 28-236 Rytwiany). Organizatorami rozgrywek sportowych na terenie gminy są również gminne placówki oświatowe.

Upowszechnianiu kultury fizycznej, sportu i rekreacji w gminie służy dostępna na jej terenie infrastruktura sportowo-rekreacyjna. W jej skład wchodzi przede wszystkim obiekty znajdujące się przy gminnych placówkach oświatowych oraz place zabaw. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 4. Obiekty sportowo-rekreacyjne w gminie

lp.	nazwa obiektu	adres obiektu
1.	Hala sportowa przy Zespole Szkół Ogólnokształcących w Rytwianach	ul. Szkolna 9/1, 28-236 Rytwiany
2.	Hala sportowa przy Publicznej Szkole Podstawowej w Sichowie Dużym	Sichów Duży, 28-236 Rytwiany
3.	Kompleks sportowy „Moje boisko – Orlik” w Sichowie Dużym	Sichów Duży, 28-236 Rytwiany
4.	Kompleks boisk szkolnych przy Zespole Szkół Ogólnokształcących w Rytwianach	ul. Szkolna 9/1, 28-236 Rytwiany
5.	Stadion sportowy w Rytwianach	ul. Klasztorna, 28-236 Rytwiany
6.	Plac zabaw w Rytwianach	28-236 Rytwiany
7.	Plac zabaw w Sichowie Dużym	Sichów Duży, 28-236 Rytwiany
8.	Plac zabaw w Sichowie Małym	Sichów Mały, 28-236 Rytwiany
9.	Plac zabaw w Sichowie Małym	Sichów Mały, 28-236 Rytwiany
10.	Plac zabaw w Tuklęczu	Tuklęcz, 28-236 Rytwiany
11.	Plac zabaw w Strzegomku	Strzegomek, 28-236 Rytwiany
12.	Plac zabaw w Kłodach	Kłoda, 28-236 Rytwiany
13.	Plac zabaw w Rudzie	Ruda, 28-236 Rytwiany
14.	Plac zabaw w Niedziałkach	Niedziałki, 28-236 Rytwiany
15.	Plac zabaw w Świącicy	Świącica, 28-236 Rytwiany

Źródło: Urząd Gminy Rytwiany.

Gmina posiada zasoby przyrodnicze i kulturowe o znacznej wartości, pozwalające na rozwój na jej terenie turystyki weekendowej i wypoczynku wakacyjnego. Znaczny jej obszar objęty jest strefą krajobrazu chronionego, m.in. Jeleniowsko-Staszowski Obszar Chronionego Krajobrazu, Natura 2000 Kras Staszowski, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe „Rytwiany” i „Tarczyn”, rezerwat przyrody „Dziki Staw”. Wśród obiektów mających szczególną wartość historyczną i kulturową wymienić należy: Zespół klasztorny kamedułów z 1. połowy XVII wieku, Zespół pałacowy z 1. połowy XIX wieku oraz ruiny zamku z XV wieku w Rytwianach, Zespół pałacowy w Sichowie Dużym, kościół parafialny z przełomu XVI/XVII wieku w Strzegomiu, młyn z końca XIX wieku w Grobli. Szczególnym obiektem na mapie Rytwian jest wspomniany klasztor pokamedulski w Rytwianach, w którym obecnie znajduje się ośrodek relaksacyjno-kontemplacyjny „Pustelnia Złotego Lasu”. Na terenie dawnego klasztoru znajduje się także Galeria Kamedulska przedstawiająca historię obiektu, ogrody klasztorne oraz muzeum serialu „Czarne chmury”, który był tam kręcony. Walorem gminy

jest też karp rytwiański wpisany na listę produktów tradycyjnych Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Na terenie gminy wydzielone są piesze trasy turystyczne oraz projektowane trasy rowerowe. Podążając tymi szlakami można zobaczyć lokalne atrakcje, oprócz wyżej wymienionych m.in. zabytkową cegielnię, śluzę wodną, mogiłę powstańców styczniowych, kaplicę radziwiłowską z 1906 roku.

Obecnie bazę turystyczną na terenie gminy stanowią takie obiekty, jak: Hotel Rytwiany (ul. Artura Radziwiłła 19, 28-236 Rytwiany), Pustelnia Złotego Lasu w Rytwianach (ul. Klasztorna 25, 28-236 Rytwiany) oraz Gospodarstwo Agroturystyczne w Strzegomku (ul. Dojazdowa 34, 28-221 Osiek).

7. OPIEKA ZDROWOTNA I PROBLEM NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI

W gminie Rytwiany funkcjonuje 1 samodzielny publiczny zakład opieki zdrowotnej oraz działa 1 apteka. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 5. Zakłady opieki zdrowotnej i apteki w gminie

lp.	nazwa podmiotu	adres podmiotu
1.	Gminny Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Rytwianach	ul. Kościelna 9, 28-236 Rytwiany
2.	Apteka w Rytwianach	ul. Kościelna 8/1, 28-236 Rytwiany

Źródło danych: Urząd Gminy Rytwiany.

Gminny Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Rytwianach otwarty jest od poniedziałku do piątku, w godzinach 8-18. W jego ramach działają: poradnie lekarza podstawowej opieki zdrowotnej dla dzieci zdrowych i chorych oraz dorosłych, poradnia ginekologiczna, stomatologiczna i reumatologiczna, gabinet medycyny szkolnej, gabinet zabiegowy oraz punkt szczepień. Poradnie dysponują odpowiednią do funkcjonowania liczbą pomieszczeń, dostateczną powierzchnią i zapleczem socjalnym. Do każdej z nich wybudowany został podjazd dla osób niepełnosprawnych.

W gabinecie zabiegowym powszechnie dostępne są: pomiar ciśnienia tętniczego, pomiar stężenia glukozy we krwi, EKG, iniekcja dożylna i domięśniowa, inhalacje, płukanie

ucha, pomiar wagi ciała i inne zabiegi. Na zlecenie lekarza pobierany jest materiał do badania laboratoryjnego trzy razy w tygodniu. Z kolei gabinet szczepień otwarty jest dwa razy w tygodniu, we wtorek i w czwartek, w godzinach 12-13. Szczepieniom poddawane są zarówno małe dzieci, jak i dzieci w wieku szkolnym.

Niezwykle ważną częścią działalności placówki jest szeroko pojęta profilaktyka zdrowotna i higiena szkolna prowadzona zarówno w Ośrodku, jak i w gminnych placówkach oświatowych. W ramach działań w zakresie higieny szkolnej systematycznie przeprowadzane są badania dzieci i klasyfikacja w ramach tzw. grup dyspenseryjnych. W zakresie współpracy ze szkołami organizowane są spotkania z dziećmi i młodzieżą poświęcone różnorodnym tematom: od podstawowych zasad higieny osobistej poprzez problemy wieku dojrzewania aż po tematykę chorób cywilizacyjnych.

Obecnie placówka obejmuje opieką zdrowotną 54,9% mieszkańców gminy Rytwiany. W okresie najbliższych lat możliwe będzie podniesienie tego wskaźnika do 66%. Planuje się także rozwiązanie problemu dostępności opieki zdrowotnej dla osób niepełnosprawnych (procentowy wskaźnik udziału osób niepełnosprawnych w ogólnej liczbie mieszkańców wynosi aktualnie 17,3%).

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, w latach 2013-2015 liczba porad udzielonych w gminie w ramach podstawowej opieki zdrowotnej zmniejszała się z roku na rok. W 2013 roku wyniosła ona 11.985, rok później 11.623, a w 2015 roku 10.913. Systematycznie spadała także liczba porad udzielonych w gminie w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej. W 2013 roku wyniosła ona 12.703, rok później 12.228, a w 2015 roku 11.498.

Specjalistyczne świadczenia zdrowotne (w tym w warunkach zamkniętych) oraz opiekę nocną i świąteczną dla mieszkańców gminy realizuje Samodzielny Publiczny Zespół Zakładów Opieki Zdrowotnej – Szpital Powiatowy w Staszowie. Placówka posiada 13 specjalistycznych oddziałów, w tym ratunkowy, 18 poradni specjalistycznych i ośrodek rehabilitacji dziennej, zapewnia diagnostykę obrazową i laboratoryjną oraz dostęp do pracowni EEG, EKG i endoskopii.

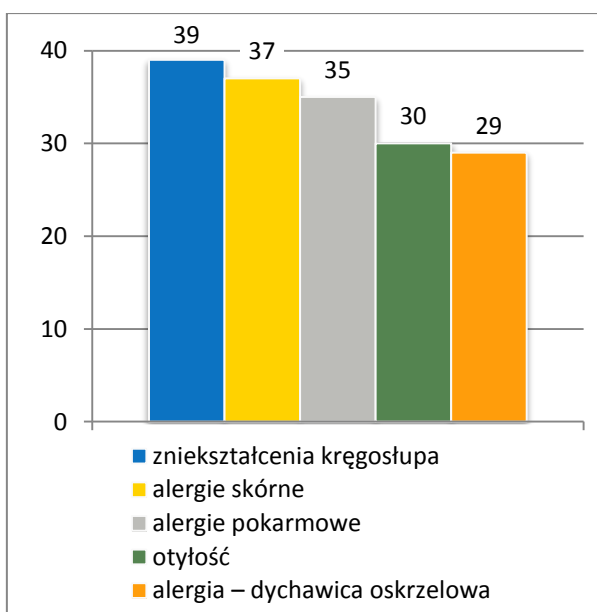
Informacji na temat stanu zdrowia mieszkańców gminy dostarczają dane przekazane przez Gminny Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Rytwianach. Wynika z nich, że w 2015 roku z powodu chorób przewlekłych pod opieką czynną lekarzy podstawowej

opieki zdrowotnej pozostawało 323 dzieci i młodzieży oraz 1.026 osób dorosłych. Najczęściej stwierdzanymi u osób w wieku przedprodukcyjnym schorzeniami były: zniekształcenia kręgosłupa (39), alergie skórne (37), alergie pokarmowe (35), otyłość (30), alergia – dychawica oskrzelowa (29), niedokrwistości (25), choroby układu moczowego (24), choroby tarczycy (17), padaczka i choroba nadciśnieniowa (po 11). Z kolei u osób dorosłych najczęściej odnotowywano choroby układu krążenia (702 osoby), cukrzycę (68), choroby tarczycy (48), przewlekły nieżyt oskrzeli – dychawicę oskrzelową, nowotwory (po 43), niedokrwistość (22), przewlekłe choroby układu trawiennego (19) oraz choroby układu mięśniowo-kostnego i tkanki łącznej (10).

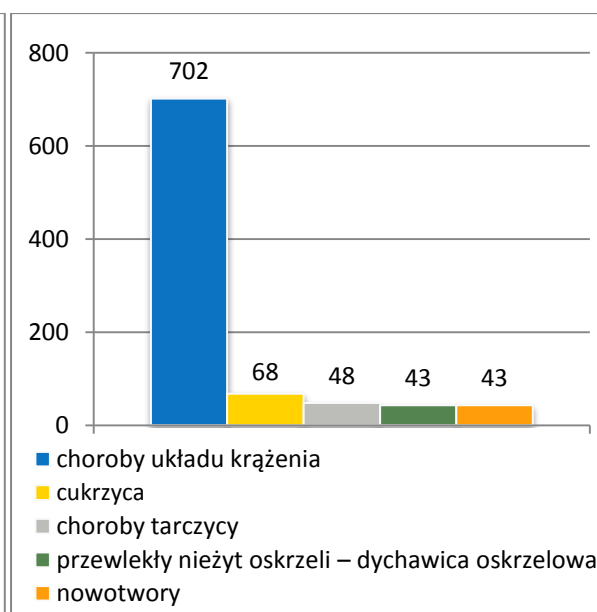
Na koniec 2015 roku łączna liczba osób zadeklarowanych do lekarzy podstawowej opieki zdrowotnej w ww. placówce wynosiła 2.697, w tym 619 dzieci i 2.078 osób dorosłych.

Dane szczegółowe na temat schorzeń najczęściej stwierdzanych u dzieci i młodzieży oraz osób dorosłych przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 18. Schorzenia najczęściej stwierdzane u dzieci i młodzieży w 2015 roku

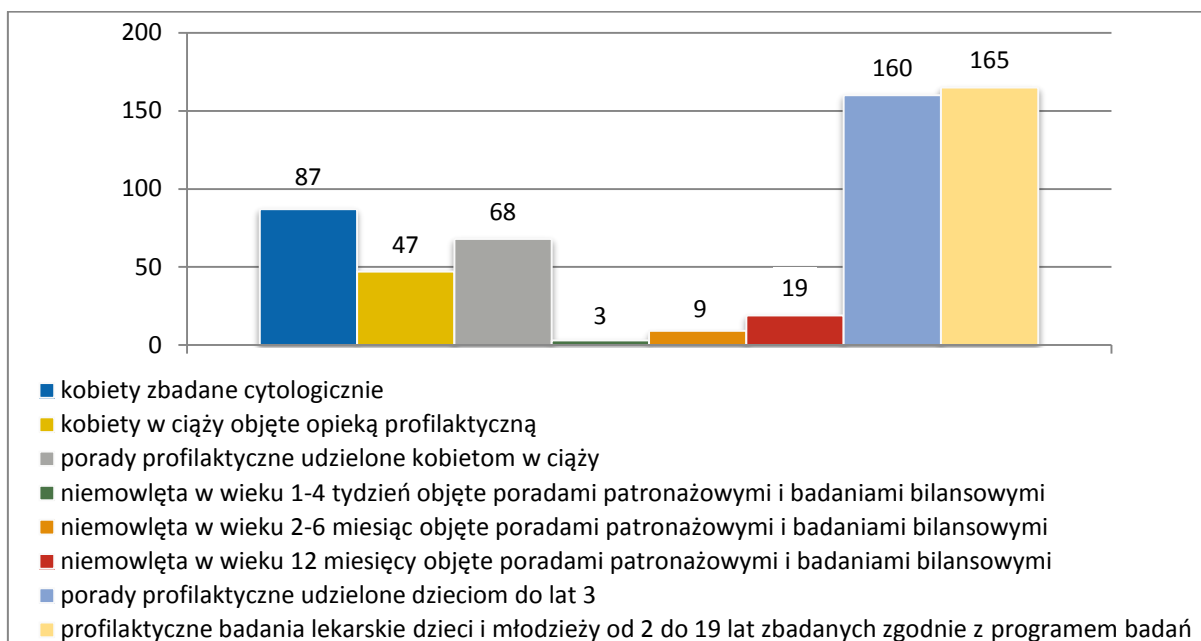

Wykres 19. Schorzenia najczęściej stwierdzane u osób dorosłych w 2015 roku

Źródło danych: Gminny Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Rytwianach.

W analizowanym roku Gminny Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Rytwianach sprawował także opiekę profilaktyczną nad matką i dzieckiem. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.

Wykres 20. Opieka profilaktyczna nad matką i dzieckiem w 2015 roku

Źródło danych: Gminny Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Rytwianach.

W 2015 roku badaniom cytologicznym poddano 87 kobiet, a opieką profilaktyczną objęto 47 kobiet w ciąży, którym udzielono 68 porad. Poradom patronażowym i badaniami bilansowym (w tym przesiewowym) poddano 3 niemowląt od 1 do 4 tygodnia życia, 9 niemowląt od 2 do 6 miesiąca życia oraz 19 niemowląt w wieku 12 miesięcy. Liczba porad profilaktycznych udzielonych dzieciom do lat 3 wyniosła z kolei 160, a profilaktycznym badaniom lekarskim poddano 165 dzieci i młodzieży w wieku od 2 do 19 lat.

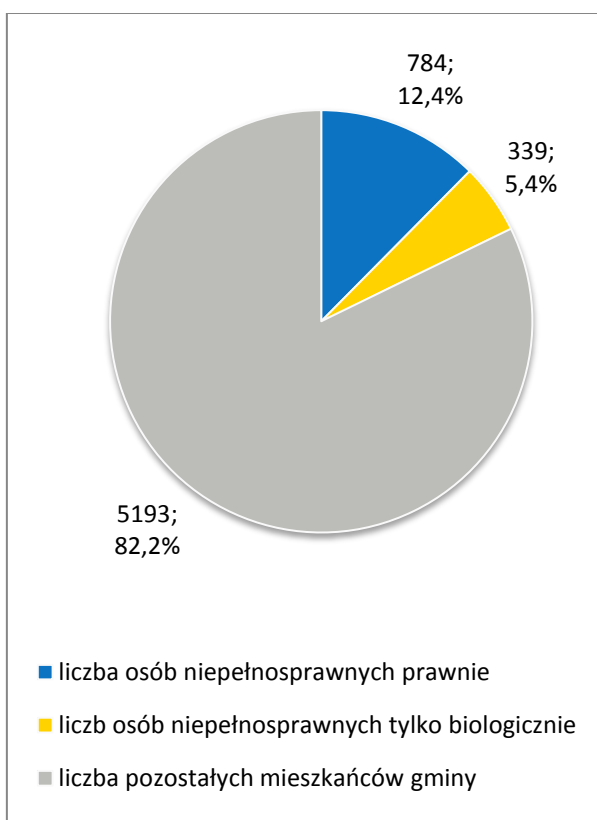
Schorzeniami najczęściej stwierdzanymi u dorosłej populacji są choroby układu krążenia. Obok schorzeń narządów ruchu i neurologicznych należą one do najczęstszych przyczyn niepełnosprawności, która oznacza trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy. Relatywnie rzadziej o obniżonej sprawności w codziennym życiu decydują uszkodzenia narządu wzroku i słuchu, choroba psychiczna oraz upośledzenie umysłowe.

W 2002 roku w gminie Rytwiany mieszkały 1.123 osoby niepełnosprawne, w tym 522 mężczyzn i 601 kobiet. Wśród nich zdecydowaną większość stanowiły osoby niepełnosprawne prawnie (784 osoby, tj. 69,8%), czyli takie, które w czasie badania posiadały aktualne orzeczenie ustalające niezdolność do pracy, stopień niepełnosprawności, celowość przekwalifikowania lub inwalidztwo (osoby w wieku 16 lat i więcej) lub

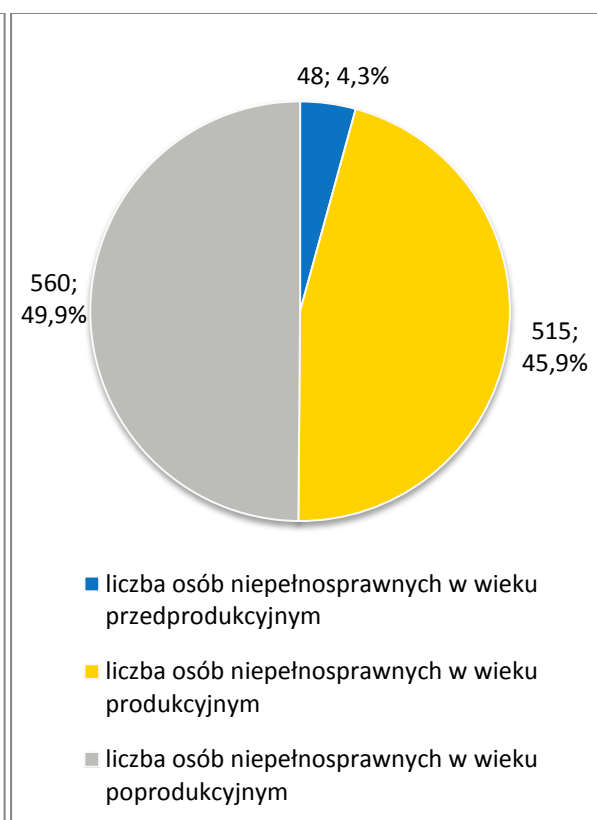
dysponowały uprawnieniem do pobierania zasiłku pielęgnacyjnego (dzieci poniżej 16 roku życia). Osoby niepełnosprawne tylko biologicznie, czyli takie, które nie posiadały orzeczenia, ale miały (odczuwały) całkowicie lub poważnie ograniczoną zdolność do wykonywania czynności podstawowych, stanowiły grupę 339 osób (30,2%).

Udział osób dotkniętych niepełnosprawnością w ogóle mieszkańców gminy był wysoki i wynosił 17,8%, a w ich strukturze wiekowej dominowały osoby w wieku poprodukcyjnym (560 osób, tj. 49,9%) i produkcyjnym (515 osób, tj. 45,9%). Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 21. Osoby niepełnosprawne w ogóle mieszkańców gminy w 2002 roku

Wykres 22. Struktura wiekowa osób niepełnosprawnych w gminie w 2002 roku

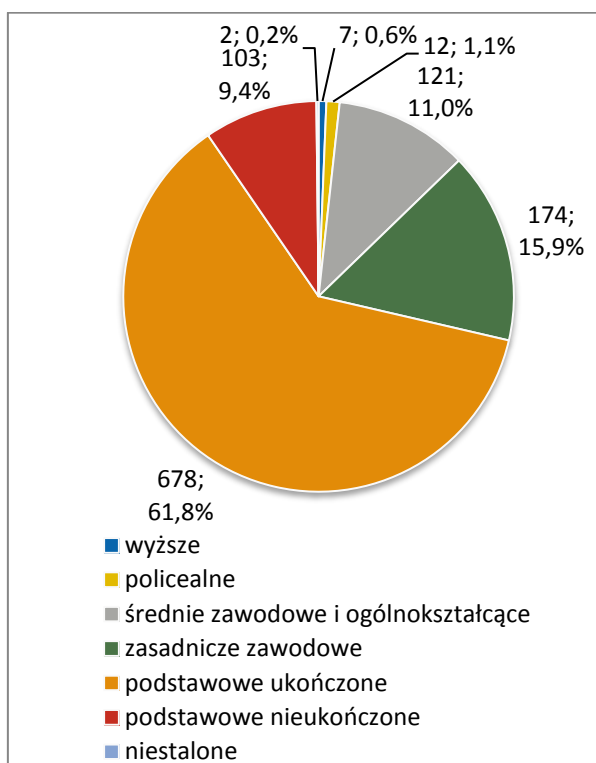
Źródło danych: Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2002.

Osoby niepełnosprawne będące w wieku produkcyjnym stanowiły 14,5% ogółu ludności gminy będącej w tej ekonomicznej grupie wieku w 2002 roku. Dużo większy był udział osób dotkniętych niepełnosprawnością w gronie osób w wieku poprodukcyjnym, wynosił on bowiem 48%.

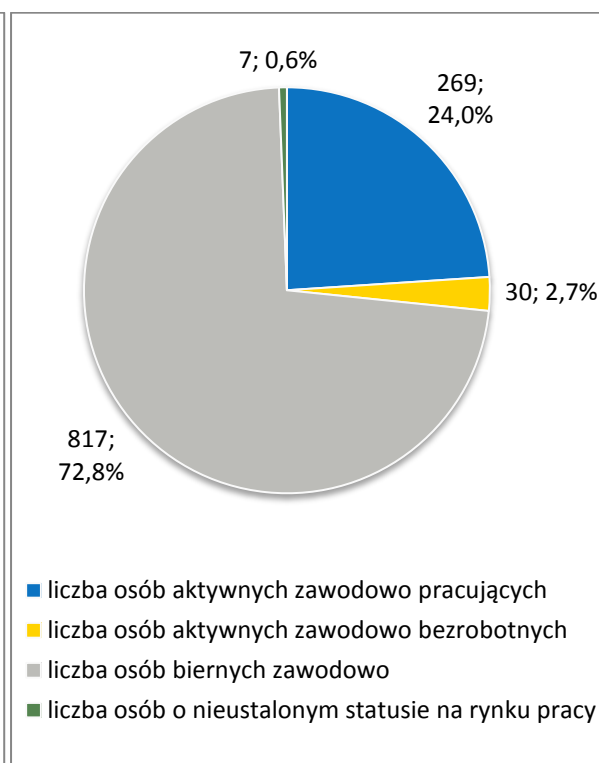
Na poziom uczestnictwa osób niepełnosprawnych w życiu społecznym i zawodowym ma wpływ nie tylko rodzaj i stopień niepełnosprawności czy wiek, ale również posiadane wykształcenie, a co za tym idzie przygotowanie zawodowe. W 2002 roku wśród mieszkańców gminy w wieku 13 lat i więcej dotkniętych niepełnosprawnością największą grupę stanowiły osoby z wykształceniem podstawowym ukończonym (678 osób, tj. 61,8%). Niski poziom wykształcenia w znaczący sposób utrudniał osobom niepełnosprawnym znalezienie i utrzymanie zatrudnienia. Potwierdzają to dane dotyczące poziomu ich aktywności zawodowej, z których wynika, że zdecydowana większość osób dotkniętych niepełnosprawnością była bierna zawodowo (817 osób, tj. 72,8%).

Dane szczegółowe na temat poziomu wykształcenia osób niepełnosprawnych z gminy oraz ich aktywności ekonomicznej przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 23. Osoby niepełnosprawne w wieku 13 lat i więcej w gminie według poziomu wykształcenia w 2002 roku

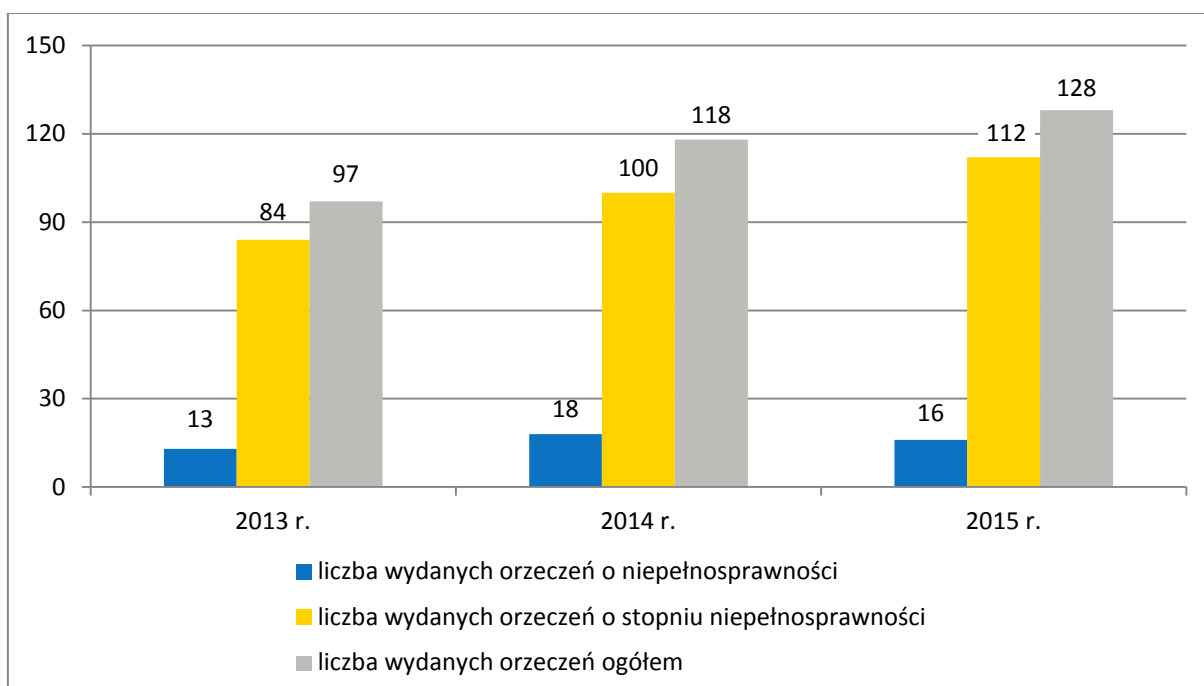
Wykres 24. Osoby niepełnosprawne w gminie według aktywności ekonomicznej w 2002 roku

Źródło danych: Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2002.

Orzecznictwem o niepełnosprawności w odniesieniu do mieszkańców gminy Rytwiany zajmuje się Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Opatowie. Według jego danych, w latach 2013-2015 liczba wydanych mieszkańcom gminy orzeczeń o niepełnosprawności (dla dzieci do 16 roku życia) była na podobnym poziomie (13 w 2013 r., 18 w 2014 r., 16 w 2015 r.), natomiast liczba wydanych orzeczeń o stopniu niepełnosprawności zwiększała się z roku na rok (dla osób powyżej 16 roku życia; 84 w 2013 r., 100 w 2014 r., 112 w 2015 r.). Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.

Wykres 25. Mieszkańcy gminy zaliczeni przez PZOON w Opatowie do osób niepełnosprawnych i stopnia niepełnosprawności w latach 2013-2015

Źródło danych: Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Opatowie.

8. UZALEŻNIENIA I PRZEMOC W RODZINIE

Alkoholizm, narkomania i przemoc w rodzinie są problemami społecznymi, które powodują szkody we wszystkich sferach życia człowieka. Wpływają negatywnie na poczucie bezpieczeństwa społecznego, ogólny stan zdrowia, relacje rodzinne i międzyludzkie, a także zdolność do konkurencji na rynku pracy.

Wśród przyczyn popadania w alkoholizm zasadniczą rolę odgrywają uwarunkowania społeczne, nieprawidłowe wzorce rodzinne, brak celów życiowych i utrata zatrudnienia. Szerzeniu się narkomanii sprzyjają natomiast coraz większa powszechność i dostępność środków odurzających, panująca moda na ich zażywanie, chęć poszukiwania nowych wrażeń i doznań oraz traktowanie narkotyków jako środków umożliwiających ucieczkę od trudności życia codziennego, rozładowanie stresu i konfliktów. Przemoc w rodzinie jest z kolei problemem mającym często swoje źródło w uzależnieniach i ubóstwie. Jej ofiarami są niejednokrotnie osoby słabe fizycznie, psychicznie, o niskim poczuciu własnej wartości, zależne od sprawcy. Na ogół są to kobiety i dzieci, rzadziej osoby niepełnosprawne, starsze i chore,

Trudno jest ustalić liczbę osób zmagających się z problemami alkoholowymi, które niejednokrotnie są przyczyną wystąpienia przemocy w rodzinie. Dane szacunkowe w tym zakresie przygotowała Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Zawiera je poniższa tabela.

Tabela 6. Populacje osób, u których występują różne kategorie problemów alkoholowych

		w Polsce	w 100-tys. mieście	w 25-tys. mieście	w 10-tys. gminie
liczba osób uzależnionych od alkoholu	ok. 2% populacji	ok. 800 tys.	ok. 2.000 osób	ok. 500 osób	ok. 200 osób
dorośli żyjący w otoczeniu alkoholika (współmałżonkowie, rodzice)	ok. 4% populacji	ok. 1,5 mln	ok. 4.000 osób	ok. 1.000 osób	ok. 400 osób
dzieci wychowujące się w rodzinach alkoholików	ok. 4% populacji	ok. 1,5 mln	ok. 4.000 osób	ok. 1.000 osób	ok. 400 osób
osoby pijące szkodliwie	5-7% populacji	2-2,5 mln	5.000-7.000 osób	1.250-1.750 osób	ok. 500-700 osób
ofiary przemocy domowej w rodzinach z problemem alkoholowym	2/3 osób dorosłych oraz 2/3 dzieci z tych rodzin	razem ok. 2 mln osób: dorosłych i dzieci	ok. 5.300 osób: dorosłych i dzieci	ok. 1.330 osób: dorosłych i dzieci	ok. 530 osób: dorosłych i dzieci

Źródło danych szacunkowych: Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

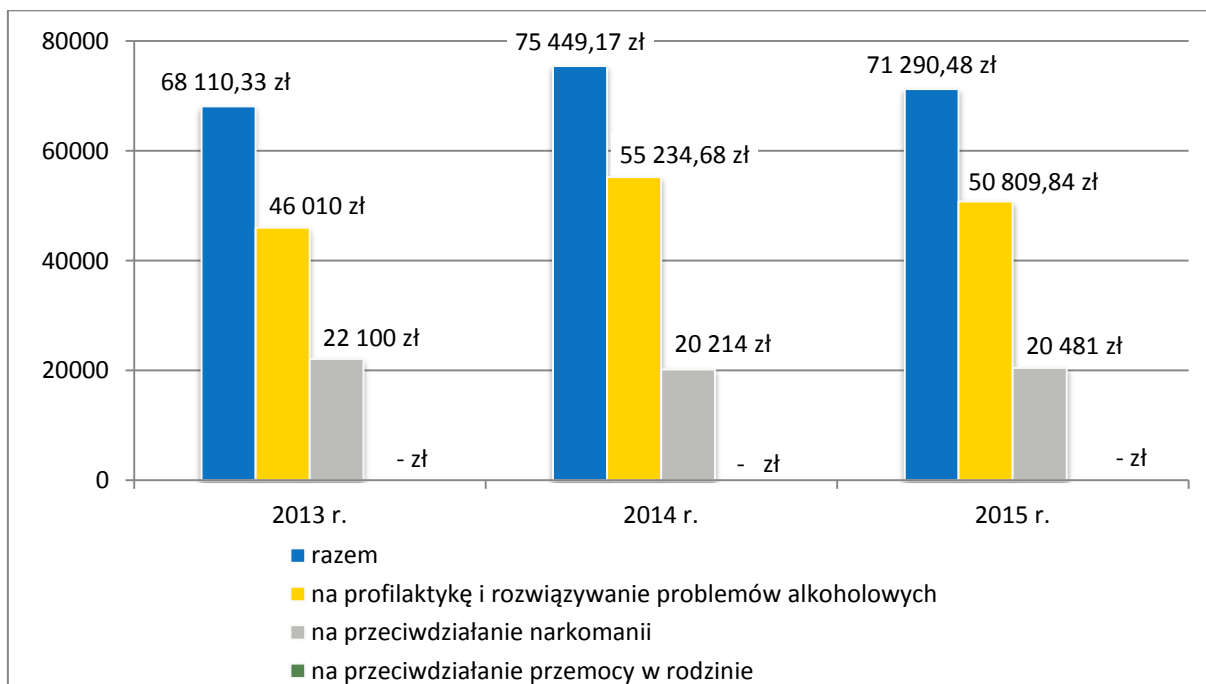
Dane zamieszczone w powyższym zestawieniu pozwalają określić szacunkową liczbę mieszkańców gminy Rytwiany dotkniętych problemami uzależnień i przemocy w rodzinie. Z wyliczeń wynika, że na jej terenie żyje ok. 130 osób uzależnionych od alkoholu

(2% populacji), ok. 255 osób współuzależnionych (4% populacji), ok. 320-445 osób pijących szkodliwie alkohol (5-7% populacji), 255 dzieci wychowujących się w rodzinach z problemem alkoholowym (4% populacji) oraz ok. 340 ofiar przemocy domowej w rodzinach dotkniętych problemem alkoholowym. Analizując powyższe dane należy mieć świadomość, iż nie odzwierciedlają one w pełni rzeczywistej skali problemów uzależnień i przemocy w rodzinie w gminie.

Prowadzenie działań w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień i przemocy w rodzinie oraz integracji społecznej osób nimi dotkniętych należy do zadań własnych gminy. Działania te podejmowane są w oparciu o gminne programy profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, przeciwdziałania narkomanii i przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie oraz przy wykorzystaniu zaplanowanych w ich ramach środków finansowych.

Poniższy wykres przedstawia wysokość środków finansowych wydatkowanych na profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych oraz przeciwdziałanie narkomanii i przemocy w rodzinie w gminie Rytwiany w latach 2013-2015.

Wykres 26. Środki finansowe wydatkowane na profilaktykę i rozwiązywanie problemów uzależnień i przemocy w rodzinie w gminie w latach 2013-2015

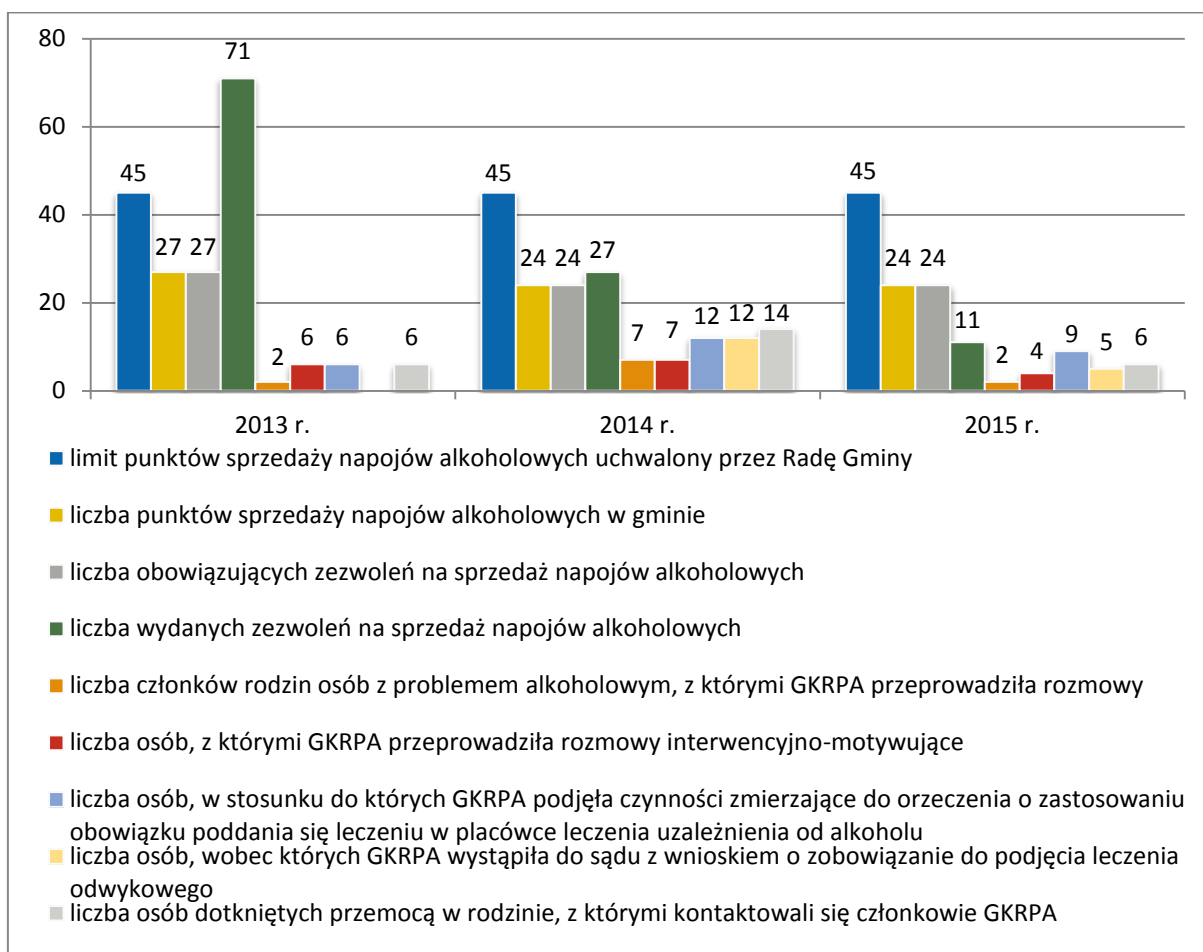

Źródło danych: Urząd Gminy Rytwiany.

W latach 2013-2015 wysokość środków finansowych wydatkowanych w gminie na profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych oraz przeciwdziałanie narkomanii ulegała nieznacznym wahaniom (68.110,33 zł w 2013 r., 75.449,17 zł w 2014 r., 71.290,48 zł w 2015 r.). Warto dodać, że w analizowanym okresie nie uwzględniano w budżecie osobnych środków finansowych na przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.

Inicjowaniem działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów uzależnień i przemocy w rodzinie oraz integracją społeczną osób uzależnionych w gminie Rytwiany zajmuje się Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Do jej zadań należy: podejmowanie czynności zmierzających do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w zakładzie leczenia odwykowego, podejmowanie działań motywujących do podjęcia leczenia, w szczególności prowadzenie rozmów interwencyjno-motywacyjnych z osobami uzależnionymi i członkami ich rodzin, oraz ze sprawcami przemocy domowej, opracowywanie Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, szkolenie członków Komisji oraz innych osób zaangażowanych w realizację ww. Programu, rozpatrywanie i opiniowanie wniosków dotyczących wydawania i cofania zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych, przedstawionych do zaopiniowania przez Komisję, podejmowanie współpracy merytorycznej z Pełnomocnikiem Urzędu Marszałkowskiego ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, wspieranie realizacji programów profilaktycznych i innych działań szkół podstawowych, średnich i gimnazjalnych znajdujących się na terenie gminy w zakresie profilaktyki oraz organizacji czasu wolnego dzieci i młodzieży, podejmowanie interwencji w związku naruszeniem przepisów określonych w art. 13¹ i 15 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz występowanie przed sądem w charakterze oskarżyciela publicznego.

Wybrane dane dotyczące działań podejmowanych przez Komisję, a także lokalnego rynku napojów alkoholowych przedstawia poniższy wykres.

Wykres 27. Wybrane dane dotyczące rynku napojów alkoholowych w gminie oraz działalności GKRPA w latach 2013-2015

Źródło danych: Urząd Gminy Rytwiany.

W latach 2013-2015 uchwalony przez Radę Gminy limit punktów sprzedaży napojów alkoholowych w gminie był taki sam (po 45 w każdym roku), a liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych oraz liczba obowiązujących zezwoleń na ich sprzedaż była zbliżona (27 w 2013 r., po 24 w latach 2014-2015). Z roku na rok zmniejszała się natomiast liczba wydanych zezwoleń (z 71 w 2013 r. do 11 w 2015 r.). Jednocześnie w analizowanym okresie GKRPA nie przeprowadziła żadnej kontroli punktów sprzedaży napojów alkoholowych. Warto dodać, że w latach 2013-2015 nie wydano żadnej decyzji w sprawie cofnięcia zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych.

W analizowanym okresie liczba członków rodzin osób z problemem alkoholowym, z którymi GKRPA przeprowadziła rozmowy, ulegała niewielkim wahaniom (2 w 2013 r., 7 w 2014 r., 2 w 2015 r.), a liczba osób, z którymi Komisja przeprowadziła rozmowy interwencyjno-motywuujące, była na zbliżonym poziomie (6 w 2013 r., 7 w 2014 r., 4 w 2015 r.).

W analizowanym okresie GKRPA podejmowała również czynności zmierzające do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej obowiązku poddania się leczeniu w placówce leczenia uzależnień (wobec 6 w 2013 r., 12 w 2014 r. i 9 w 2015 r.), a także występowała w tej sprawie do sądu (w przypadku 12 osób w 2014 r. i 5 osób w 2015 r.).

W latach 2013-2015 liczba osób dotkniętych problemem przemocy w rodzinie, z którymi kontaktowali się członkowie GKRPA, ulegała wahaniom (6 w 2013 r., 14 w 2014 r., 6 w 2015 r.).

Obok Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych istotną rolę w profilaktyce i rozwiązywaniu problemów uzależnień oraz przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie na terenie gminy odgrywają: w Rytwianach – Punkt Konsultacyjny dla osób i rodzin z problemem alkoholowym, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, grupa AA „Jesteśmy, działające w Staszowie – Staszowski Ośrodek Trzeźwości „Strumyk”, Centrum Psychoterapii „Promedic” i Komenda Powiatowa Policji, a także Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gorzycach.

Dane szczegółowe na ich temat podmiotów mogących wspierać mieszkańców gminy dotkniętych problemami uzależnień i przemocy w rodzinie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 7. Podmioty mogące wspierać mieszkańców gminy dotkniętych problemami uzależnień i przemocy w rodzinie

nazwa podmiotu	adres podmiotu
Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Społecznych w Rytwianach	ul. Staszowska 15, 28-236 Rytwiany
Punkt Konsultacyjny dla osób i rodzin z problemem alkoholowym w Rytwianach	ul. Staszowska 15, 28-236 Rytwiany
Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Rytwianach	ul. Staszowska 15, 28-236 Rytwiany
Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie	ul. Staszowska 15, 28-236 Rytwiany
Grupa AA „Jesteśmy” w Rytwianach	ul. Szkolna 1, 28-236 Rytwiany
Staszowski Ośrodek Trzeźwości „Strumyk” w Staszowie	ul. Parkowa 6, 28-200 Staszów
Centrum Psychoterapii „Promedic” w Staszowie	ul. Mickiewicza 24, 28-200 Staszów
Komenda Powiatowa Policji w Staszowie	ul. Armii Krajowej 10, 28-100 Staszów
Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gorzycach	ul. 11 Listopada 12, 39-432 Gorzyce

Źródło danych: Urząd Gminy Rytwiany.

Oferta działającego w gminie Punktu Konsultacyjnego dla osób i rodzin z problemem alkoholowym obejmuje: poradnictwo i konsultacje indywidualne dla osób uzależnionych i współuzależnionych (osoby bliskie, rodzina) od alkoholu, udzielanie wsparcia osobom po zakończonym leczeniu odwykowym, udostępnianie specjalistycznych wydawnictw i prasy oraz udzielanie informacji o instytucjach udzielających pomocy osobom dotkniętym zjawiskiem przemocy w rodzinie. W latach 2013-2015 ze wsparcia w Punkcie skorzystało odpowiednio: 28, 31 i 21 osób z problemem alkoholowym oraz odpowiednio 20, 16 i 6 dorosłych członków rodziny osoby z problemem alkoholowym (w tym współuzależnionych i dorosłych dzieci alkoholików). Pomocą obejmowane były również osoby dotknięte przemocą w rodzinie: 1 w 2013 roku i 2 w 2015 roku osoby doznające przemocy w rodzinie oraz po 1 w 2013 i 2015 roku osobie stosującej przemoc.

Z danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Rytwianach wynika, że w latach 2013-2015 z roku na rok zwiększała się liczba rodzin objętych wsparciem z powodu alkoholizmu (4 rodziny liczące 5 osób w 2013 r., 6 rodzin liczących 11 osób w 2014 r., 9 rodzin liczących 22 osoby w 2015 r.). Z powodu przemocy w rodzinie wsparcia udzielano jedynie w 2013 roku (1 rodzinie liczącej 4 osoby), natomiast narkomania nie była w analizowanym okresie powodem przyznawania pomocy społecznej w gminie.

W 2013 roku w ramach Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie działały 4 grupy robocze zajmujące się indywidualnymi przypadkami wystąpienia przemocy w rodzinie, rok później 22 grupy robocze, a w 2014 roku 14 grup roboczych. Warto dodać, że według danych Komendy Powiatowej Policji w Staszowie, w 2015 roku na terenie gminy Rytwiany wszczęto 4 postępowania w związku ze znęcaniem się psychicznym i fizycznym nad rodziną.

Prowadzona w gminie działalność profilaktyczna z zakresu przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy w rodzinie (w szczególności w funkcjonujących na jej terenie placówkach oświatowych) obejmuje m.in. organizowanie, realizowanie i finansowanie programów, spektakli, akcji i konkursów profilaktycznych, zajęć i zawodów sportowych, wycieczek szkolnych, „zielonych szkół”, wyjazdów wypoczynkowych dla dzieci i młodzieży pochodzących z rodzin dysfunkcyjnych i patologicznych (kolonie, obozy profilaktyczne i terapeutyczne itp.), propagowanie wśród dzieci, młodzieży i osób dorosłych alternatywnego spędzania czasu wolnego w formie zajęć kulturalnych oraz rekreacji ruchowo-sportowej

z wykorzystaniem zaplecza rekreacyjno-sportowego gminy (np. siłownie, aerobik), a także promowanie na jej terenie ogólnopolskich kampanii edukacyjnych i profilaktycznych inicjowanych m.in. przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

9. PROBLEM BEZDOMNOŚCI

W ujęciu socjologicznym bezdomność jest problemem społecznym charakteryzującym się brakiem stałego miejsca zamieszkania. Ze względu na trudną do określenia skalę, złożone przyczyny oraz szczególnie dotkliwe społeczno-ekonomiczne skutki jest zjawiskiem o zasięgu i znaczeniu globalnym, mającym jednocześnie specyficzne regionalne i lokalne uwarunkowania, które wpływają na dobór odpowiednich środków przeciwdziałania.

Zapobieganie bezdomności wymaga aktywnego, zintegrowanego i kompleksowego działania. Wykorzystanie istniejących zasobów środowiska i tworzenie warunków do wdrażania nowych form wsparcia na rzecz osób bezdomnych i ich integracji z otoczeniem powinno stanowić podstawowy cel prowadzonej na szczeblu lokalnym polityki społecznej.

W gminie Rytwiany problem bezdomność nie występuje, a jeśli się pojawia, ma charakter jednostkowy. Pomoc osobom zagrożonym i dotkniętym bezdomnością świadczy Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Rytwianach. W latach 2013-2014 objął on wsparciem z powodu bezdomności odpowiednio 3 i 1 osobę, a w 2015 roku nie udzielał z tego powodu pomocy.

Na terenie gminy nie ma żadnych placówek zapewniających osobom bezdomnym schronienie, nie ma ich również na terenie powiatu staszowskiego. W razie potrzeby osoby te mogą być kierowane do placówek funkcjonujących w województwie świętokrzyskim, m.in. do Schroniska dla Bezdomnych Mężczyzn w Tarnobrzegu (ul. Trzeźniowska 13, 27-600 Tarnobrzeg) oraz Schroniska dla Bezdomnych Mężczyzn im. św. Brata Alberta w Kielcach (ul. Żeromskiego 36a, 35-376 Kielce).

Według informacji Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, w 2015 roku na terenie województwa świętokrzyskiego znajdowało się 27 placówek zapewniających osobom bezdomnym schronienie i nocleg oraz dalsze 38 udzielających wsparcia innego rodzaju, m.in. wydających gorące posiłki, suchy prowiant, udzielających pomocy pielęgniarskiej, wydających odzież, obuwie, środki czystości, oferujących możliwość skorzystania z prysznica.

10. PRZESTĘPCZOŚĆ

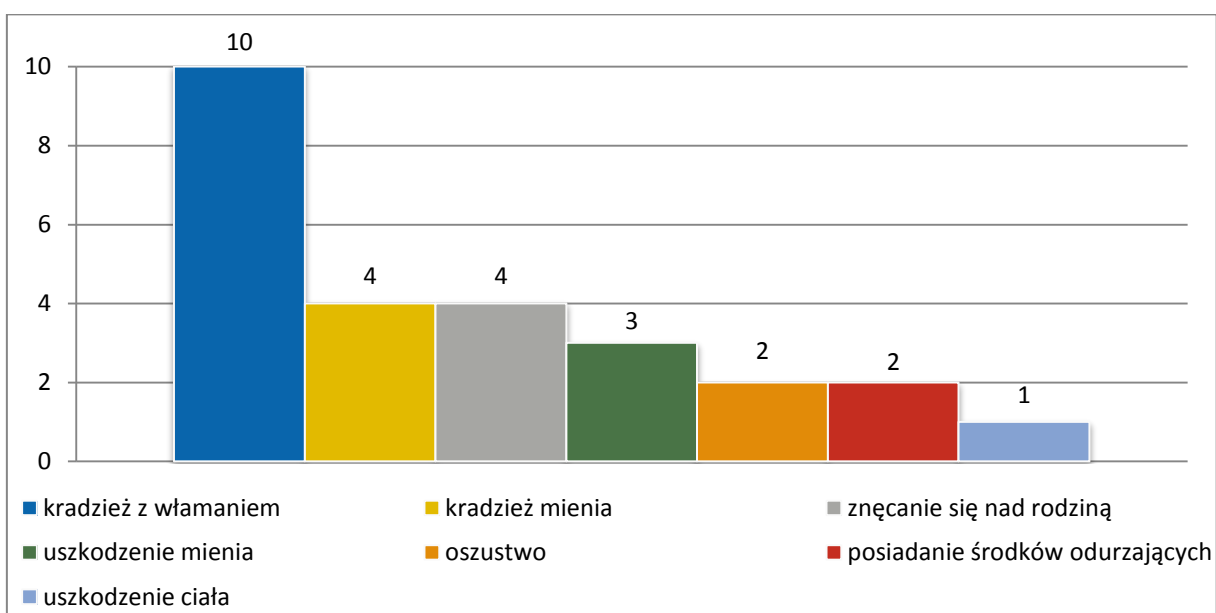
Przestępczość jest dynamicznym, podlegającym rozwojowi zjawiskiem społecznym, które stanowi zagrożenie dla obowiązującego porządku prawnego. W zależności od swej intensywności i częstotliwości wpływa na formowanie się postaw i zachowań ludności oraz odciska piętno na jej funkcjonowaniu.

Zapobieganie przestępczości wymaga zastosowania rozwiązań kompleksowych, zakładających wspólne zaangażowanie instytucji i organizacji państwowych, samorządowych i społecznych, przedstawicieli społeczności lokalnych oraz środków masowego przekazu. Ważną rolę w zakresie inicjowania i organizowania tej działalności odgrywa policja.

Za ochronę mieszkańców oraz utrzymywanie bezpieczeństwa i porządku publicznego w gminie odpowiada Komenda Powiatowa Policji w Staszowie (ul. Armii Krajowej 10, 28-100 Staszów). Według jej danych, w 2015 roku na terenie gminy Rytwiany odnotowano 26 zdarzeń przestępczych w siedmiu podstawowych kategoriach przestępstw. Wśród nich dominowały kradzieże – z włamaniem (10 przypadków) i mienia (4 przypadki). Ujawnieni sprawcy przestępstw byli w wieku 20-40 lat.

Dane szczegółowe na temat przestępczości w gminie w 2015 roku przedstawia poniższa tabela.

Wykres 28. Przestępstwa popełnione w gminie w 2015 roku

Źródło danych: Komenda Powiatowa Policji w Staszowie.

11. POMOC SPOŁECZNA

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężania trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Instytucja ta wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka (art. 2 pkt 1 i art. 3 pkt 1 ustawy o pomocy społecznej).

Zadania pomocy społecznej w gminie Rytwiany wykonuje Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Rytwianach. Podejmuje on działania m.in. na podstawie następujących przepisów prawa: ustawa o pomocy społecznej, ustawa o świadczeniach rodzinnych, ustawa o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, ustawa o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, ustawa o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów oraz ustawa o Karcie Dużej Rodziny.

W 2015 roku kadrę Ośrodka stanowiło 10 osób, w tym kierownik, główny księgowy, 4 pracowników socjalnych, pracownik wykonujący usługi opiekuńcze, pracownik wykonujący specjalistyczne usługi opiekuńcze, asystent rodziny oraz inspektor ds. świadczeń rodzinnych i alimentacyjnych. W analizowanym roku Ośrodek spełniał wynikający z art. 110 ust. 11-12 ustawy o pomocy społecznej obowiązek zatrudnienia 1 pracownika socjalnego na 2 tysiące mieszkańców, nie mniej jednak niż 3 pracowników, bowiem na 1 pracownika socjalnego przypadało 1.590 mieszkańców gminy.

Dane szczegółowe na temat stanu zatrudnienia w GOPS-ie i kwalifikacji pracujących w nim osób przedstawia poniższa tabela.

Tabela 8. Kadra GOPS-u i jej kwalifikacje w 2015 roku

	liczba osób
kadra kierownicza	1
wykształcenie wyższe	1
specjalizacja z zakresu organizacji pomocy społecznej	1
pracownicy socjalni	4
wykształcenie wyższe	3

wykształcenie średnie	1
specjalizacja 1-ego stopnia w zawodzie pracownika socjalnego	1
specjalizacja 2-ego stopnia w zawodzie pracownika socjalnego	0
specjalizacja z zakresu organizacji pomocy społecznej	0
pozostali pracownicy	6
wykształcenie wyższe	4
wykształcenie inne	2
wolontariusze	0
pracownicy zatrudnieni w ramach zatrudnienia subsydiowanego	0
staże	0

Źródło danych: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Rytwianach.

Ze wsparcia udzielanego przez GOPS mogą korzystać osoby i rodziny, które spełniają określone warunki przedstawione w poszczególnych aktach prawnych. W odniesieniu do świadczeń z pomocy społecznej jednym z nich jest kryterium dochodowe, które jest ustalone na poziomie 634 zł miesięcznie w przypadku osoby samotnie gospodarującej i 514 zł na osobę w rodzinie. Kryterium dochodowe stosowane jest również przy przyznawaniu zasiłków rodzinnych i świadczeń alimentacyjnych. Zasiłek rodzinny przysługuje, jeśli dochód rodziny na osobę albo dochód osoby uczącej się nie przekracza 674 zł, a gdy członkiem rodziny jest dziecko legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o umiarkowanym albo o znacznym stopniu niepełnosprawności, jeśli dochód ten nie przekracza 764 zł. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przysługują z kolei, jeżeli dochód rodziny w przeliczeniu na osobę w rodzinie nie przekracza kwoty 725 zł.

W latach 2013-2015 wydatki na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej i innych obszarów polityki społecznej w gminie zwiększały się z roku na rok (z 3.400.304 zł w 2013 r. do 3.662.923 zł w 2015 r.). W analizowanym okresie systematycznie zwiększały się środki finansowe przeznaczone m.in. na przeciwdziałanie alkoholizmowi, pokrycie kosztów pobytu mieszkańców gminy w domach pomocy społecznej, wspieranie rodziny poprzez zapewnienie pomocy ze strony asystenta rodziny, świadczenia rodzinne i z funduszu alimentacyjnego oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego, składki na ubezpieczenia zdrowotne, dodatki mieszkaniowe, zasiłki stałe oraz usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 9. Wydatki na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej i innych obszarów polityki społecznej w gminie w latach 2013-2015

rozdziały	wysokość wydatków (w zł)		
	w 2013 r.	w 2014 r.	w 2015 r.
ochrona zdrowia			
przeciwdziałanie narkomanii	22.862	23.215	20.481
przeciwdziałanie alkoholizmowi	50.354	55.235	58.246
pomoc społeczna			
domy pomocy społecznej	316.215	348.341	377.756
rodziny zastępcze	1.080	4.344	3.980
wspieranie rodziny (m.in. asystenci rodziny i rodziny wspierające)	0	20.247	34.566
świadczenia rodzinne, świadczenia z funduszu alimentacyjnego oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego	2.011.233	2.140.334	2.179.410
składki na ubezpieczenia zdrowotne	9.084	12.774	18.485
zasiłki i pomoc w naturze oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe	235.262	238.394	220.400
dotądki mieszkaniowe	0	1.510	1.907
zasiłki stałe	53.377	64.914	70.587
Ośrodek Pomocy Społecznej	285.080	298.764	299.379
usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze	79.408	81.574	102.412
usuwanie skutków klęsk żywiołowych	11.784	0	0
pozostała działalność, w tym program „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”	170.319	191.377	125.314
edukacyjna opieka wychowawcza			
pomoc materialna dla uczniów	154.246	150.000	150.000
ogółem	3.400.304	3.631.023	3.662.923
w tym w budżecie GOPS-u	3.327.088	3.551.063	3.582.289

Źródło danych: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Rytwianach.

W 2015 roku liczba osób, którym udzielono pomocy i wsparcia, zmniejszyła się w porównaniu z latami 2013-2014 (352 w 2013 r., 346 w 2014 r., 319 w 2015 r.). Stale spadała również liczba osób w rodzinach, którym przyznano świadczenie (z 680 w 2013 r. do 527 w 2015 r.).

W gronie osób korzystających z pomocy społecznej w gminie, największą grupę stanowiły osoby w wieku produkcyjnym (168 w 2013 r., 147 w 2014 r., 126 w 2015 r.) oraz dzieci i młodzież do 17 roku życia (158 w 2013 r., 145 w 2014 r., 137 w 2015 r.).

Udział osób w wieku produkcyjnym w ogóle odbiorców pomocy społecznej, którym przyznano świadczenie, spadał z roku na rok (47,9% w 2013 r., 46,1% w 2014 r., 43,4%

w 2015 r.), zwiększał się natomiast udział dzieci i młodzieży (45% w 2013 r., 45,5% w 2014 r., 47,2% w 2015 r.).

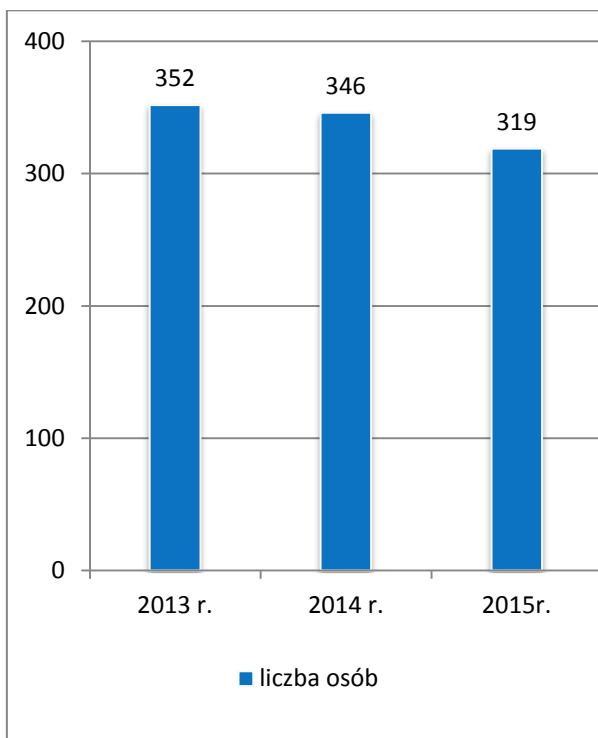
Zdecydowaną większość odbiorców wsparcia udzielanego przez GOPS stanowiły osoby długotrwale korzystające z pomocy społecznej (195 w 2013 r., 193 w 2014 r., 179 w 2015 r.). Ich odsetek w gronie beneficjentów Ośrodka, którym przyznano świadczenie, systematycznie zwiększał się (55,6% w 2013 r., 60,5% w 2014 r., 61,7% w 2015 r.).

W latach 2013-2015 liczba osób w rodzinach, którym przyznano świadczenie pieniężne, stale zmniejszała się (z 575 w 2013 r. do 438 w 2015 r.), podobnie jak liczba osób w rodzinach, którym przyznano świadczenie niepieniężne (z 418 w 2013 r. do 339 w 2015 r.).

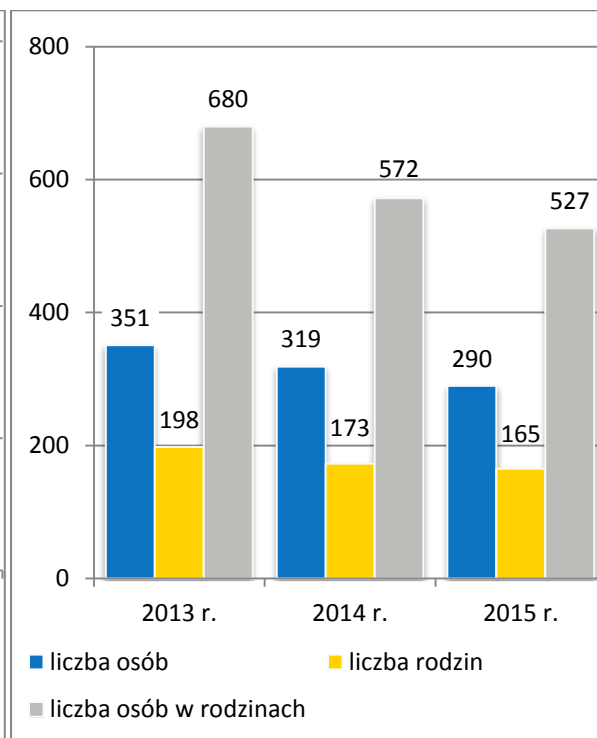
W analizowanym okresie z roku na rok zmniejszała się także liczba rodzin, z którymi przeprowadzono wywiad środowiskowy (z 212 w 2013 r. do 174 w 2015 r.), wahaniom ulegała z kolei liczba osób przebywających w tych rodzinach (654 w 2013 r., 604 w 2014 r., 623 w 2015 r.).

Poniższe wykresy przedstawiają dane szczegółowe na temat korzystających z pomocy społecznej w gminie.

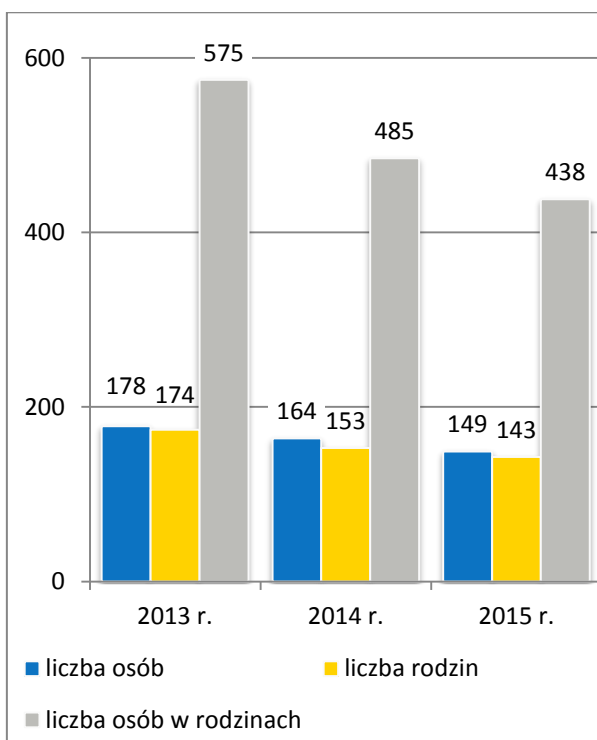
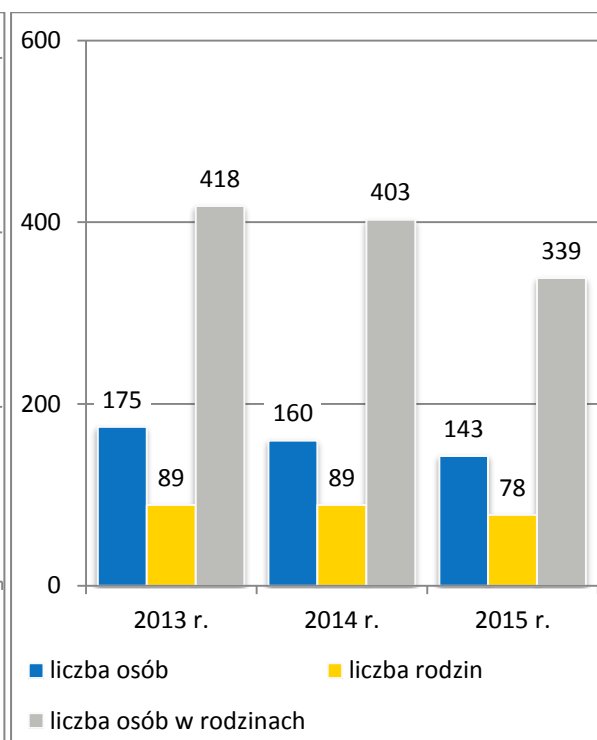
Wykres 29. Osoby w gminie, którym w latach 2013-2015 udzielono pomocy i wsparcia

Wykres 30. Osoby i rodziny w gminie, którym w latach 2013-2015 przyznano świadczenie

Źródło danych: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Rytwianach.

Wykres 31. Osoby i rodziny w gminie, którym w latach 2013-2015 przyznano świadczenie pieniężne**Wykres 32. Osoby i rodziny w gminie, którym w latach 2013-2015 przyznano świadczenie niepieniężne**

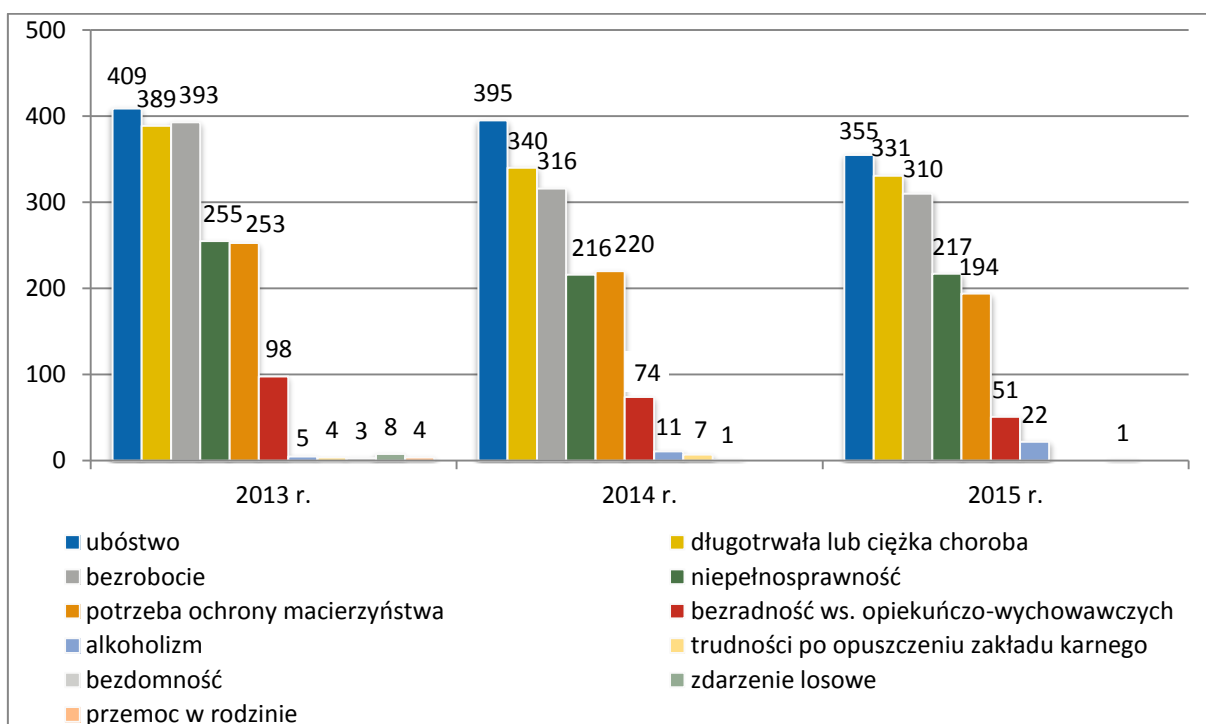
Źródło danych: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Rytwianach.

Wśród mieszkańców gminy korzystających ze wsparcia GOPS-u w latach 2013-2015 najliczniejsze grupy stanowiły rodziny doświadczające ubóstwa oraz dotknięte długotrwałą lub ciężką chorobą i bezrobociem, a także zmagające się z niepełnosprawnością i wymagające ochrony macierzyństwa, głównie ze względu na wielodzietność. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.

Po spadku w 2014 roku, rok później wzrosła liczba beneficjentów systemu pomocy społecznej w gminie korzystających ze wsparcia z większości powodów przyznawania pomocy, tj. bezrobocia (55 w 2013 r., 36 w 2014 r., 45 w 2015 r.), niepełnosprawności (38 w 2013 r., 30 w 2014 r., 32 w 2015 r.), długotrwałej lub ciężkiej choroby (29 w 2013 r., 26 w 2014 r., 31 w 2015 r.) i alkoholizmu (6 w 2013 r., 4 w 2014 r., 8 w 2015 r.). Jednocześnie systematycznie spadała liczba rodzin korzystających ze wsparcia OPS z powodu ogólnie rozumianego ubóstwa (z 50 w 2013 r. do 31 w 2015 r.) oraz bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i w prowadzeniu gospodarstwa domowego (z 29 w 2013 r. do 24 w 2015 r.).

W latach 2014-2015, w stosunku do 2013 roku, zmniejszyła się liczba rodzin wymagających ochrony macierzyństwa, głównie z uwagi na wielodzietność (16 w 2013 r., po 11 w latach 2014-2015), z kolei na podobnym poziomie pozostawała liczba odbiorców pomocy społecznej zmagających się z bezdomnością (3 w 2013 r., 5 w 2014 r., 4 w 2015 r.) oraz z trudnościami w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego (1 w 2013 r., po 2 w latach 2014-2015).

Wykres 33. Powody przyznawania pomocy społecznej w gminie w latach 2013-2015 (liczba osób w rodzinach)

Źródło danych: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Rytwianach.

W latach 2013-2015 stale zmniejszała się liczba osób w rodzinach korzystających ze wsparcia GOPS-u z większości powodów przyznawania pomocy społecznej w gminie, tj. ubóstwa (z 409 w 2013 r. do 355 w 2015 r.), długotrwałej lub ciężkiej choroby (z 389 w 2013 r. do 331 w 2015 r.), bezrobocia (z 393 w 2013 r. do 310 w 2015 r.), potrzeby ochrony macierzyństwa (z 253 w 2013 r. do 194 w 2015 r.) i bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz w prowadzeniu gospodarstwa domowego (z 98 w 2013 r. do 51 w 2015 r.). W latach 2014-2015, w stosunku do roku 2013, spadła również liczba odbiorców pomocy społecznej dotkniętych niepełnosprawnością (z 255 w 2013 r. do 217 w 2015 r.).

Jednocześnie w analizowanym okresie, z roku na rok zwiększała się liczba odbiorców pomocy społecznej dotkniętych alkoholizmem (z 5 w 2013 r. do 22 w 2015 r.).

Świadczenia pomocy społecznej udzielane przez GOPS mają głównie charakter pieniężny, niepieniężny i usługowy. Dane szczegółowe w tym zakresie za lata 2013-2015 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 10. Formy świadczeń pomocy społecznej udzielonych w gminie przez GOPS w latach 2013-2015

formy świadczeń		liczba osób			liczba świadczeń		
		2013 r.	2014 r.	2015 r.	2013 r.	2014 r.	2015 r.
pieniężne	zasiłek stały	14	22	18	147	182	178
	zasiłek okresowy	79	88	75	375	402	349
	zasiłek celowy	156	136	125	X	X	X
	w tym: zasiłek celowy przyznany w ramach programu „Pomoc Państwa w zakresie dożywiania”	80	69	80	122	166	222
niepieniężne	posiłek	167	141	143	22.515	19.129	17.548
	w tym: posiłek przyznany w ramach programu „Pomoc Państwa w zakresie dożywiania”	167	151	143	22.515	19.129	17.548
	schronienie	0	1	0	0	277	0
	ubranie	0	0	0	0	0	0
	sprawienie pogrzebu	0	0	1	0	0	1
	odpłatność gminy za pobyt w domu pomocy społecznej	15	15	18	159	170	184
usługi	usługi opiekuńcze	2	3	1	2.008	2.000	1.040
	specjalistyczne usługi opiekuńcze	0	0	0	0	0	
	specjalistyczne usługi dla osób z zaburzeniami psychicznymi	6	5	4	1.988	2.000	1.321
	poradnictwo specjalistyczne	0*	0*	0*	X	X	X
	praca socjalna	197*	172*	162*	X	X	X
	interwencja kryzysowa	0*	0*	0*	X	X	X
	kontrakt socjalny	15	12	5	X	X	X
indywidualne programy pomocy	indywidualny program wychodzenia z bezdomności	0	0	0	X	X	X
	indywidualny program zatrudnienia socjalnego (CIS)	0	0	0	X	X	X

wspieranie rodziny i piecza zastępcza	wspieranie rodziny przez asystenta rodziny (liczba asystentów rodziny)	0* (0)	5* (1)	6* (1)	X	X	X
	odpłatność za pobyt dziecka w pieczy zastępczej (w zł)	1.080	4 344	3.960	X	X	X

*liczba rodzin

Źródło danych: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Rytwianach.

Spośród świadczeń pieniężnych najczęściej udzielanymi formami pomocy w latach 2013-2015 były zasiłek celowy i okresowy. Zasiłek celowy jest przyznawany na zaspokojenie niezbędnej potrzeby bytowej, a w szczególności na pokrycie części lub całości kosztów zakupu żywności, leków i leczenia, opału, odzieży, obuwia, niezbędnych przedmiotów użytku domowego, drobnych remontów i napraw w mieszkaniu, opłat za gaz, energię, wodę i czynsz, a także kosztów pogrzebu. Liczba osób nim objętych w zmniejszała się z roku na rok (ze 156 w 2013 r. do 125 w 2015 r.).

Z kolei zasiłek okresowy przysługuje w szczególności ze względu na długotrwałą chorobę, niepełnosprawność, bezrobocie, możliwość utrzymania lub nabycia uprawnień do świadczeń z innych systemów zabezpieczenia społecznego. W latach 2013-2015 liczba osób, które z niego skorzystały, była na zbliżonym poziomie (79 w 2013 r., 88 w 2014 r., 75 w 2015 r.). Głównymi powodami przyznania tej formy wsparcia były bezrobocie oraz długotrwała lub ciężka choroba.

Dominujący rodzaj pomocy niepieniężnej stanowił natomiast posiłek, który był wsparciem udzielanym głównie dzieciom w ramach wieloletniego programu rządowego „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” (obowiązywał on do końca 2013 roku; na lata 2014-2020 Rada Ministrów przyjęła wieloletni program wspierania finansowego gmin w zakresie dożywiania „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”). Celem tego Programu jest ograniczenie zjawiska niedożywienia dzieci i młodzieży z rodzin o niskich dochodach lub znajdujących się w trudnej sytuacji, ze szczególnym uwzględnieniem uczniów z terenów objętych wysokim poziomem bezrobocia i ze środowisk wiejskich oraz osób dorosłych, w szczególności samotnych, w podeszłym wieku, chorych lub niepełnosprawnych. W latach 2014-2015 liczba osób objętych posiłkiem była niższa niż w 2013 roku (167 w 2013 r., 141 w 2014 r., 143 w 2015 r.).

Ważną formą wsparcia niepieniężnego było również pokrywanie kosztów pobytu mieszkańców gminy w domach pomocy społecznej. Z roku na rok zwiększa się w gminie

liczba osób starszych, samotnych i schorowanych wymagających całodobowej opieki w miejscu zamieszkania lub umieszczenia w placówce zapewniającej całodobową opiekę. W latach 2013-2014 gmina pokrywała koszt pobytu w domach pomocy społecznej za 15 osób w każdym roku, a w 2015 roku za 18 osób.

Wśród usług najistotniejszą rolę odgrywała praca socjalna mająca na celu pomoc osobom i rodzinom we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie poprzez pełnienie odpowiednich ról społecznych oraz tworzenie warunków sprzyjających temu celowi. Była ona prowadzona m.in. w oparciu o zawarte kontrakty socjalne (15 w 2013 r., 12 w 2014 r. i 5 w 2015 r.). W latach 2013-2015 liczba rodzin, które objęto pracą socjalną, systematycznie zmniejszała się (ze 197 w 2013 r. do 162 w 2015 r.).

Praca socjalna świadczona w gminie nakierowana była przede wszystkim na rzecz poprawy funkcjonowania osób i rodzin w ich środowisku społecznym poprzez pomoc we wzmacnianiu i odzyskiwaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie oraz pełnienia odpowiednich ról społecznych. Podejmowana była podczas bezpośredniego kontaktu pracowników socjalnych z podopiecznymi tak w ich środowisku domowym, jak i w siedzibie Ośrodka. Polegała ona m.in. na udzielaniu pomocy w kompletowaniu dokumentów do różnych instytucji (np. zakładów pracy, Zakładu Ubezpieczeń Społecznych), monitorowaniu płacenia rachunków za energię elektryczną i inne media czy typowaniu osób do prac społecznie użytecznych.

W latach 2013-2015 Ośrodek świadczył także usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Tymi pierwszymi w analizowanym okresie objęto odpowiednio 2, 3 i 1 osobę, z tych drugich korzystało z kolei odpowiednio 6, 5 i 4 osoby.

W analizowanym okresie GOPS realizował również zadania z zakresu wspierania rodziny i rozwoju pieczy zastępczej, zatrudniając w latach 2014-2015 1 asystenta rodziny. W 2014 roku pod jego opieką pozostawało 5 rodzin, a rok później 6 rodzin. Asystent rodziny był zatrudniony w ramach umowy cywilno-prawnej przy wykorzystaniu środków finansowych otrzymanych z resortowego programu wspierania rodziny „Asystent rodziny i koordynator rodzinnej pieczy zastępczej”. W latach 2013-2015 Ośrodek partycypował także w kosztach utrzymania 1 dziecka z gminy w pieczy zastępczej.

W analizowanym okresie GOPS realizował także zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, będąc odpowiedzialnym za obsługę organizacyjno-techniczną Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, a także delegując do niego swoich pracowników.

W latach 2013-2015 Ośrodek wypłacał również stypendia szkolne i zasiłki szkolne. Najczęściej wsparcie te kierowane jest do dzieci pochodzących z rodzin ubogich lub zagrożonych wykluczeniem społecznym, np. dotkniętych bezrobociem, i służy zmniejszeniu różnic w dostępie do edukacji. Liczba osób nim objętych zmniejszała się z roku na rok (210 w 2013 r., 189 w 2014 r., 159 w 2015 r.), a kwota udzielonych świadczeń wyniosła: 154.246 zł w 2013 roku i po 150.000 zł w latach 2014-2015.

Od 2014 roku w gminie realizowany jest również rządowy program pomocy dla rodzin wielodzietnych. Koordynacją jego realizacji zajmuje się GOPS, który wydaje uprawnionym Karty Dużej Rodziny. W 2014 roku wydano Karty Dużej Rodziny dla 49 osób w 9 rodzinach, a rok później dla 124 osób w 26 rodzinach.

W latach 2013-2015 GOPS realizował projekt systemowy pn. „Aktywna kobieta”, współfinansowany z Europejskiego Funduszu Społecznego. Był on skierowany do kobiet zagrożonych wykluczeniem społecznym, pozostających bez pracy, które korzystały ze świadczeń pomocy społecznej. Projekt zakładał kompleksowe wsparcie w readaptacji zawodowej i dostępie do rynku pracy. W 2013 objęto nim 13 kobiet, rok później 10 kobiet, a w 2015 roku 5 kobiet. Oferowano im trening umiejętności autoprezentacji i umiejętności psychospołecznych, warsztaty aktywnego poszukiwania pracy oraz kursy zawodowe – przedstawiciela handlowego z prawem jazdy, sprzedawcy z obsługą kas fiskalnych, nowoczesnego sprzedawcy z obsługą komputera i kas fiskalnych, kucharza małej gastronomii, kosmetyczki z wizażem i stylizacją paznokci. Koszt realizacji projektu wyniósł: 143.380 zł w 2013 roku, 131.966 zł w 2014 roku, 78.380 zł w 2015 roku

W ramach realizowanych zadań GOPS przyznawał również świadczenia rodzinne. W latach 2013-2015 ogólna liczba udzielonych świadczeń zmniejszała się z roku na rok (z 13.395 w 2013 r. do 11.431 w 2015 r.), na co zasadniczy wpływ miał systematyczny spadek wypłacanych zasiłków rodzinnych i dodatków do zasiłków (z 10.713 zł w 2013 r. do 8.934 zł w 2015 r.).

W analizowanym okresie systematycznie zwiększała się liczba wypłaconych zasiłków pielęgnacyjnych (z 1.955 w 2013 r. do 2.046 w 2015 r.), natomiast liczba przyznanych świadczeń pielęgnacyjnych spadała z roku na rok (z 535 w 2013 r. 317 w 2015 r.).

Dane szczegółowe na temat przyznanych w gminie świadczeń rodzinnych przedstawia poniższa tabela.

Tabela 11. Świadczenia rodzinne przyznane w gminie w latach 2013-2015

	2013 r.	2014 r.	2015 r.
zasiłki rodzinne i dodatki do zasiłków rodzinnych			
liczba świadczeń	10.713	9.636	8.934
zasiłek pielęgnacyjny			
liczba świadczeń	1.955	2.036	2.046
świadczenia pielęgnacyjne			
liczba świadczeń	535	324	317
dodatek do świadczenia pielęgnacyjnego			
liczba świadczeń	146	0	0
specjalny zasiłek opiekuńczy			
liczba świadczeń	5	7	86
jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka			
liczba świadczeń	41	44	48
ogółem			
liczba świadczeń	13.395	12.047	11.431
zasiłek dla opiekunów			
liczba świadczeń	X	37	261

Źródło danych: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Rytwianach.

Od 2014 roku Ośrodek przyznawał zasiłek dla opiekunów osób niepełnosprawnych. Przysługuje on osobom, które utraciły prawo do świadczenia pielęgnacyjnego z dniem 1 lipca 2013 roku w związku z wygaśnięciem z mocy prawa (na podstawie art. 11 ust. 3 ustawy z dnia 7 grudnia 2012 roku o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. z 2012 r., poz. 1548) decyzji przyznającej prawo do świadczenia pielęgnacyjnego. W latach 2014-2015 GOPS przyznał odpowiednio 37 i 261 takich zasiłków na kwotę odpowiednio 262.531 i 135.287 zł.

Za osoby pobierające świadczenia pielęgnacyjne i specjalny zasiłek opiekuńczy (od 2013 roku) GOPS opłacał składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe oraz zdrowotne.

Liczba tych składek i ich wartość ulegały wahaniom (500 na kwotę 63.942 zł w 2013 r., 229 na kwotę 35.936 zł w 2014 r., 360 na kwotę 75.129 zł w 2015 r.).

Kolejną formę pomocy udzielanej przez Ośrodek stanowiły świadczenia z funduszu alimentacyjnego, które służą wsparciu osób znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej w przypadku bezskuteczności egzekucji zasądzonych świadczeń alimentacyjnych. W latach 2013-2015 liczba rodzin, którym przyznano tę pomoc, była na zbliżonym poziomie (21 w 2013 r., 23 w 2014 r., 22 w 2015 r.), natomiast liczba wypłaconych świadczeń zwiększała się z roku na rok (z 415 w 2013 r. do 513 w 2015 r.). Jednocześnie liczba dłużników alimentacyjnych w gminie była podobna (13 w 2013 r., 17 w 2014 r., 12 w 2015 r.). Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 12. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przyznane w gminie w latach 2013-2015

	2013 r.	2014 r.	2015 r.
liczba rodzin, którym przyznano świadczenie	21	23	22
liczba wypłaconych świadczeń	415	481	513
liczba dłużników alimentacyjnych	13	17	12
łącznie kwota wypłaconych świadczeń (w zł)	169.521	201.950	213.900

Źródło danych: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Rytwianach.

Pomoc społeczna polega również na prowadzeniu i rozwoju niezbędnej infrastruktury socjalnej. Obejmuje ona zarówno jednostki środowiskowe, jak i instytucjonalne. W gminie Rytwiany, poza GOPS-em, nie funkcjonują inne placówki wsparcia. Mieszkańcy gminy mają natomiast możliwość korzystania z oferty instytucji wsparcia działających poza gminą. Dane szczegółowe na ich temat przedstawia poniższa tabela.

Tabela 13. Instytucje wsparcia poza gminą, z oferty których mogą korzystać lub korzystają mieszkańcy gminy

nazwa i adres instytucji oraz podmiot prowadzący	zakres oferowanych usług oraz kategoria klienta
Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Staszowie, ul Szkolna 4, 28-200 Staszów.	Zakres oferowanych usług: realizacja zadań powiatu z zakresu pomocy społecznej, rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej, przeciwdziałania przemocy w rodzinie, rehabilitacji społecznej oraz organizatora rodzinnej pieczy zastępczej. Kategoria klienta: mieszkańcy powiatu.

<p>Dom Pomocy Społecznej w Kurozwękach, Kurozwęki, ul. Kościelna 4, 28-200 Staszów.</p>	<p>Zakres oferowanych usług: całodobowa opieka zgodnie ze standardem określonym dla danego typu domu, w oparciu o indywidualne potrzeby jego mieszkańców. Kategoria klienta: osoby w podeszłym wieku i przewlekle somatycznie chore.</p>
<p>Dom Pomocy Społecznej w Pęczawicach Górnych, Pęczawice Górne 23, 28-210 Bogoria.</p>	<p>Zakres oferowanych usług: całodobowa opieka zgodnie ze standardem określonym dla danego typu domu, w oparciu o indywidualne potrzeby jego mieszkańców. Kategoria klienta: osoby w podeszłym wieku i przewlekle somatycznie chore.</p>
<p>Dom Pomocy Społecznej w Gnojnie, Gnojno 118, 28-114 Gnojno.</p>	<p>Zakres oferowanych usług: całodobowa opieka zgodnie ze standardem określonym dla danego typu domu, w oparciu o indywidualne potrzeby jego mieszkańców. Kategoria klienta: osoby dorosłe niepełnosprawne intelektualnie oraz dzieci i młodzież niepełnosprawna intelektualnie.</p>
<p>Dom Pomocy Społecznej w Łągiewnikach, Łągiewniki 73, 28-110 Chmielnik.</p>	<p>Zakres oferowanych usług: całodobowa opieka zgodnie ze standardem określonym dla danego typu domu, w oparciu o indywidualne potrzeby jego mieszkańców. Kategoria klienta: osoby dorosłe niepełnosprawne intelektualnie oraz osoby przewlekle psychicznie chore.</p>
<p>Dom Pomocy Społecznej w Pińczowie, ul. Wesoła 5, 28- 400 Pińczów.</p>	<p>Zakres oferowanych usług: całodobowa opieka zgodnie ze standardem określonym dla danego typu domu, w oparciu o indywidualne potrzeby jego mieszkańców. Kategoria klienta: osoby przewlekle psychicznie chore</p>
<p>Dom Pomocy Społecznej w Rudkach, Rudki 89, 28-225 Szydłów.</p>	<p>Zakres oferowanych usług: całodobowa opieka zgodnie ze standardem określonym dla danego typu domu, w oparciu o indywidualne potrzeby jego mieszkańców. Kategoria klienta: osoby przewlekle psychicznie chore.</p>
<p>Dom Pomocy Społecznej w Zochcinku, Zochcinek 42, 27-500 Opatów.</p>	<p>Zakres oferowanych usług: całodobowa opieka zgodnie ze standardem określonym dla danego typu domu, w oparciu o indywidualne potrzeby jego mieszkańców. Kategoria klienta: osoby przewlekle psychicznie chore</p>
<p>Dom Pomocy Społecznej we Włoszczowie, ul. Koniecpolska 20, 29-100 Włoszczowa.</p>	<p>Zakres oferowanych usług: całodobowa opieka zgodnie ze standardem określonym dla danego typu domu, w oparciu o indywidualne potrzeby jego mieszkańców. Kategoria klienta: osoby przewlekle psychicznie chore</p>
<p>Dom Pomocy Społecznej w Tarnobrzegu, ul. Kurasia 7, 39-400 Tarnobrzeg.</p>	<p>Zakres oferowanych usług: całodobowa opieka zgodnie ze standardem określonym dla danego typu domu, w oparciu o indywidualne potrzeby jego mieszkańców. Kategoria klienta: osoby w podeszłym wieku i przewlekle somatycznie chore.</p>
<p>Schronisko dla Bezdomnych Mężczyzn im. św. Brata Alberta w Kielcach, ul. Żeromskiego 36a, 35-376 Kielce.</p>	<p>Zakres oferowanych usług: całodobowe schronienie i wyżywienie, odzież, leki, środki czystości, pomoc psychologiczna. Kategoria klienta: bezdomni mężczyźni.</p>

<p>Schronisko dla Bezdomnych Mężczyzn w Tarnobrzegu, ul. Trześciowska 13, 27-600 Tarnobrzeg.</p>	<p>Zakres oferowanych usług: nocleg, wyżywienie. Kategoria klienta: bezdomni mężczyźni.</p>
<p>Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gorzycach, ul. 11 Listopada 12, 39-432 Gorzyce.</p>	<p>Zakres oferowanych usług: schronienie dla osób doświadczających przemocy w rodzinie na okres trzech miesięcy z możliwością przedłużenia w uzasadnionych przypadkach, ochrona przed osobą stosującą przemoc w rodzinie, interwencja kryzysowa, w ramach której udzielane jest natychmiastowe wsparcie i pomoc psychologiczna, pedagogiczna, socjalna, rozpoznanie sytuacji ofiary przemocy w rodzinie, opracowanie planu pomocy wskazanej osobie i jej najbliższym. Kategoria klienta: osoby doświadczające przemocy w rodzinie.</p>
<p>Publiczna Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Staszowie z filią w Połańcu, ul. Koszarowa 7, 28-200 Staszów.</p>	<p>Zakres oferowanych usług: pomoc psychologiczno-pedagogiczna i logopedyczna dzieciom i młodzieży oraz rodzicom i nauczycielom w rozwiązywaniu problemów wychowawczych i edukacyjnych. Kategoria klienta: dzieci i młodzież oraz ich rodzice i nauczyciele.</p>

Źródło danych: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Rytwianach, Starostwo Powiatowe i Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Staszowie.

12. ORGANIZACJE POZARZĄDOWE

Organizacje pozarządowe są przejawem społeczeństwa obywatelskiego, jedną z form jego aktywności. Pełnią istotną rolę nie tylko w konsolidacji społeczności lokalnej, organizacyjnym wzmocnieniu władz lokalnych, lecz również zwiększają szanse rozwoju małych i średnich miejscowości. Dobrze zorganizowane środowisko może sprzyjać aktywizowaniu nie tylko pojedynczych osób i marginalizowanych grup społecznych, ale ich lokalnego otoczenia, sprzyja budowaniu samowystarczalności społeczności lokalnych poprzez uruchomienie i wykorzystanie jej zasobów.

Współpraca samorządu lokalnego z podmiotami należącymi do sektora pozarządowego nie tylko pozwala skuteczniej i efektywniej działać na rzecz rozwoju oraz poprawy warunków i jakości życia mieszkańców, lecz również umożliwia istotne odciążenie sektora publicznego w realizacji zadań.

W gminie Rytwiany funkcjonuje ponad 30 organizacji pozarządowych. Samorząd gminy posiada wieloletni Program współpracy Gminy Rytwiany z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego.

Dokument ten sprzyja nawiązywaniu i rozwijaniu partnerskiej współpracy pomiędzy gminą a organizacjami i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego, rozwojowi tych organizacji, umożliwia im realizowanie zadań publicznych, stwarza mieszkańcom gminy szansę poszerzenia aktywności społecznej oraz zwiększa ich udział w rozwiązywaniu lokalnych problemów.

Program umożliwia podejmowanie przez gminę współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego w następujących formach:

- zlecanie podmiotom prowadzącym działalność pożytku publicznego realizacji zadań publicznych na zasadach określonych w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie lub w odrębnych przepisach,
- współdziałanie w pozyskiwaniu środków finansowych z innych źródeł, w szczególności z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej,
- użyczanie bądź wynajmowanie na preferencyjnych warunkach lokali i budynków komunalnych oraz udostępnianie lokalu na spotkania podmiotów prowadzących działalność pożytku publicznego,
- promocja działalności podmiotów prowadzących działalność pożytku publicznego.

W 2015 roku współpraca gminy z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego odbywała się m.in. w takich obszarach, jak: kultywowanie lokalnej tradycji, obyczajów, obrzędów, utrwalanie postaw patriotycznych, upowszechnianie kultury fizycznej i sportu, szkolenia sportowe młodzieży oraz organizacja zawodów i rozgrywek sportowych, promocja gminy, oświata, wspieranie działań na rzecz promocji i ochrony zdrowia, przeciwdziałanie uzależnieniom, działalność proekologiczna, organizacja alternatywnych sposobów spędzania czasu wolnego dla dzieci, młodzieży i dorosłych, propagowanie i wspieranie turystyki pieszej i rowerowej, wspieranie działań na rzecz osób starszych i samotnych, organizacja cyklicznych imprez plenerowych, przeciwdziałanie bezrobociu oraz rozwój przedsiębiorczości.

Poniższa tabela przedstawia dane szczegółowe na temat sektora pozarządowego w gminie.

Tabela 14. Organizacje pozarządowe w gminie

lp.	nazwa i adres organizacji	charakterystyka działania
1.	Stowarzyszenie Miłośników Pustelni Złotego Lasu w Rytwianach , ul. Klasztorna 25, 28-236 Rytwiany.	Pozyskiwanie sponsorów i organizowanie zbiórek funduszy na rzecz rewitalizacji Pustelni Złotego Lasu, prowadzenie działalności społecznej, edukacyjnej, kulturalnej i charytatywnej.
2.	Stowarzyszenie „Nasze Rytwiany” , ul. Szkolna 1, 28-236 Rytwiany.	Działalność wspomagająca rozwój gospodarczy, w tym rozwój przedsiębiorczości, przeciwdziałanie bezrobociu.
3.	Lokalna Grupa Działania „Powiśle Staszowskie” , ul. Szkolna 3, 28-236 Rytwiany.	Działalność wspomagająca rozwój wspólnot i społeczności lokalnych.
4.	Stowarzyszenie „Eubiota” , ul. Kwiatowa 9, 28-236 Rytwiany.	Działalność na rzecz ochrony różnorodności biologicznej, promowanie zasad zrównoważonego rozwoju środowiska przyrodniczego.
5.	Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Sichów Duży i Okolic , Sichów Duży 89, 28-236 Sichów Duży.	Wyrównanie szans edukacyjnych dzieci wiejskich, ciągła modernizacja bazy dydaktycznej.
6.	Stowarzyszenie na rzecz Rozwoju Wsi Sichów Mały „Sichowanie” , Sichów Mały 43a, 28-236 Sichów Mały.	Wspieranie wszechstronnego i zrównoważonego rozwoju: społecznego, oświatowego, kulturalnego i gospodarczego wsi Sichów Mały, wspieranie demokracji i budowanie społeczeństwa obywatelskiego w środowisku lokalnym.
7.	Stowarzyszenie Strzegomskie , ul. Strażacka 6, 28-221 Strzegom.	Działalność na rzecz poprawy warunków życia społeczności lokalnej oraz rozwoju gminy Rytwiany, wspieranie wszechstronnego rozwoju społecznego, kulturalnego i gospodarczego wsi Strzegom i Strzegomek.
8.	Stowarzyszenie „Aktywna Kłoda” , ul. Jana Pawła II 63, 28-236 Kłoda.	Pozyskiwanie funduszy unijnych na rozwój infrastruktury sportowej, budowę placu zabaw dla dzieci, a także organizowanie czasu wolnego dla dzieci, młodzieży i dorosłych.
9.	Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Pacanówka , Pacanówka 13, 28-236 Pacanówka.	Wspieranie wszechstronnego i zrównoważonego rozwoju społecznego, kulturalnego i gospodarczego wsi Pacanówka.
10.	Stowarzyszenie Przyjazna Ruda , Ruda 136, 28-230 Ruda.	Działalność publiczna na rzecz poprawy warunków życia mieszkańców, wspieranie rodzin, osób starszych i niepełnosprawnych, wspieranie rozwoju gospodarczego, popularyzowanie rolnictwa ekologicznego i gospodarstw agroturystycznych, ochrona dziedzictwa kulturalnego i przyrodniczego.
11.	Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Szczeka , Szczeka 89, 28-236 Szczeka.	Wspieranie wszechstronnego i zrównoważonego rozwoju społecznego, kulturalnego i gospodarczego.

12.	Stowarzyszenie „Wspólne Dobro Naszej Wsi” , Świącica 2, 28-236 Świącica.	Działalność na rzecz poprawy warunków życia mieszkańców, organizowanie działań na rzecz rozwoju infrastruktury technicznej, kulturalnej, oświatowej i socjalnej, wspieranie rozwoju gospodarczego, popularyzacja rolnictwa ekologicznego i gospodarstw agroturystycznych, ochrona przyrody i krajobrazu, upowszechnianie turystyki, sportu, rekreacji oraz aktywnego wypoczynku.
13.	Fundacja Zwierząt Bez Domu „Vendi Vigilas” , ul. Staszowska 150, 28-236 Rytwiany.	Ekologia i ochrona zwierząt oraz ochrona dziedzictwa przyrodniczego.
14.	Stowarzyszenie „LGR Świętokrzyski Karp” , ul. Szkolna 1, 28-236 Rytwiany.	Wspieranie zrównoważonego rozwoju sektora rybackiego oraz działalność na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów zależnych od rybactwa, edukacja ekologiczna.
15.	Stowarzyszenie Lotnicze Rytwiany im. Mieczysława Marcinkowskiego , ul. Szkolna 1, 28-236 Rytwiany.	Propagowanie sportów lotniczych, modelarstwa, lotniczych nowinek technicznych.
16.	Stowarzyszenie na rzecz Rozwoju Wsi Strzegom – Runo Leśne , ul. Ks. Jana Jagiełły 81, 28-221 Strzegom.	Wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej i sportu.
17.	Koło Gospodyń Wiejskich w Tuklęczy , Tuklęcz 19, 28-236 Rytwiany.	Udział w życiu kulturalnym i społecznym gminy, pielęgnowanie lokalnych tradycji.
18.	Koło Gospodyń Wiejskich w Strzegomiu , Strzegom, 28-236 Rytwiany.	
19.	Koło Gospodyń Wiejskich w Świącicy , Świącica, 28-236 Rytwiany.	
20.	Koło Gospodyń Wiejskich w Sichowie Małym , Sichów Mały, 28-236 Rytwiany.	
21.	Klub Sportowy „Baszta” w Rytwianach , ul. Staszowska 15, 28-236 Rytwiany.	Wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej i sportu.
22.	Uczniowski Ludowy Klub Sportowy „Atest” w Sichowie Dużym , Sichów Duży 69, 28-236 Sichów Duży.	Popularyzacja kultury fizycznej i sportu wśród młodzieży szkolnej.
23.	Uczniowski Ludowy Klub Sportowy „Gryf” Rytwiany , ul. Szkolna 9, lok. 1, 28-236 Rytwiany.	
24.	Ochotnicza Straż Pożarna w Rytwianach , Rytwiany 78, 28-236 Rytwiany.	Prowadzenie działalności mającej na celu zapobieganie pożarom, uczestnictwo w akcjach ratowniczych przeprowadzanych w czasie pożarów, zagrożeń ekologicznych związanych z ochroną środowiska oraz innych klęsk i zdarzeń, informowanie ludności o istniejących zagrożeniach
25.	Ochotnicza Straż Pożarna w Sichowie Małym , Sichów Mały 43a, 28-236 Sichów Mały.	

26.	Ochotnicza Straż Pożarna w Strzegomiu , ul. Strażacka 6, lok. 6, 28-221 Strzegom.	pożarowych i ekologicznych oraz sposobach ochrony przed nimi, rozwijanie wśród członków ochotniczej straży pożarnej kultury fizycznej i sportu oraz prowadzenie działalności kulturalno-oświatowej i rozrywkowej.
27.	Ochotnicza Straż Pożarna w Kłodzie , Kłoda 33, 28-236 Kłoda.	
28.	Ochotnicza Straż Pożarna w Niedziałkach , Niedziałki 66, 28-230 Niedziałki.	
29.	Ochotnicza Straż Pożarna w Rudzie , Ruda 52, 28-230 Ruda.	
30.	Ochotnicza Straż Pożarna w Szczecie , Szczeka 22, 28-236 Szczeka.	
31.	Ochotnicza Straż Pożarna w Święcicy , Święcica 58, 28-236 Święcica.	
32.	Ochotnicza Straż Pożarna w Tuklęczy , Tuklęcz 19, 28-236 Tuklęcz.	

Źródło danych: Urząd Gminy Rytwiany oraz www.bazy.ngo.pl

Na terenie gminy działają także organizacje, które są kołami lub oddziałami podmiotów funkcjonujących na terenie powiatu staszowskiego i regionu. Wśród nich wymienić należy m.in. Koło Grodzkie Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego im. Adama Bienia w Staszowie – Sekcja Turystyczno-Krajoznawcza w Rytwianach oraz Polski Związek Hodowców Gołębi Pocztowych, Oddział w Tarnobrzegu – Sekcja w Rytwianach, a także organizacje, które choć mają siedziby poza gminą obejmują swoim działaniem teren gminy, m.in. Lokalną Grupę Działania „Dorzecze Wisły” w Połańcu oraz Fundację Aktywizacji i Rozwoju Młodzieży „FARMA” w Sielcu.

13. WYNIKI BADAŃ ANKIETOWYCH „PROBLEMY SPOŁECZNE W ŚRODOWISKU LOKALNYM”

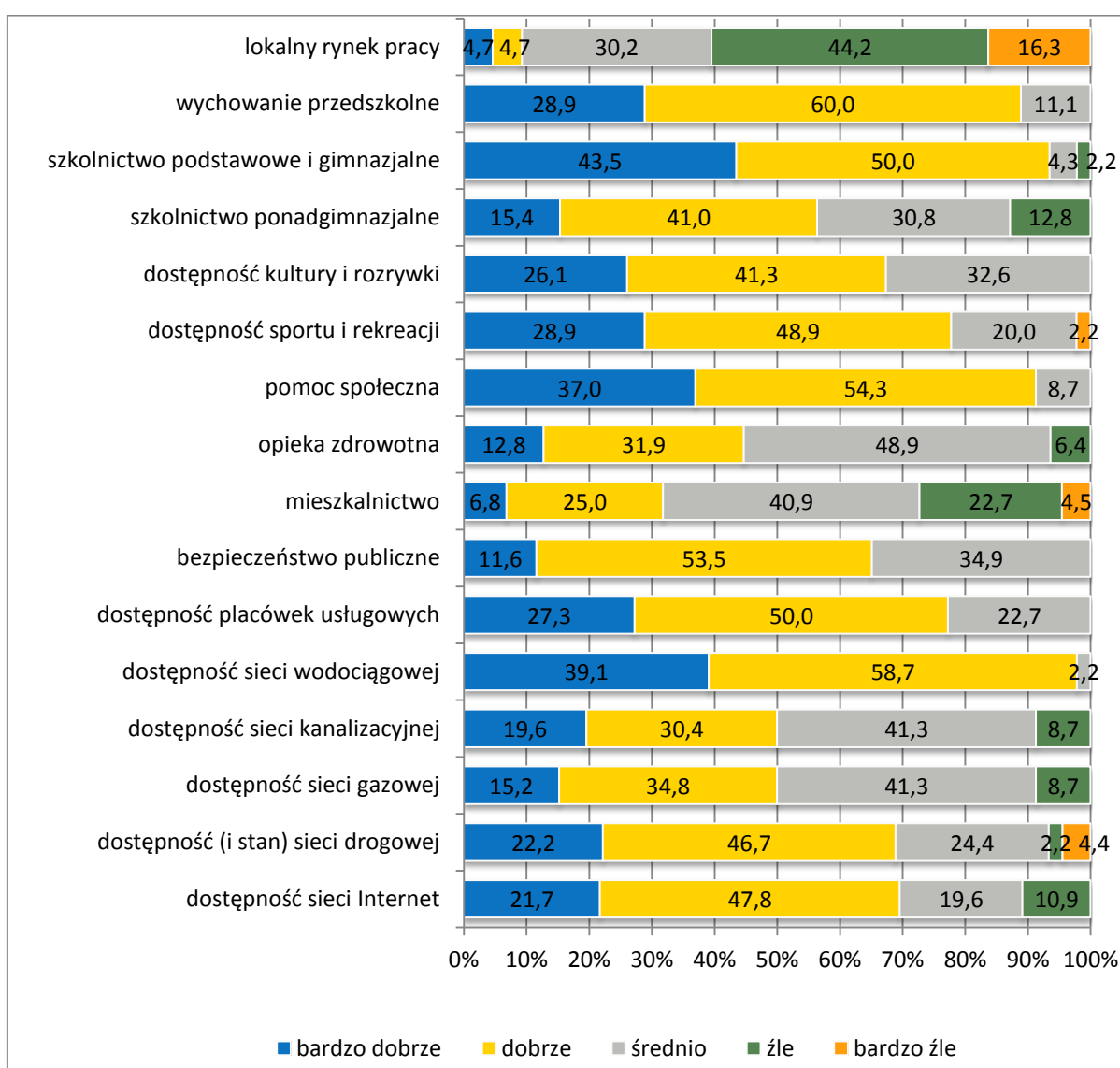
Badania ankietowe przeprowadzone w ramach diagnozy sytuacji społecznej w gminie Rytwiany posłużyły identyfikacji, określeniu przyczyn i skali występujących na jej terenie problemów społecznych oraz wskazaniu działań, jakie należałoby podjąć w celu zmniejszenia ich natężenia oraz zminimalizowania ich skutków.

Badania zostały przeprowadzone przy pomocy ankiet, które zostały rozpowszechnione wśród mieszkańców gminy, w tym reprezentantów samorządu lokalnego – Wójta Gminy, Sekretarza Gminy, Skarbnika Gminy, radnych, sołtysów, pracowników Urzędu Gminy,

członków komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, przedstawicieli jednostek organizacyjnych gminy, m.in. placówek oświatowych, kulturalnych, sportowych i pomocy społecznej, a także przedstawicieli jednostek służby zdrowia, policji, organizacji pozarządowych i kościoła. W sumie do analizy przedłożono 47 wypełnionych anonimowo ankiet.

W pierwszym pytaniu poproszono przedstawicieli środowiska lokalnego o ocenę warunków życia w gminie. Uzyskane odpowiedzi przedstawia poniższy wykres.

Wykres 34. Warunki życia w gminie

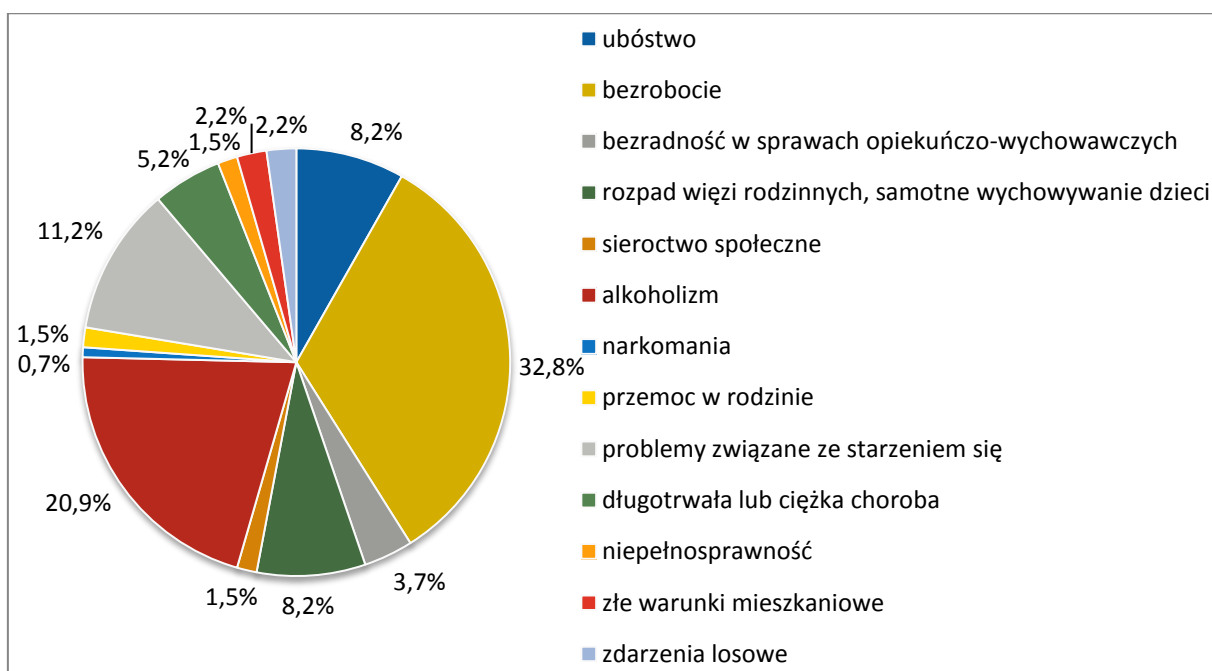
Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

Analizując warunki życia w gminie, przedstawiciele środowiska lokalnego najwyżej ocenili dostęp do sieci wodociągowej (łącznie 97,8% ocen dobrych i bardzo dobrych), szkolnictwa podstawowego i gimnazjalnego (w sumie 93,5% ocen dobrych i bardzo dobrych), pomoc społeczną (łącznie 91,3% ocen dobrych i bardzo dobrych) oraz dostępność wychowania przedszkolnego (w sumie 88,9% ocen dobrych i bardzo dobrych). Z wysokimi ocenami spotkała się również dostępność sportu i rekreacji (łącznie 77,8% ocen dobrych i bardzo dobrych) oraz placówek usługowych (w sumie 77,3% ocen dobrych i bardzo dobrych).

Najniżej ankietowani ocenili lokalny rynek pracy (łącznie 60,5% ocen złych i bardzo złych). Z niski ocenami spotkała się również sytuacja mieszkaniowa (w sumie 27,2% ocen złych i bardzo złych).

W kolejnym pytaniu zapytano badanych o problemy, które najczęściej dotyczą mieszkańców gminy. Szczegóły w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.

Wykres 35. Problemy najczęściej dotykające mieszkańców gminy

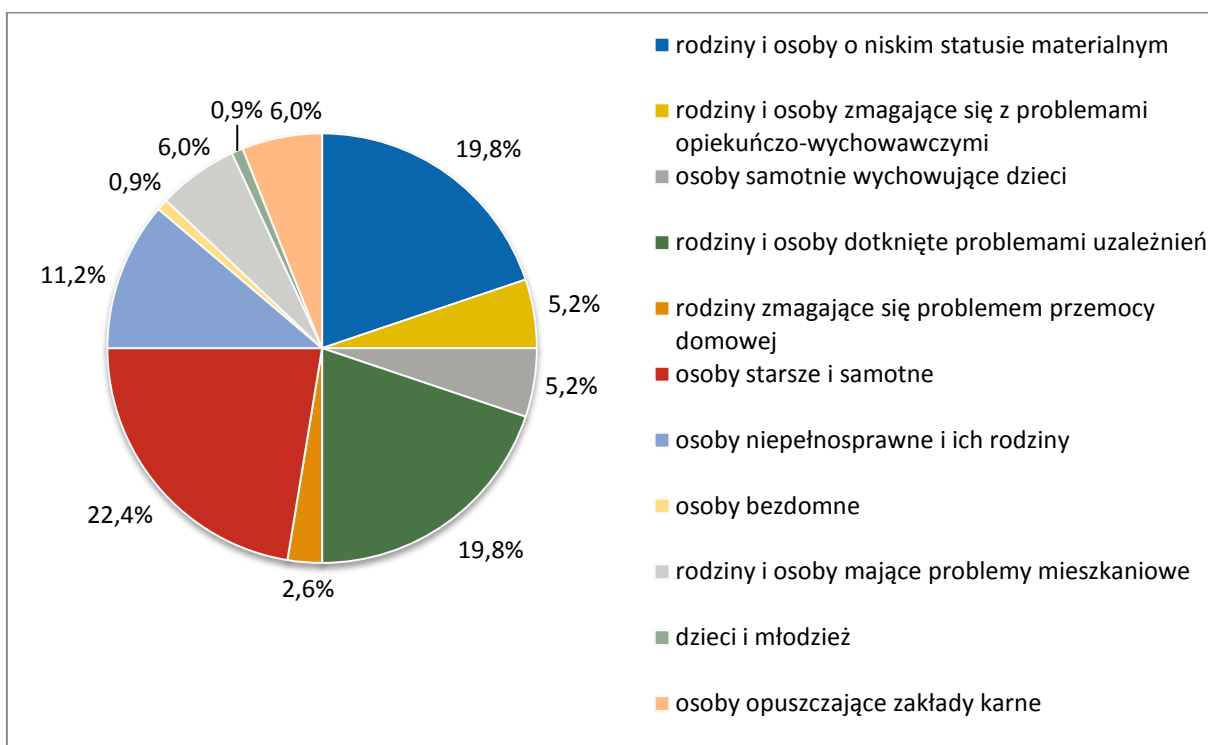

Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

Do problemów, które najczęściej dotyczą mieszkańców gminy, respondenci zaliczyli bezrobocie (32,8%) i alkoholizm (20,9%), a następnie problemy związane ze starzeniem się (11,2%), ubóstwo oraz rozpad więzi rodzinnych i samotne wychowywanie dzieci (po 8,2%).

Odpowiadając na następne pytanie, ankietowali identyfikowali grupy zagrożone wykluczeniem społecznym w gminie. Uzyskane odpowiedzi przedstawia poniższy wykres.

Wykres 36. Grupy zagrożone wykluczeniem społecznym w gminie

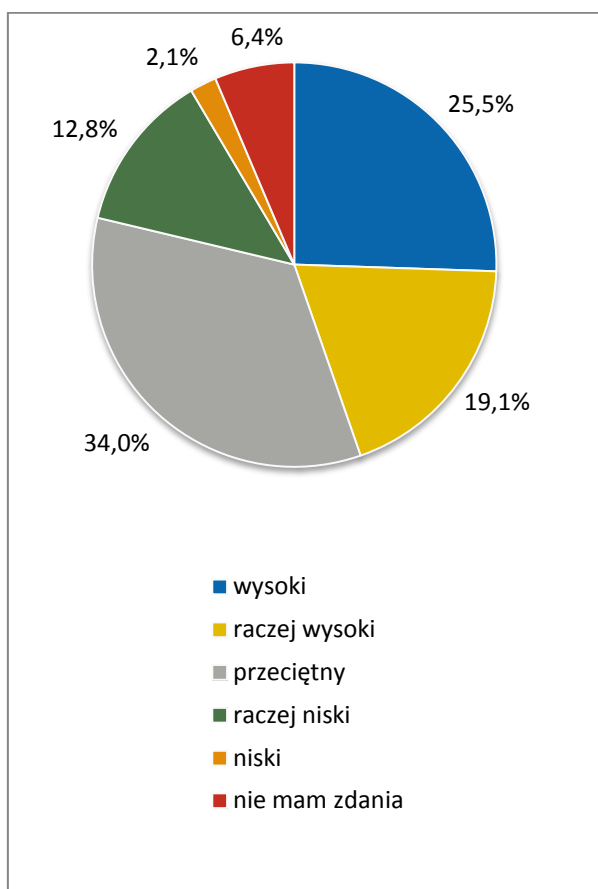
Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

Najwięcej badanych stwierdziło, że najbardziej zagrożone wykluczeniem społecznym są osoby starsze i samotne (22,4%), rodziny i osoby o niskim statusie materialnym oraz dotknięte problemami uzależnień (po 19,8%).

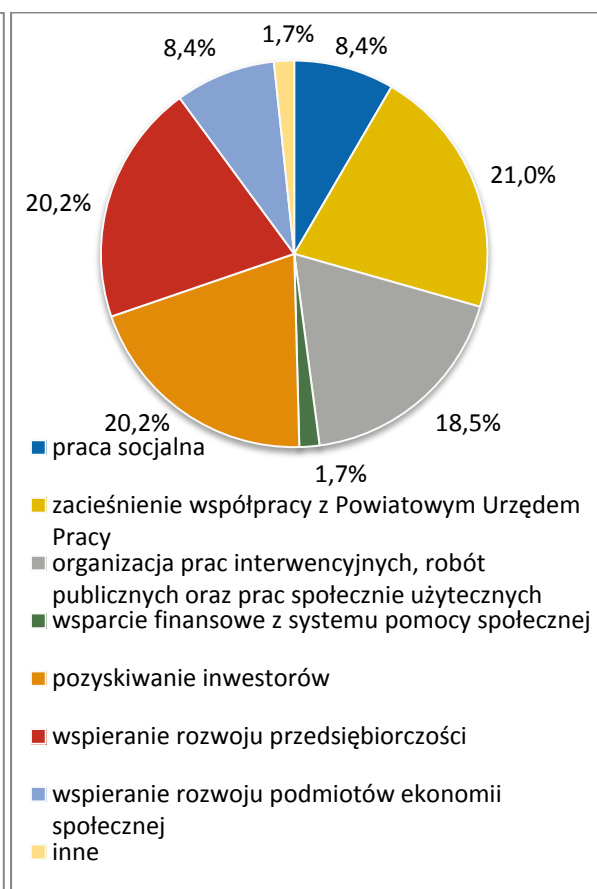
Zdaniem respondentów wykluczeniem społecznym zagrożone są także osoby niepełnosprawne i ich rodziny (11,2%).

W kolejnych pytaniach poproszono badanych o opinię na temat poziomu bezrobocia w gminie oraz wskazanie działań, jakie należałoby podjąć w celu poprawy sytuacji osób nim dotkniętych. Uzyskane odpowiedzi przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 37. Jaki jest poziom bezrobocia w gminie?

Wykres 38. Jakie działania należałoby podjąć w celu poprawy sytuacji osób bezrobotnych?

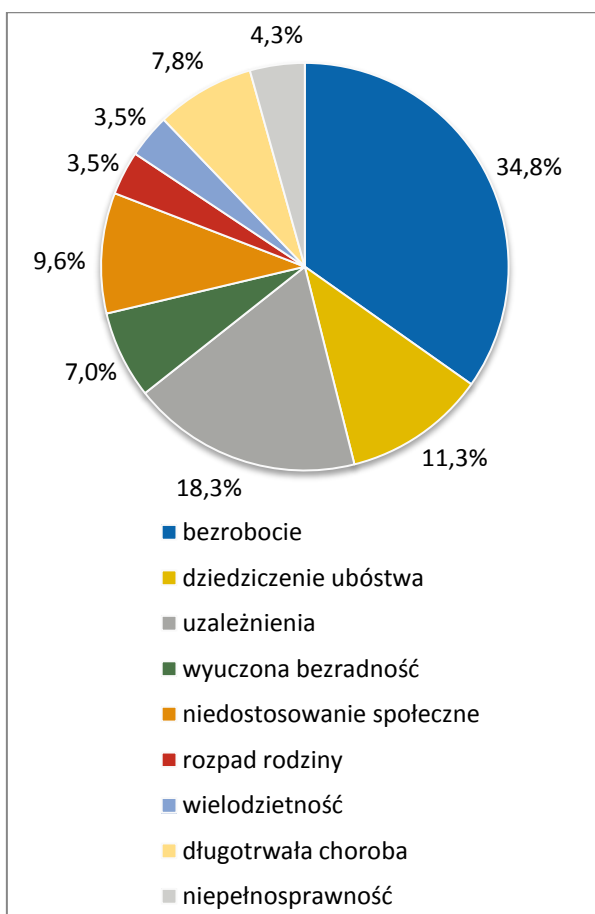
Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

W opinii 44,6% ankietowanych, poziom bezrobocia w gminie jest wysoki lub raczej wysoki, a zdaniem 34% badanych jest on przeciętny.

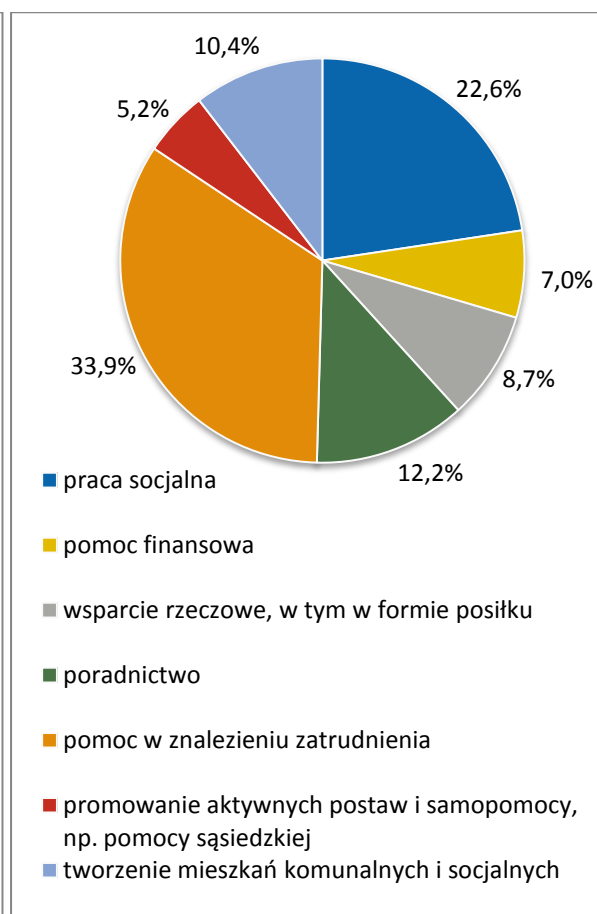
Wśród działań, jakie należałoby podjąć w celu poprawy sytuacji osób pozostających bez pracy, respondenci najczęściej wymieniali: zacieśnianie współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy w celu umożliwienia osobom bezrobotnym (poprzez świadczenie poradnictwa oraz organizowanie stażu, kursów i szkoleń) zdobycia doświadczenia zawodowego oraz podniesienia lub zmiany kwalifikacji zawodowych (21%), pozyskiwanie inwestorów, wspieranie rozwoju przedsiębiorczości (po 20,2%) oraz organizowanie prac interwencyjnych, robót publicznych i prac społecznie użytecznych (18,5%).

W odpowiedzi na następane pytania ankietowani wskazali przyczyny ubóstwa wśród mieszkańców gminy oraz przedstawili propozycje działań, jakie powinny być podejmowane na rzecz osób nim dotkniętych. Szczegóły w tym zakresie przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 39. Przyczyny ubóstwa wśród mieszkańców gminy?

Wykres 40. Jakie działania powinny być podejmowane na rzecz dotkniętych problemem ubóstwa?

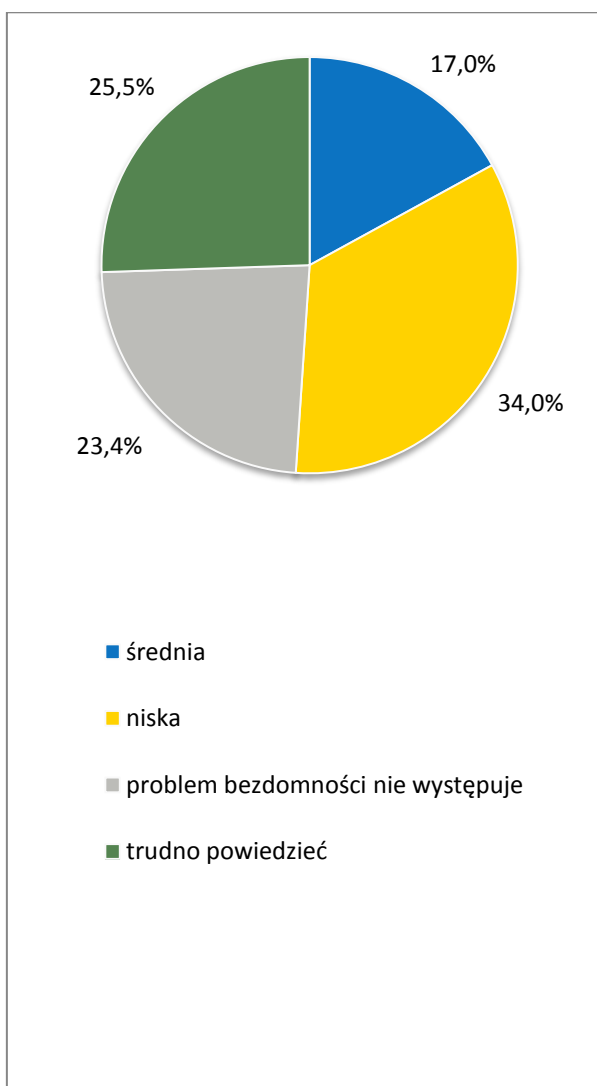
Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

Wśród przyczyn popadania mieszkańców gminy w ubóstwo, ankietowani najczęściej wskazywali bezrobociu (34,8%). Do ważnych powodów ubożenia ludności badani zaliczyli także uzależnienia (18,3%), dziedziczenie ubóstwa (11,3%) oraz niedostosowanie społeczne (9,6%).

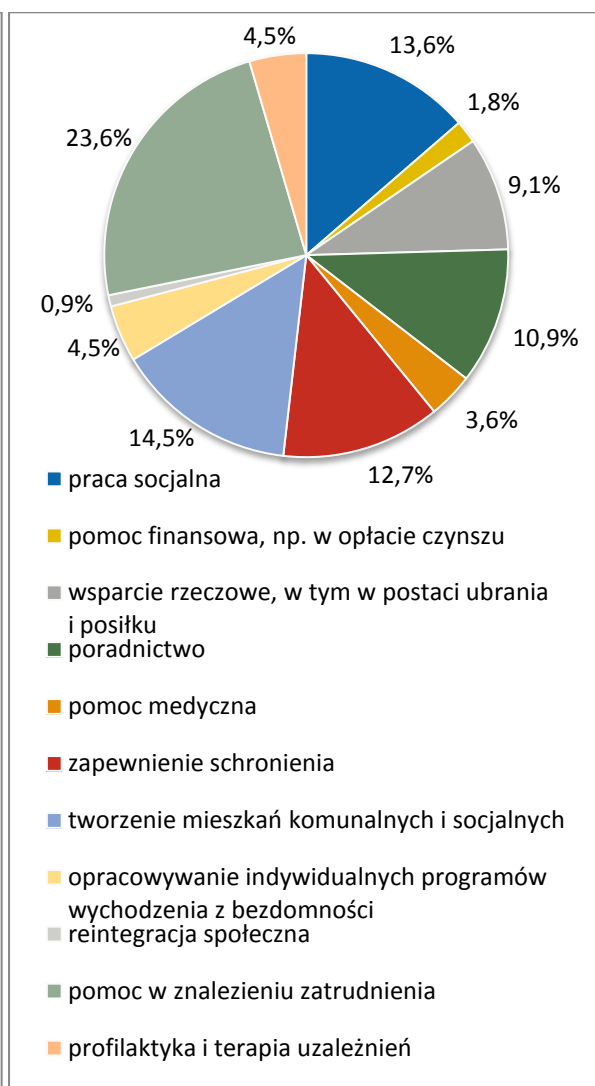
Zdaniem respondentów, by skutecznie przeciwdziałać problemowi ubóstwa, należałoby przede wszystkim udzielać pomocy w znalezieniu zatrudnienia (33,9%). Duże znaczenie przywiązywali również do prowadzenia pracy socjalnej (22,6%), a także świadczenia poradnictwa (12,2%) oraz tworzenia mieszkań komunalnych i socjalnych (10,4%).

W kolejnych pytaniach została podjęta kwestia bezdomności – poproszono badanych o opinię na temat skali tego problemu w gminie oraz wskazanie działań, które przyniosłyby największą skuteczność w jego zapobieganiu i rozwiązywaniu. Uzyskane odpowiedzi prezentują poniższe wykresy.

Wykres 41. Jaka jest skala problemu bezdomności w gminie?

Wykres 42. Jakie działania byłby najskuteczniejsze w zapobieganiu i rozwiązywaniu problemu bezdomności?

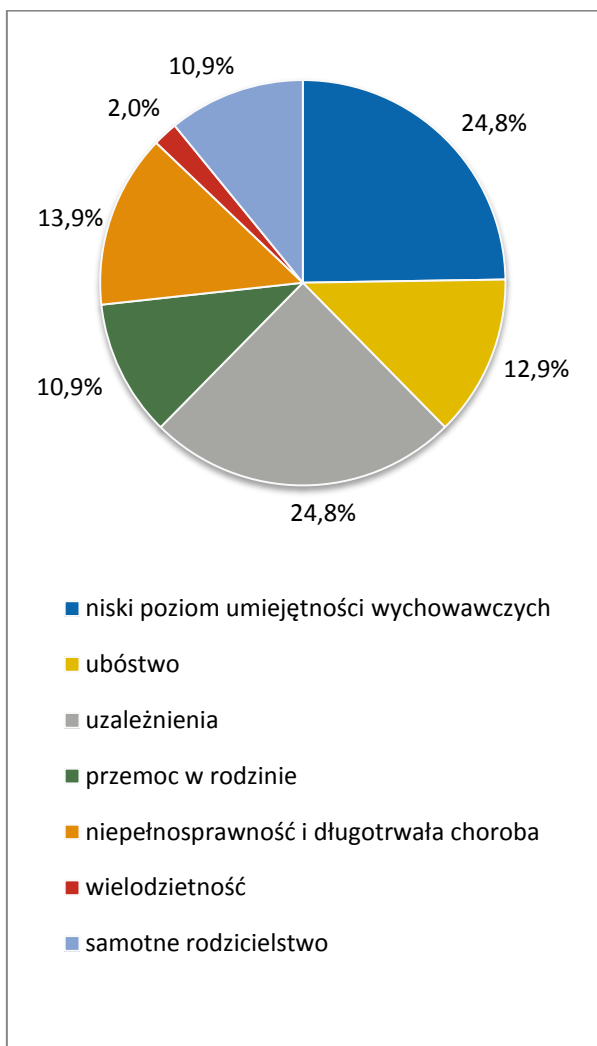
Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

Najwięcej respondentów (34%) stwierdziło, że skala bezdomności w gminie jest niska. Jednocześnie 25,5% badanych nie potrafiło jej określić, a 23,4% ankietowanych uznało, że problem bezdomności w gminie nie występuje.

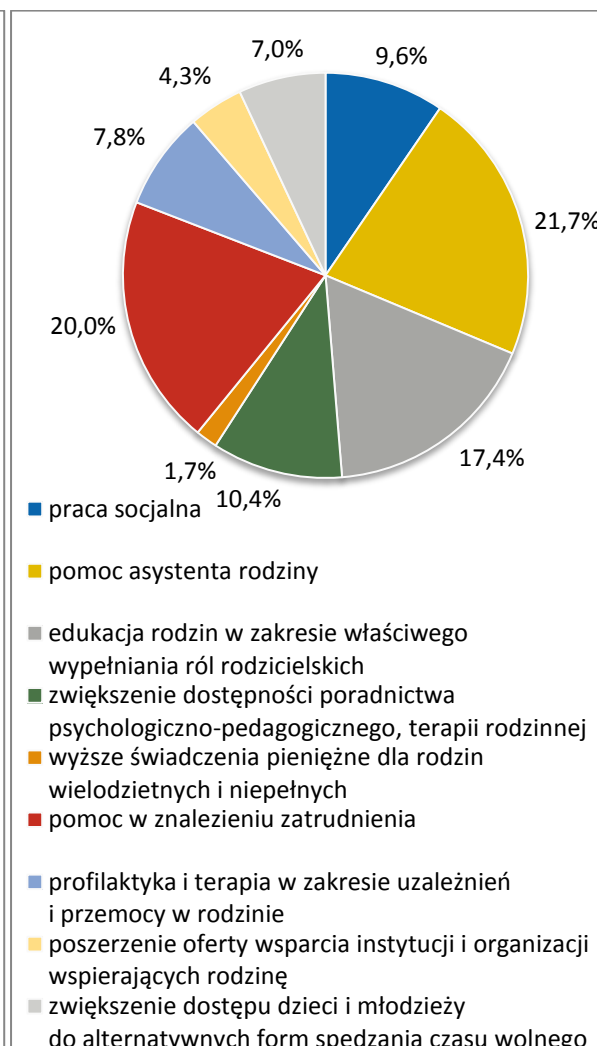
W opinii ankietowanych największe efekty w zapobieganiu i rozwiązywaniu problemu bezdomności może przynieść udzielenie pomocy w znalezieniu zatrudnienia (23,6%), a także tworzenie mieszkań komunalnych i socjalnych (14,5%), prowadzenie pracy socjalnej (13,6%), zapewnienie schronienia (12,7%) oraz świadczenie poradnictwa (10,9%) i wsparcia rzeczowego, w tym w postaci ubrania i posiłku (9,1%).

W ankiecie znalazło się również pytanie pozwalające poznać opinie respondentów na temat przyczyn bezradności opiekuńczo-wychowawczej oraz w prowadzeniu gospodarstwa domowego. Uzyskane odpowiedzi prezentują poniższe wykresy.

Wykres 43. Przyczyny bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz w prowadzeniu gospodarstwa domowego w gminie

Wykres 44. Jakie działania poprawiłyby sytuację rodzin niewydolnych wychowawczo w gminie?

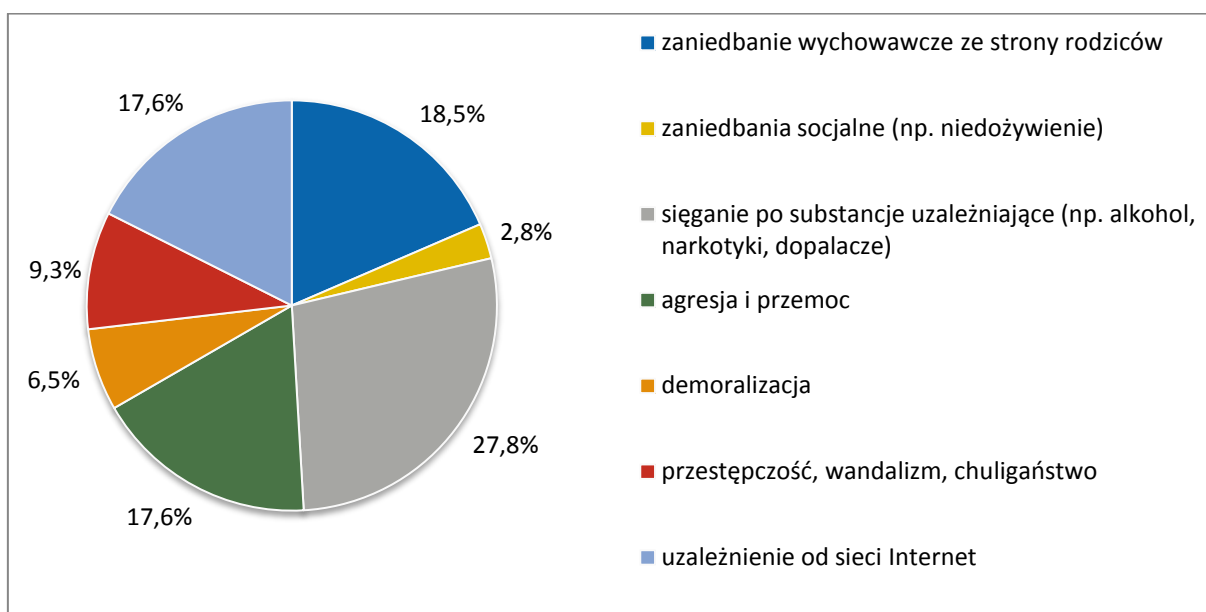
Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

W opinii badanych głównymi przyczynami bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz w prowadzeniu gospodarstwa domowego w gminie są niski poziom umiejętności wychowawczych i uzależnienia (po 24,8%). Zdaniem respondentów duży wpływ na występowanie tego problemu mają również niepełnosprawność i długotrwała choroba (13,9%), ubóstwo (12,9%), przemoc w rodzinie i samotne rodzicielstwo (po 10,9%).

Wśród działań, których podjęcie mogłoby poprawić sytuację rodzin niewydolnych wychowawczo, ankietowani najczęściej wskazywali: zapewnienie pomocy ze strony asystenta rodziny (21,7%), udzielenie pomocy w znalezieniu zatrudnienia (20%) oraz edukowanie rodzin w zakresie właściwego wypełniania ról rodzicielskich (17,4%).

W uzupełnieniu odpowiedzi na poprzednie pytania, ankietowani wskazali negatywne zjawiska, na jakie najbardziej narażone są dzieci i młodzież z gminy. Szczegóły w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.

Wykres 45. Na jakie negatywne zjawiska społeczne najbardziej narażone są dzieci i młodzież z gminy?

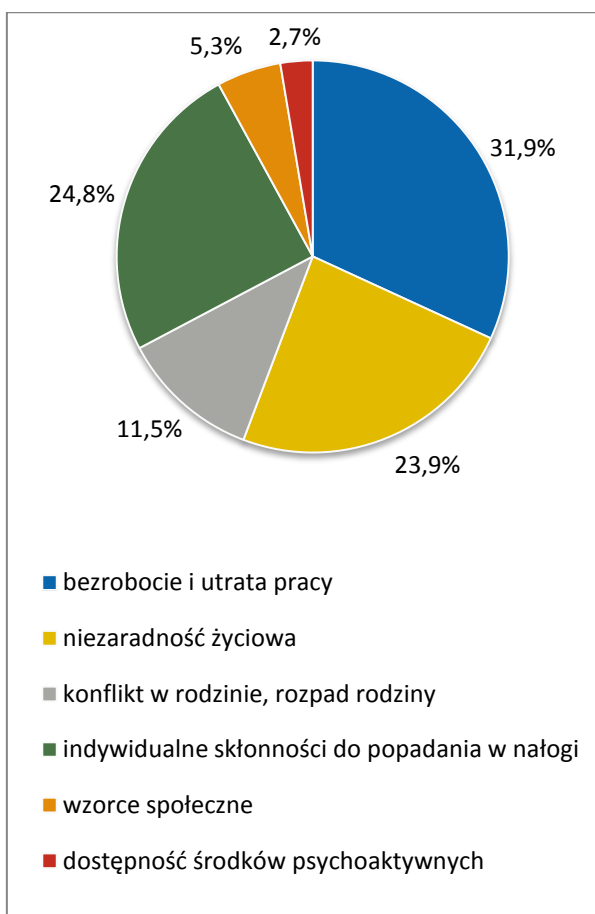

Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

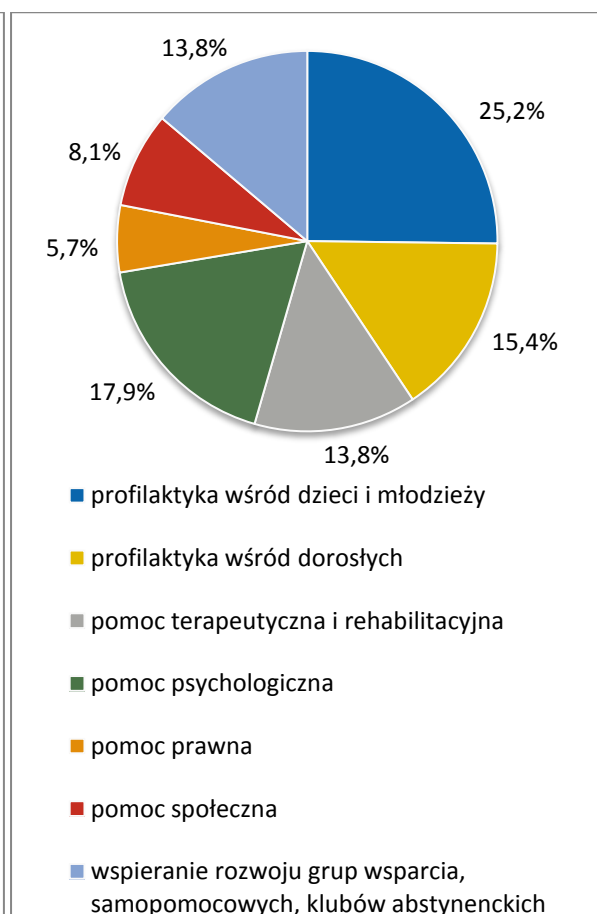
Według ankietowanych, do negatywnych zjawisk społecznych, na które najbardziej narażone są dzieci i młodzież z gminy, należą: sięganie po substancje uzależniające, np. alkohol, narkotyki i dopalacze (27,8%), zaniechania wychowawcze ze strony rodziców (18,5%), agresja i przemoc oraz uzależnienie od sieci Internet (po 17,6%).

W następnych pytaniach poproszono respondentów o podanie przyczyn występowania problemu uzależnień wśród mieszkańców gminy oraz wskazanie działań, jakie powinny być podejmowane na rzecz osób i rodzin nim dotkniętych. Odpowiedzi w tym zakresie prezentują poniższe wykresy.

Wykres 46. Przyczyny występowania problemu uzależnień wśród mieszkańców gminy

Wykres 47. Jakie działania powinny być podejmowane na rzecz osób uzależnionych i ich rodzin?

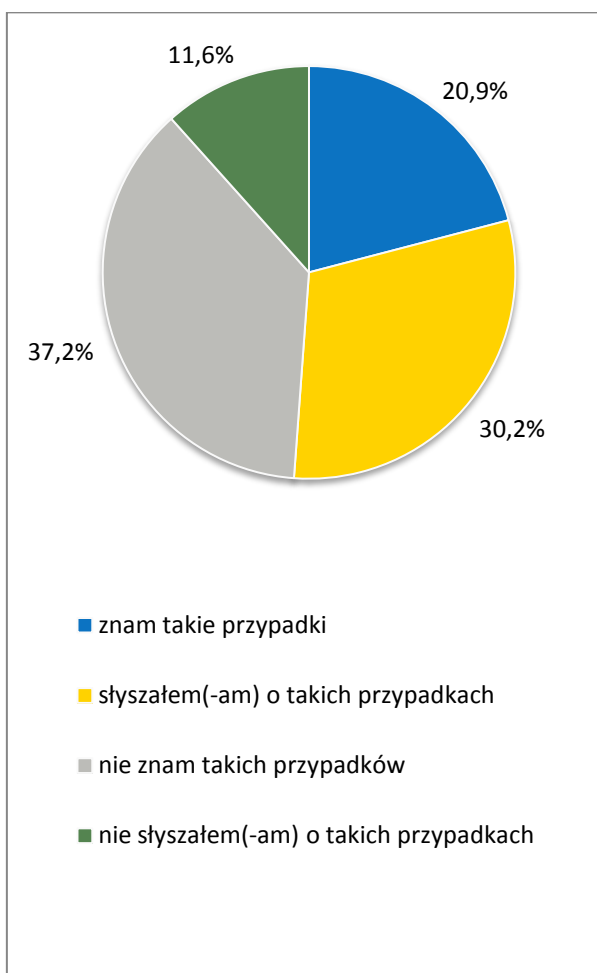
Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

Do zasadniczych powodów występowania problemu uzależnień wśród mieszkańców gminy badani zaliczyli bezrobocie i utratę pracy (31,9%), indywidualne skłonności do popadania w nałogi (24,8%) oraz niezaradność życiową (23,9%).

Zdaniem respondentów, podejmując działania na rzecz osób uzależnionych i ich rodzin, należy przede wszystkim skupić się na prowadzeniu profilaktyki wśród dzieci i młodzieży (25,2%). Ważne jest również zapewnienie odpowiedniego dostępu do pomocy psychologicznej (17,9%), prowadzenie profilaktyki wśród dorosłych (15,4%), ułatwienie dostępu do pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej oraz wspieranie rozwoju grup wsparcia, samopomocowych (np. AA, Al-Anon) i klubów abstynenckich (po 13,8%).

Następnie zapytano badanych o znajomość przypadków występowania problemu, który niejednokrotnie ma swoje źródło w uzależnieniach, tj. przemocy w rodzinie, oraz poproszono o przedstawienie działań, które byłyby najskuteczniejsze w walce z tym zjawiskiem. Uzyskane odpowiedzi przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 48. Znajomość przypadków przemocy w rodzinie w gminie

Wykres 49. Jakie kroki byłyby najskuteczniejsze w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie?

Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

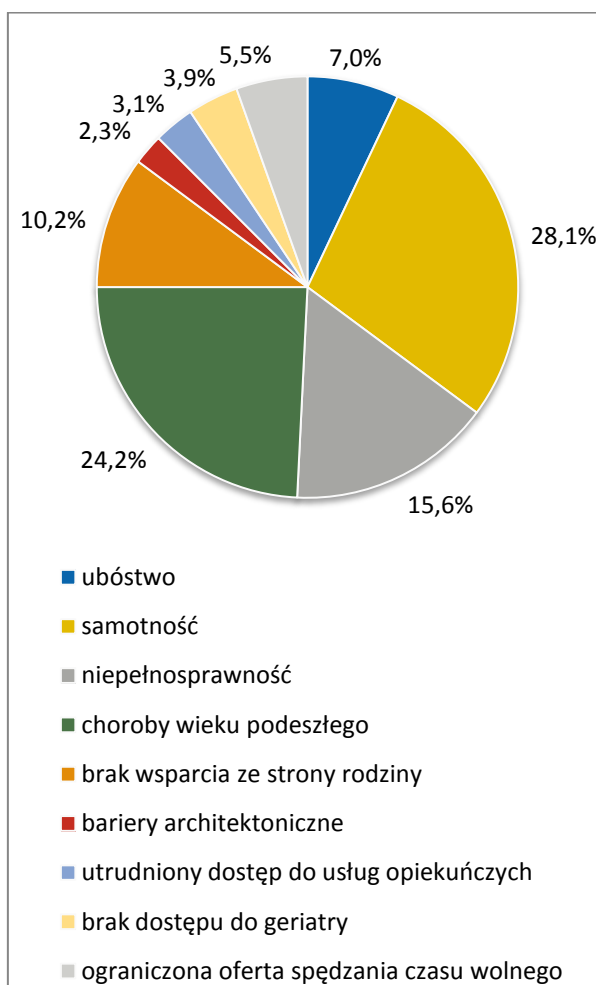
Nieznaczna większość ankietowanych (łącznie 51,1%) stwierdziła, że słyszała o przypadkach występowania przemocy w rodzinie w gminie bądź je zna. Odmiennego zdania było w sumie 48,8% badanych.

Zdaniem respondentów, by skutecznie przeciwdziałać przemocy w rodzinie, należy przede wszystkim zapewnić osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia (18,4%), zwiększyć dostępność pomocy terapeutycznej i prawnej (16,5%), prowadzić

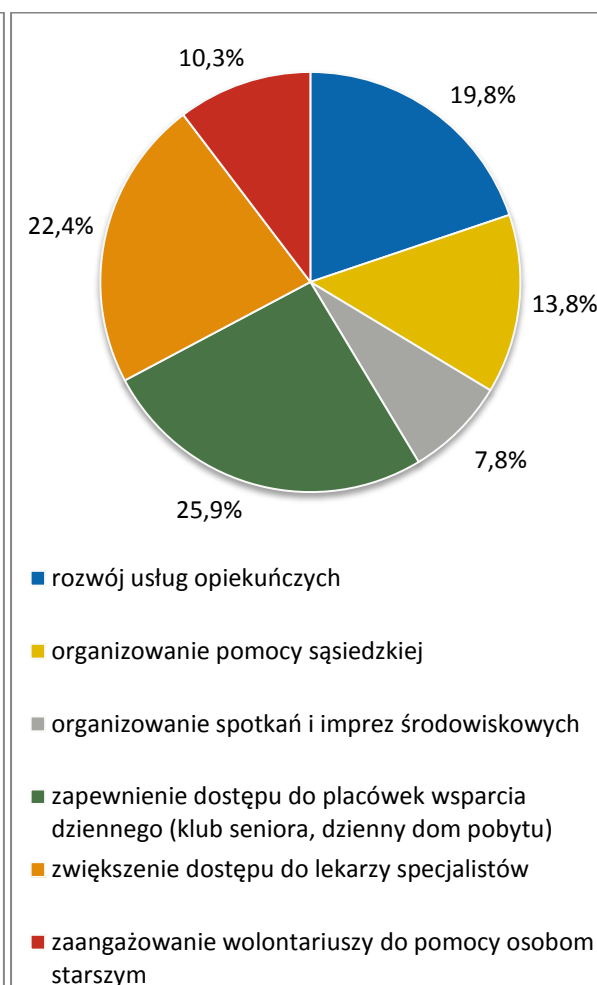
poradnictwo i podejmować interwencje oraz motywować i kierować sprawców przemocy do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych (po 15,5%).

Kolejna kwestia poruszona w ankiecie dotyczyła problemów, z jakimi najczęściej zmagają się osoby starsze w gminie oraz działań, których wdrożenie przyczyniłoby się do poprawy ich sytuacji. Udzielone przez badanych odpowiedzi prezentują poniższe wykresy.

Wykres 50. Problemy najczęściej dotykające osoby starsze z gminy

Wykres 51. Jakie działania poprawiłyby sytuację osób starszych w gminie?

Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

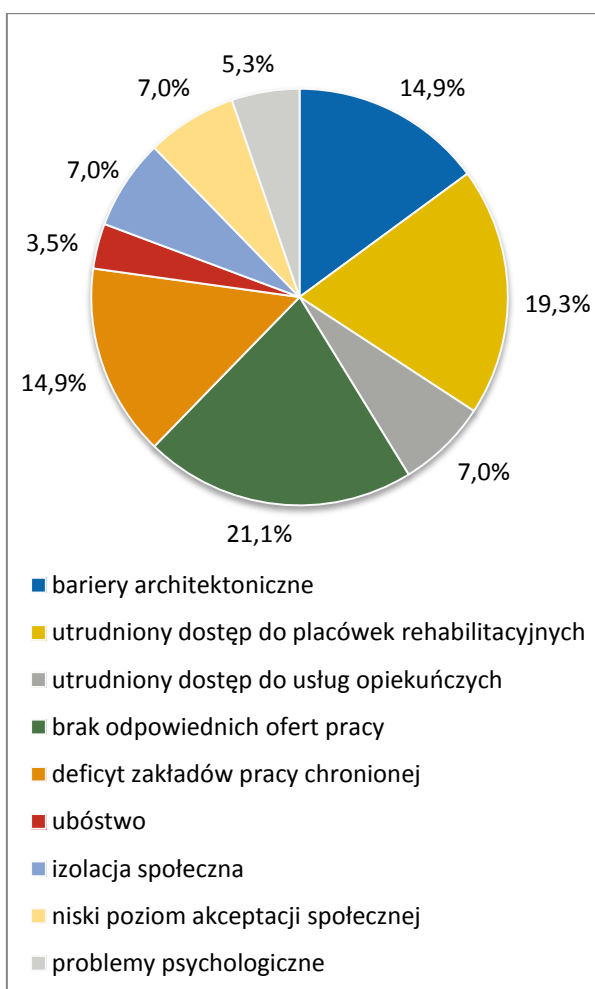
W opinii osób ankietowanych, problemami, które najczęściej dotykają seniorów w gminie, są: samotność (28,1%) i choroby wieku podeszłego (24,2%), a następnie niepełnosprawność (15,6%) i brak wsparcia ze strony rodziny (10,2%).

Do działań, których realizacja mogłaby się przyczynić do poprawy sytuacji seniorów w gminie, respondenci najczęściej zaliczali: zapewnienie szerszego dostępu do placówek

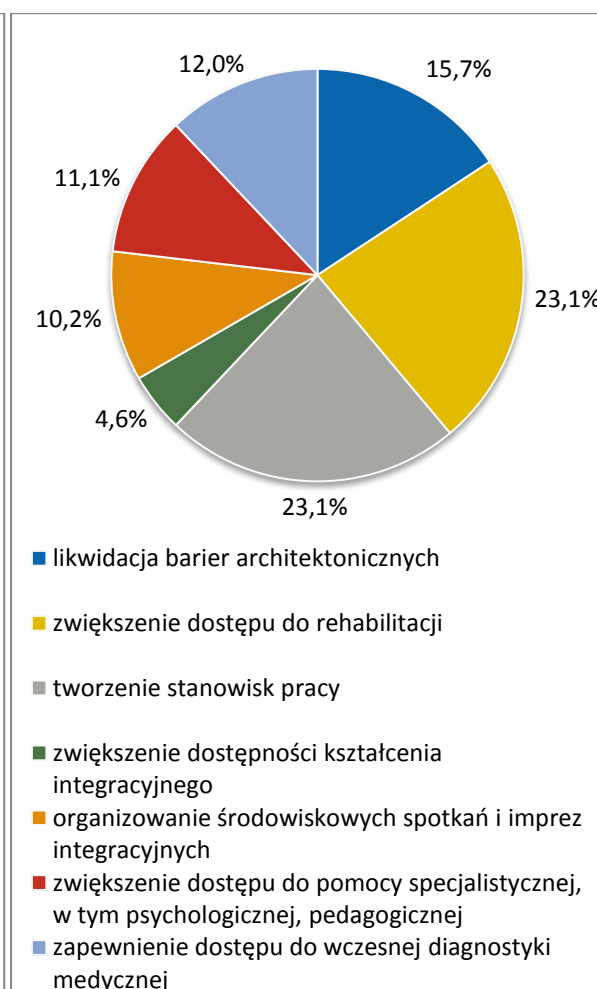
wsparcia dziennego (klub seniora, dzienny dom pobytu; 25,9%), zwiększenie dostępu do lekarzy specjalistów (22,4%), rozwijanie usług opiekuńczych (19,8%) oraz organizowanie pomocy sąsiedzkiej (13,8%)

W odpowiedzi na kolejne pytania ankietowani identyfikowali problemy, których najczęściej doświadczają osoby niepełnosprawne w gminie, oraz wskazywali działania, których podjęcie pozwoliłoby na pełniejszy ich udział w życiu społecznym. Szczegóły w tym zakresie przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 52. Problemy, których najczęściej doświadczają osoby niepełnosprawne z gminy

Wykres 53. Jakie działania umożliwiłyby osobom niepełnosprawnym pełniejszy udział w życiu społecznym?

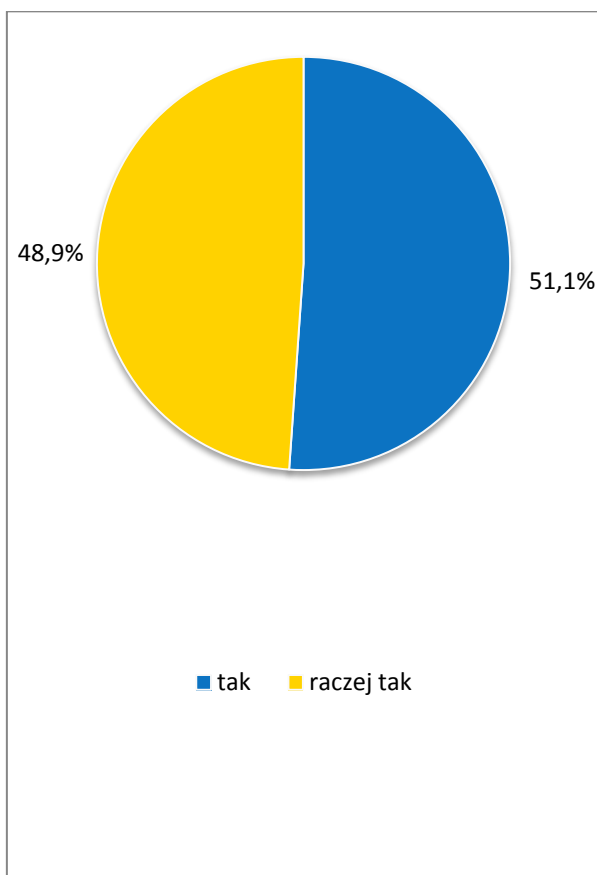
Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

Według badanych problemami, z którymi najczęściej zmagają się osoby dotknięte niepełnosprawnością z gminy, są: brak odpowiednich ofert pracy (21,1%), utrudniony dostęp do placówek rehabilitacyjnych (19,3%) oraz bariery architektoniczne i deficyt zakładów pracy chronionej (po 14,9%).

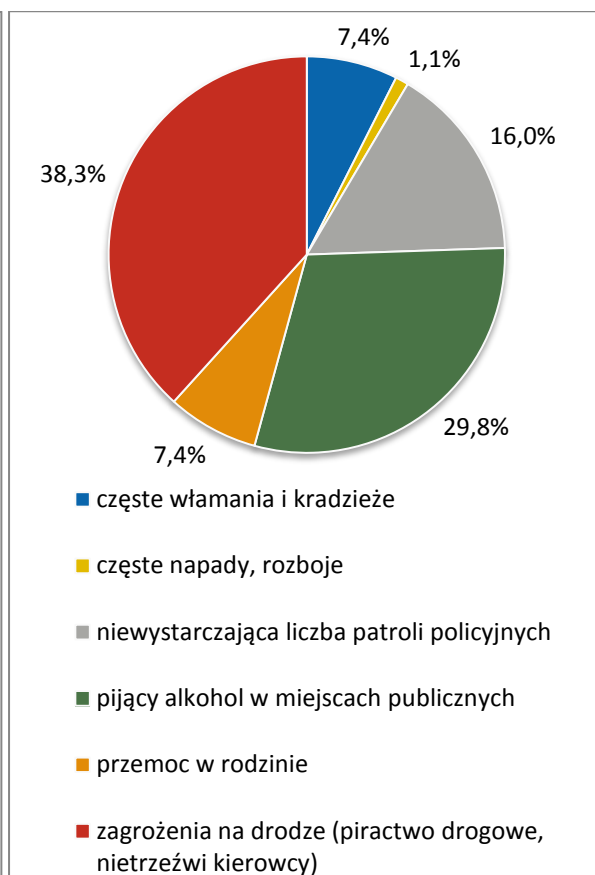
W opinii ankietowanych, działania, które umożliwiłyby osobom niepełnosprawnym pełniejszy udział w życiu społecznym, powinny skupiać się na zwiększeniu dostępu do rehabilitacji i tworzeniu stanowisk pracy (po 23,1%), likwidowaniu barier architektonicznych (15,7%), a także zapewnieniu dostępu do wczesnej diagnostyki medycznej (12%).

W ostatnich pytaniach podjęto temat stanu bezpieczeństwa w gminie – poczucia bezpieczeństwa, przyczyn jego braku oraz działań, które wpłynęłyby na jego zwiększenie. Szczegóły w tym zakresie prezentują poniższe wykresy.

Wykres 54. Czy czuje się Pani/Pan bezpiecznie w gminie?

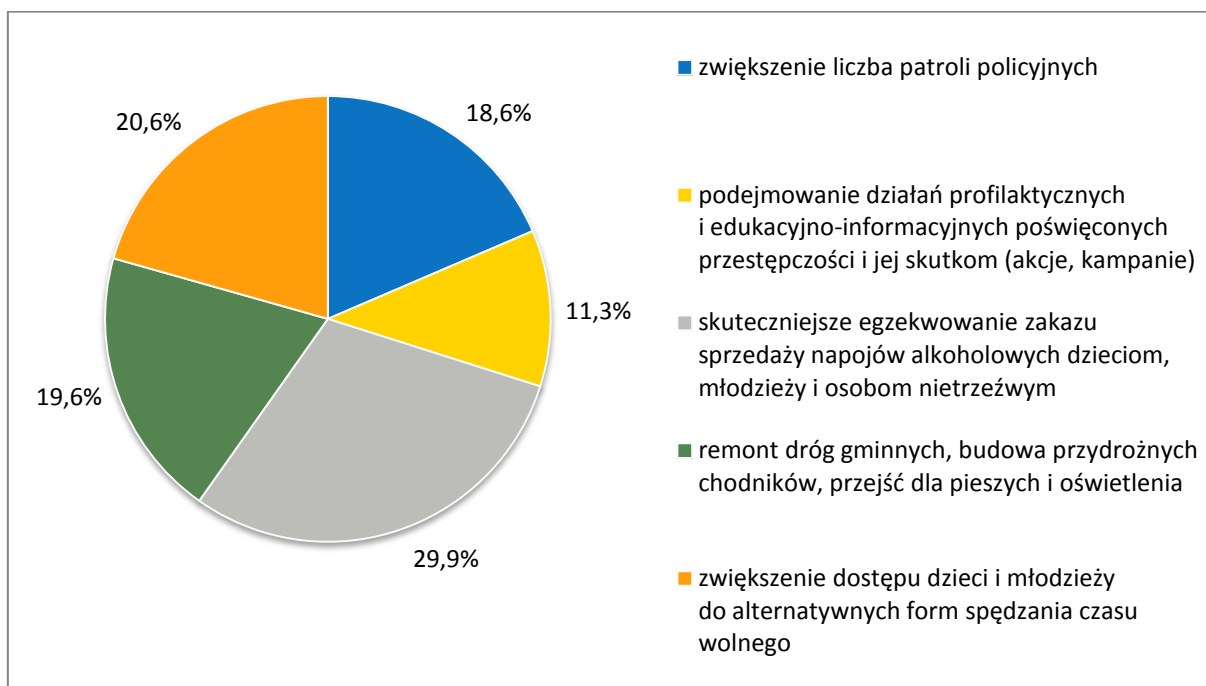

Wykres 55. Przyczyny braku bezpieczeństwa w gminie

Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

Wykres 56. Co wpłynęłoby na zwiększenie bezpieczeństwa publicznego w gminie?

Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

Wszyscy badani stwierdzili, że czują się bezpiecznie bądź raczej bezpiecznie w miejscu zamieszkania. Żaden ankietowany nie był odmiennego zdania.

Wśród przyczyn braku bezpieczeństwa respondenci najczęściej wskazywali: zagrożenia na drodze (piractwo drogowe, nietrzeźwi kierowcy; 38,3%) i osoby pijące alkohol w miejscach publicznych (29,8%), a także niewystarczającą liczbę patroli policyjnych (16%).

Zdaniem ankietowanych do poprawy bezpieczeństwa publicznego w gminie w największym stopniu przyczyniłoby się: skuteczniejsze egzekwowanie zakazu sprzedaży napojów alkoholowych dzieciom, młodzieży i osobom nietrzeźwym (29,9%), poprawa dostępu dzieci i młodzieży do alternatywnych form spędzania czasu wolnego (20,6%), remont dróg gminnych, budowa przydrożnych chodników, przejść dla pieszych i oświetlenia (19,6%) oraz zwiększenie liczby patroli policyjnych (18,6%).

14. ANALIZA SWOT

Analiza SWOT jest heurystyczną techniką analityczną służącą uporządkowaniu posiadanych informacji. W przypadku strategii rozwiązywania problemów społecznych stanowi efektywną metodę identyfikacji mocnych i słabych stron lokalnego systemu pomocy społecznej oraz szans i zagrożeń, jakie przed nim stoją. Pozwala oszacować potencjał, jakim się dysponuje oraz określić stopień, w jakim posiadane zasoby odpowiadają potrzebom i oczekiwaniom społeczności lokalnej.

Na potrzeby niniejszego dokumentu analiza została przeprowadzona w następujących obszarach: 1. Bezrobocie, ubóstwo i bezdomność, 2. Rodzina, dzieci i młodzież, 3. Uzależnienia i przemoc w rodzinie, 4. Starość i niepełnosprawność, 5. Kapitał społeczny i aktywność obywatelska.

Obszar: Bezrobocie, ubóstwo i bezdomność

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> ▪ położenie gminy w sąsiedztwie terenów inwestycyjnych wchodzących w skład Specjalnej Strefy Ekonomicznej Starachowice ▪ potencjał turystyczny gminy – wyjątkowe zasoby przyrodnicze i kulturowe ▪ duże zasoby ludzkie w gminie ▪ upowszechnianie ofert pracy oraz informacji o wolnych miejscach pracy, usługach poradnictwa zawodowego i szkoleniach ▪ niewielka liczba osób bezdomnych w gminie; w razie potrzeby, zapewnianie im schronienia przy współpracy z placówkami oferującymi je poza gminą 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ brak zakładów pracy w gminie; zbyt mała liczba miejsc pracy ▪ brak inwestorów; niewystarczające działania zachęcające ich do tworzenia w gminie nowych miejsc pracy ▪ niższa, od średniej dla powiatu, województwa i kraju, liczba podmiotów gospodarczych w gminie ▪ niska skuteczność działań podejmowanych na rzecz osób bezrobotnych ▪ niewielka skala działań służących pozyskaniu środków finansowych z funduszy zewnętrznych na aktywizację osób bezrobotnych (m.in. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej) ▪ nieodpowiednie zasoby mieszkań komunalnych i socjalnych w gminie ▪ słabo rozwinięta infrastruktura turystyczna i okołoturystyczna w gminie

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ deficyt podmiotów ekonomii społecznej w gminie ▪ brak współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób bezrobotnych
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> ▪ dalszy spadek bezrobocia ▪ dalszy rozwój turystyki dzięki posiadanych przez gminę zasobom przyrodniczym i kulturowym; wykorzystanie potencjału produktów turystycznych: Golejów, Kurozwęki i Pustelnia Złotego Lasu ▪ możliwe inwestycje przedsiębiorców na terenach inwestycyjnych gmin sąsiednich (Staszów, Połaniec) ▪ możliwość pozyskania środków zewnętrznych, w tym unijnych, na tworzenie lub rozwój przedsiębiorstw oraz aktywizację bezrobotnych ▪ dostęp do europejskich rynków pracy ▪ zintensyfikowanie działań służących pozyskaniu inwestorów do tworzenia w gminie nowych miejsc pracy ▪ rosnąca mobilność społeczności 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zjawisko dziedziczenia bezrobocia ▪ niski poziom aktywności osób bezrobotnych w poszukiwaniu pracy ▪ potencjał inwestorów w regionie ▪ odciąganie inwestorów i wykwalifikowanej siły roboczej oraz spadek liczby nowo zakładanych przedsiębiorstw w gminie w wyniku rozwoju terenów inwestycyjnych w gminach sąsiednich ▪ migracja zarobkowa osób w wieku produkcyjnym, w tym ludzi młodych, wykształconych ▪ coraz niższa opłacalność produkcji rolnej ▪ niewielki potencjał organizacji pozarządowych działających w regionie na rzecz osób bezrobotnych

Obszar: Rodzina, dzieci i młodzież

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> ▪ zapewnianie rodzinom wsparcia ze strony asystenta rodziny ▪ dostateczny dostęp do opieki przedszkolnej w gminie ▪ odpowiednia dostępność szkół podstawowych i gimnazjalnych w gminie ▪ możliwość kontynuowania w gminie nauki na poziomie ponadgimnazjalnych ▪ organizowanie w szkołach zajęć pozalekcyjnych oraz realizowanie programów profilaktycznych 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ niedostateczny dostęp rodzin do poradnictwa specjalistycznego ▪ brak w gminie grup wsparcia dla rodzin i osób samotnie wychowujących dzieci ▪ niewystarczający dostęp do placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży ▪ brak w gminie dostępu do opieki nad dziećmi do lat 3. ▪ niewystarczający dostęp do opieki medycznej w gminie, głównie specjalistycznej

<ul style="list-style-type: none"> ▪ dostosowana do potrzeb i oczekiwań dzieci i młodzieży oferta spędzania czasu wolnego ▪ atrakcyjna oferta Gminnego Centrum Kultury, Sportu i Informacji Turystycznej, Gminnej Biblioteki Publicznej oraz ich filii ▪ działalność klubów sportowych oraz rozwinięta infrastruktura sportowo-rekreacyjna ▪ koordynowanie działań instytucji i organizacji wspierających rodziny, dzieci i młodzież ▪ istnienie w gminie organizacji pozarządowych działających na rzecz rodzin, dzieci i młodzieży (m.in. klubów sportowych) i podejmowanie z nimi współpracy 	
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> ▪ odpowiednie warunki do prowadzenia pracy socjalnej ▪ dalsze wsparcie ze strony asystenta rodziny ▪ zapewnienie rodzinom odpowiedniego dostępu do poradnictwa specjalistycznego ▪ wpływająca na spadek liczby rodzin dysfunkcyjnych dalsza poprawa stopy życiowej mieszkańców ▪ tworzenie w gminie placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży w gminie ▪ udział w programach i projektach skierowanych do rodzin, dzieci i młodzieży; możliwość pozyskania na nie środków zewnętrznych ▪ rosnąca liczba wolontariuszy wśród dzieci i młodzieży 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ujemny przyrost naturalny i niekorzystne saldo migracji wpływające na spadek liczby mieszkańców gminy, w tym liczby dzieci i młodzieży oraz osób w wieku produkcyjnym ▪ narastanie problemów wychowawczych ▪ zaniedbywanie obowiązków opiekuńczo-wychowawczych przez rodziców ▪ osłabienie i rozpad więzi rodzinnych i społecznych ▪ rosnące zagrożenie uzależnieniami (np. od alkoholu, narkotyków, w tym dopalaczy, od sieci Internet) i przemocą, w tym wśród dzieci i młodzieży ▪ dalszy odpływ ludzi młodych, wykształconych do większych jednostek administracyjnych ▪ słaba diagnostyka chorób; utrudniony dostęp do sprzętu specjalistycznego ▪ mały potencjał organizacji pozarządowych działających w regionie na rzecz rodzin, dzieci i młodzieży

Obszar: Uzależnienia i przemoc w rodzinie

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> ▪ realizowanie wśród dzieci i młodzieży działań profilaktycznych, informacyjnych i edukacyjnych z zakresu przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy w rodzinie ▪ funkcjonowanie w gminie Punktu Konsultacyjnego dla osób i rodzin z problemem alkoholowym oraz grupy AA „Jesteśmy” ▪ prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie ▪ podejmowanie działań w ramach Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie ▪ dobra współpraca instytucji gminnych i ponadgminnych na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy w rodzinie 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ niewystarczający dostęp rodzin dotkniętych problemami uzależnień i przemocy w rodzinie do pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej oraz wsparcia psychospołecznego i prawnego ▪ niewystarczające wśród rodziców, nauczycieli i sprzedawców napojów alkoholowych działania edukacyjno-szkoleniowe w zakresie profilaktyki uzależnień i przeciwdziałania przemocy w rodzinie ▪ brak w gminie grupy wsparcia dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie ▪ brak współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi w obszarze przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy w rodzinie
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> ▪ zwiększająca się świadomość społeczna, w tym dzieci i młodzieży, rodziców i nauczycieli, na temat problemów uzależnień i przemocy w rodzinie ▪ dostępność w Staszowie placówek leczenia uzależnień – Staszowskiego Ośrodka Trzeźwości „Strumyk” i Centrum Psychoterapii „Promedic” ▪ funkcjonowanie w Gorzycach Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie ▪ niezwiększająca się liczba osób wymagających z powodu przemocy w rodzinie, interwencji, podjęcia działań interdyscyplinarnych, umieszczenia w ośrodkach wsparcia oraz objęcia działaniami korekcyjno-edukacyjnymi 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ relatywnie niska liczba osób wyleczonych z uzależnień ▪ obniżanie się wieku inicjacji alkoholowej i narkotykowej ▪ rosnąca skala uzależnienia od alkoholu ▪ coraz większa dostępność alkoholu i innych środków psychoaktywnych (narkotyków, w tym dopalaczy), zagrożenie cyberprzemocą ▪ osłabienie więzi rodzinnych i rozpad rodziny ▪ niewielki potencjał organizacji pozarządowych działających w regionie w obszarze przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy w rodzinie

Obszar: Starość i niepełnosprawność

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> ▪ informowanie osób starszych i niepełnosprawnych o przysługujących im prawach i dostępnych formach pomocy ▪ świadczenie w gminie usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi ▪ istnienie bazy rehabilitacyjnej w gminie ▪ odpowiadająca potrzebom osób starszych infrastruktura techniczna w gminie ▪ działalność w gminie 4 kół gospodyń wiejskich 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ niewystarczająca liczba pracowników świadczących opiekę i wsparcie osobom starszym i niepełnosprawnych, w tym usługi opiekuńcze ▪ brak w gminie grup i instytucji wsparcia dziennego dla osób starszych i niepełnosprawnych ▪ brak dostępu osób starszych do opieki geriatrycznej w gminie ▪ niewielka skala działań prozdrowotnych wśród osób starszych ▪ nieupowszechnianie wśród osób niepełnosprawnych ofert pracy i informacji o wolnych miejscach pracy ▪ brak w gminie miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych ▪ ograniczone możliwości kontynuowania aktywności zawodowej przez seniorów ▪ istnienie w gminie barier utrudniających osobom niepełnosprawnym codzienne życie ▪ brak dostępu do kształcenia integracyjnego w gminie ▪ deficyt w gminie wolontariuszy mogących wspierać osoby starsze i niepełnosprawne w codziennym życiu ▪ ograniczona współpraca z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> ▪ możliwość uzyskania przez osoby starsze pomocy ze strony rodziny ▪ dobra dostępność domów pomocy społecznej w powiecie i województwie ▪ możliwość pozyskania ze źródeł zewnętrznych, w tym z Europejskiego Funduszu Społecznego, środków 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zwiększająca się w gminie liczba osób starszych, samotnych i osób z orzecznym stopniem niepełnosprawności ▪ niezadowalający poziom życia osób starszych i niepełnosprawnych; zagrożenie ubóstwem

<p>finansowych na wspieranie osób starszych i niepełnosprawnych</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ organizowanie i udział w akcjach społecznych zwracających uwagę na problemy i potrzeby osób starszych i niepełnosprawnych ▪ promowanie aktywności osób niepełnosprawnych wśród pracodawców ▪ rosnąca społeczna akceptacja osób niepełnosprawnych 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ niewielki udział seniorów w działaniach prozdrowotnych ▪ marginalizowanie problemów i potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych ▪ występowanie zjawiska migracji osób młodych do większych jednostek administracyjnych ▪ niewielki potencjał organizacji pozarządowych działających w regionie na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych
--	--

Obszar: Kapitał społeczny i aktywność obywatelska

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> ▪ dobrze wykwalifikowana, stale podnosząca kwalifikacje kadra zatrudniona w GOPS-ie ▪ odpowiednia do potrzeb liczba pracowników socjalnych ▪ zapewnianie wsparcia ze strony asystenta rodziny ▪ odpowiednia jakość obsługi klienta pomocy społecznej ▪ informowanie beneficjentów systemu pomocy społecznej o możliwościach uzyskania wsparcia ▪ podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi w obszarze polityki społecznej 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ niedostatecznie rozwinięta sieć placówek pomocy społecznej w gminie ▪ niewystarczająca wiedza na temat problemów społecznych w gminie ▪ ograniczone możliwości finansowania działań pomocowych w gminie ▪ niewielka skala działań służących pozyskiwaniu środków finansowych z funduszy zewnętrznych na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej, w tym z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej ▪ niewielki potencjał organizacji pozarządowych działających w gminie w obszarze polityki społecznej ▪ ograniczona współpraca z przedstawicielami kościołów i związków wyznaniowych ▪ mała liczba wolontariuszy w gminie
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> ▪ dostępność szkoleń i różnych form doskonalenia zawodowego dla kadry GOPS-u ▪ zmniejszająca się liczba beneficjentów systemu pomocy społecznej 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przeciążenie pracowników GOPS-u zbyt dużą liczbą zadań ▪ popadanie w rutynę i doznawanie przez pracowników pomocy społecznej syndromu wypalenia zawodowego

<p>przypadających na jednego pracownika socjalnego</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ dalsze wsparcie rodzin ze strony asystenta rodziny ▪ możliwość pozyskiwania środków finansowych z funduszy zewnętrznych na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej, w tym z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej ▪ zmieniający się na korzyść wizerunek pomocy społecznej ▪ większe zaangażowanie społeczności lokalnej w działania pomocowe 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ niewłaściwie finansowany system pomocy społecznej; zbyt mała ilość środków finansowych ▪ biurokracja w pomocy społecznej ▪ rozwój patologii społecznych i wykluczenia społecznego ▪ roszczeniowa postawa odbiorców pomocy społecznej ▪ zbyt niska świadomość władz gminy w zakresie roli i potrzeb sektora pomocy społecznej ▪ narastająca dezintegracja społeczna ▪ niewielki udział mieszkańców gminy w rozwiązywaniu lokalnych problemów społecznych
--	---

15. WNIOSKI Z DIAGNOZY

Przeprowadzona w kilkunastu obszarach diagnoza sytuacji społecznej w gminie Rytwiany pozwoliła na zidentyfikowanie najważniejszych problemów oraz wyzwań, przed którymi w najbliższych latach stanie samorząd lokalny. Zaliczono do nich:

- ograniczający możliwości rozwoju mieszkańców deficyt miejsc pracy w gminie, co m.in. wymaga poprawy warunków do inwestowania na jej terenie, kontynuowania działań na rzecz pozyskania podmiotów tworzących nowe miejsca pracy, wspierania rozwoju firm już istniejących, lepszego wykorzystania posiadanych przez gminę walorów przyrodniczych, turystycznych i kulturowych, dalszego promowania wśród mieszkańców aktywnych postaw (praca socjalna, poradnictwo), udzielania bezrobotnym pomocy w znalezieniu zatrudnienia przy współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy oraz zwiększenia w gminie zasobów mieszkań komunalnych i socjalnych;
- niekorzystne zmiany demograficzne w gminie – systematyczny spadek liczby ludności, w tym dzieci i młodzieży i osób w wieku produkcyjnym, któremu towarzyszy stały wzrost liczby seniorów. Zmiany te, prowadzące do starzenia się społeczności lokalnej, a tym samym zwiększające ryzyko chorób i niepełnosprawności, wymagają m.in. zwiększenia dostępu do usług opiekuńczych (w tym specjalistycznych), rehabilitacyjnych

i medycznych, a także rozwijania oferty spędzania czasu wolnego dla osób starszych i niepełnosprawnych, w tym rozszerzenia wachlarza środowiskowych przedsięwzięć integracyjnych oraz podjęcia działań w kierunku utworzenia na terenie gminy placówki wsparcia dziennego (klubu seniora, a w sprzyjających okolicznościach dziennego domu pobytu), a także dalszego likwidowania występujących barier oraz udzielania wsparcia osobom niepełnosprawnym w uzyskaniu i utrzymaniu zatrudnienia;

- potrzeba ochrony macierzyństwa, głównie z uwagi na wielodzietność, oraz problem niewłaściwego wypełniania obowiązków opiekuńczo-wychowawczych przez rodziców, co wymaga udzielenia odpowiedniej pomocy w wychowaniu i opiece, m.in. poprzez dalsze edukowanie rodzin w zakresie właściwego wypełniania ról rodzicielskich, poszerzenie dostępu do poradnictwa specjalistycznego (rodzinnego, psychologiczno-pedagogicznego, prawnego i terapii rodzinnej) oraz opieki przedszkolnej, utrzymanie wsparcia ze strony asystenta rodziny, zapewnienie opieki nad dziećmi do lat 3, utworzenie grupy wsparcia dla rodzin i osób samotnie wychowujących dzieci oraz zwiększenie dostępu dzieci i młodzieży do alternatywnych form spędzania czasu wolnego, w tym do placówek wsparcia dziennego;
- problemy alkoholizmu oraz przemocy domowej, wymagające m.in. zintensyfikowania prowadzonej działalności profilaktycznej, zwiększenia dostępności leczenia i wsparcia, w tym pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej, psychospołecznej i prawnej, oraz wspierania ruchu samopomocowego w gminie, w tym podjęcia działań w kierunku utworzenia grupy wsparcia dla osób dotkniętych problemem przemocy w rodzinie;
- zaspokajanie potrzeb w zakresie ochrony zdrowia, m.in. poprzez zwiększenie dostępu do opieki zdrowotnej, głównie usług specjalistycznych (w tym opieki geriatrycznej), oraz kontynuowanie działań prozdrowotnych;
- utrzymanie poziomu bezpieczeństwa publicznego, m.in. poprzez kontynuowanie przedsięwzięć profilaktycznych, edukacyjnych i informacyjnych poświęconych przestępczości oraz zwiększenie liczby patroli policyjnych w miejscach najbardziej zagrożonych przestępczością, szczególnie w godzinach wieczornych i nocnych;
- profesjonalizacja służb społecznych oraz rozwijanie sektora obywatelskiego, m.in. poprzez stałe doskonalenie, a w razie potrzeby i możliwości, poszerzenie kadr pomocowych, rozwijanie infrastruktury socjalnej, a także wspieranie i rozwijanie sektora

pozarządowego działającego w gminie w obszarze polityki społecznej oraz zacieśnianie współpracy z należącymi do niego organizacjami pozarządowymi.

Wyniki diagnozy, po ich nałożeniu na kompetencje samorządu gminnego, posłużyły do sformułowania misji oraz wyznaczenia celów strategicznych, operacyjnych i kierunków działań niezbędnych do podjęcia w latach 2016-2025. Wdrożenie zaplanowanych przedsięwzięć powinno przyczynić się do poprawy jakości życia mieszkańców gminy, zmniejszenia skali występujących problemów społecznych oraz zminimalizowania ich skutków społecznych. Inicjatywy te zostały ujęte w poniżej przedstawionych obszarach.

- 1. Podniesienie poziomu bezpieczeństwa socjalnego oraz wspieranie i integrowanie osób zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym:** tworzenie w gminie nowych miejsc pracy oraz wspieranie osób dotkniętych bezrobociem i poszukujących pracy, redukcja zjawiska ubóstwa i przeciwdziałanie jego skutkom, a także zwiększanie udziału osób starszych i niepełnosprawnych w życiu społeczności lokalnej.
- 2. Wspieranie rodzin, zapewnienie dzieciom i młodzieży warunków do rozwoju, zwiększenie dostępności opieki zdrowotnej oraz utrzymanie poziomu bezpieczeństwa publicznego w gminie:** pomoc rodzinom w wypełnianiu ich funkcji oraz zapewnienie dzieciom i młodzieży odpowiedniego dostępu do kształcenia i umożliwienie im wszechstronnego rozwoju, wspieranie osób i rodzin dotkniętych problemami uzależnień i przemocy w rodzinie, zaspokajanie potrzeb mieszkańców w zakresie ochrony zdrowia oraz przeciwdziałanie przestępczości, w tym wśród nieletnich;
- 3. Profesjonalizacja służb społecznych oraz rozwijanie sektora obywatelskiego:** rozwijanie sektora pomocy społecznej oraz wzmacnianie i poszerzanie sektora pozarządowego w gminie oraz zacieśnianie współpracy z należącymi do niego organizacjami.

III. MISJA, CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ

Misją samorządu gminy Rytwiany w realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016-2025 jest *stwarzanie mieszkańcom dobrych warunków do życia i rozwoju, wzmocnienie rodzin, przeciwdziałanie różnym formom marginalizacji i wykluczenia społecznego oraz rozwijanie społeczeństwa obywatelskiego*. Wypełnienie tak sformułowanej misji wymaga wdrożenia wyznaczonych celów strategicznych i operacyjnych oraz kierunków działań. Zostały one przedstawione poniżej w formie kart strategicznych, w których uwzględniono również realizatorów poszczególnych zapisów, źródła ich finansowania oraz prognozę zmian.

Cel strategiczny 1.	Podniesienie poziomu bezpieczeństwa socjalnego oraz wspieranie i integrowanie osób zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym
Cele operacyjne:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tworzenie w gminie nowych miejsc pracy, wspieranie osób bezrobotnych i poszukujących zatrudnienia 2. Redukowanie zjawiska ubóstwa i przeciwdziałanie jego skutkom. 3. Zwiększanie udziału osób starszych i niepełnosprawnych w życiu społeczności lokalnej.
Kierunki działań do celów operacyjnych 1-2.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pozyskiwanie nowych inwestorów, promowanie gminy przy wykorzystaniu jej walorów przyrodniczych i kulturowych, tworzenie i oferowanie terenów pod działalność gospodarczą, oferowanie inwestorom ulg podatkowych. 2. Wspieranie i promowanie przedsiębiorczości w gminie, w tym małej i średniej; utworzenie inkubatora przedsiębiorczości oraz Centrum Aktywności Młodych. 3. Wspieranie przemysłu drzewnego oraz tworzenie na terenie gminy warunków do rozwoju rynku handlu i usług. 4. Wspieranie rozwoju turystyki i rekreacji w gminie, m.in. poprzez promowanie walorów i oferty turystycznej oraz rozwijanie infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej. 5. Wspieranie w gminie rolnictwa, zatrudnienia i zmian w rolnictwie w celu zwiększenia jego konkurencyjności, w tym gospodarstw wiejskich prowadzących kwatery agroturystyczne lub inne formy turystyki wiejskiej, a także edukowanie i informowanie rolników o możliwościach specjalizacji gospodarstw rolnych i pozyskania środków finansowych z funduszy unijnych. 6. Stała współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie aktywizacji zawodowej bezrobotnych mieszkańców gminy – upowszechnianie ofert pracy, informacji o wolnych miejscach

- pracy, usługach poradnictwa zawodowego, szkoleniach, przygotowaniu zawodowym dorosłych i stażach oraz organizowanie robót publicznych, prac społecznie użytecznych, interwencyjnych i zatrudnienia socjalnego oraz realizowanie programów aktywizacji i integracji osób bezrobotnych.
7. Promowanie wśród bezrobotnych mieszkańców gminy samozatrudnienia oraz udzielanie informacji na temat możliwości pozyskania środków finansowych na podjęcie i rozwój działalności gospodarczej.
 8. Wspieranie rozwoju podmiotów ekonomii społecznej w gminie, np. spółdzielni socjalnych.
 9. Kontynuowanie pracy socjalnej z osobami ubogimi i bezrobotnymi obejmującej m.in. motywowanie do podnoszenia kwalifikacji, poszukiwania zatrudnienia i rozwiązywania własnych problemów oraz zawieranie z nimi kontraktów socjalnych.
 10. Podejmowanie wśród osób i rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej działań edukacyjnych służących poprawie ich położenia, m.in. w zakresie umiejętnego gospodarowania budżetem domowym.
 11. Udzielanie przez GOPS pomocy osobom i rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej z systemu pomocy społecznej oraz świadczeń rodzinnych i z funduszu alimentacyjnego oraz w formie dodatków mieszkaniowych i dodatku energetycznego.
 12. Zachęcanie osób zagrożonych utratą bezpieczeństwa socjalnego do aktywnych postaw, promowanie wśród nich samopomocy, np. pomocy sąsiedzkiej, oraz organizowanie na rzecz ubogich akcji charytatywnych.
 13. Udzielanie pomocy dzieciom pochodzącym z rodzin ubogich, m.in. poprzez prowadzenie dożywiania w szkołach, wyposażenie ich w podręczniki i pomoce szkolne oraz odzież, a także organizowanie wypoczynku oraz czasu wolnego.
 14. Podejmowanie działań na rzecz osób zagrożonych i dotkniętych bezdomnością – prowadzenie pracy socjalnej, udzielenie wsparcia finansowego i rzeczowego, w razie potrzeby opracowywanie indywidualnych programów wychodzenia z bezdomności oraz zapewnienie schronienia; podejmowanie współpracy w tym zakresie ze schroniskami funkcjonującymi poza gminą, np. w Kielcach i Tarnobrzegu.
 15. Poszerzenie w gminie zasobów mieszkań komunalnych, w tym socjalnych.
 16. Opracowanie, realizacja lub współudział w realizacji programów i projektów na rzecz zagrożonych i dotkniętych wykluczeniem społecznym, w tym współfinansowanych z funduszy zewnętrznych, np. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej oraz z budżetu państwa (w ramach konkursów).

	<p>17. Podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi zajmującymi się wspieraniem przedsiębiorczości i inicjatyw gospodarczych oraz rozwoju gminy, udzielaniem wsparcia osobom bezrobotnym, ubogim i bezdomnym, a także z Kościołem.</p>
<p>Kierunki działań do celu operacyjnego 3.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Udzielanie osobom starszym i niepełnosprawnym wsparcia w postaci pracy socjalnej oraz pomocy finansowej i rzeczowej. 2. Zwiększenie dostępności usług opiekuńczych, obejmujących pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz, w miarę możliwości, zapewnienie kontaktów z otoczeniem. 3. Rozwijanie specjalistycznych usług opiekuńczych, w tym dla osób z zaburzeniami psychicznymi. 4. Prowadzenie działań prozdrowotnych wśród osób starszych i niepełnosprawnych. 5. Rozwijanie oferty spędzania czasu wolnego kierowanej do osób starszych i niepełnosprawnych – zapewnienie im odpowiedniego dostępu do edukacji, kultury i rekreacji poprzez organizowanie imprez środowiskowych, wycieczek, zajęć, spotkań integracyjnych, m.in. w ramach Gminnego Centrum Kultury, Sportu i Informacji Turystycznej, Gminnej Biblioteki Publicznej i ich filii oraz przy współpracy z kołami gospodyń wiejskich i innymi organizacjami pozarządowymi. 6. Podjęcie działań w kierunku utworzenia w gminie klubu seniora, a w sprzyjających okolicznościach domu dziennego pobytu. 7. Wspieranie inicjatyw służących zwiększeniu aktywności osób starszych i niepełnosprawnych oraz wykorzystujących ich potencjał. 8. Współpraca z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie, Powiatowym Urzędem Pracy oraz Państwowym Funduszem Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych, m.in. przy: likwidacji barier, zapewnieniu dostępu do rehabilitacji i sprzętu rehabilitacyjnego oraz zapewnieniu i utrzymaniu odpowiedniego zatrudnienia. 9. Zwiększenie dostępności usług rehabilitacyjnych w gminie oraz podejmowanie współpracy z podmiotami świadczącymi usługi w tym zakresie poza jej terenem. 10. Zapewnienie dostępu do kształcenia integracyjnego w gminie. 11. Podejmowanie i rozszerzanie współpracy z instytucjami i organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych, m.in. z zakładami opieki zdrowotnej, ośrodkami wsparcia, domami pomocy społecznej, podmiotami świadczącymi usługi rehabilitacyjne, a także z organizacjami pozarządowymi, w tym z kołami gospodyń wiejskich, i Kościołem. 12. Pozyskiwanie wolontariuszy mogących wspierać osoby starsze i niepełnosprawne w codziennym życiu.
<p>Czas realizacji</p>	<p>Lata 2016-2025.</p>

Realizatorzy	Wójt Gminy, Rada Gminy, Urząd Gminy, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, placówki oświatowe szczebla podstawowego i gimnazjalnego, placówki kulturalne, jednostki sportowo-rekreacyjne, placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży.
Partnerzy w realizacji	Powiatowy Urząd Pracy i Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Staszowie, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, szkoły ponadgimnazjalne, inwestorzy, pracodawcy, w tym lokalni przedsiębiorcy, noclegownie i schroniska spoza gminy, w tym Schronisko dla Bezdomnych Mężczyzn im. św. Brata Alberta w Kielcach i Schronisko dla Bezdomnych Mężczyzn w Tarnobrzegu, placówki ochrony zdrowia, ośrodki wsparcia, placówki świadczące usługi rehabilitacyjne, domy pomocy społecznej, w tym domy w powiecie i w województwie, instytucje rządowe, organizacje pozarządowe, w tym organizacje zajmujące się wspieraniem przedsiębiorczości i inicjatyw gospodarczych oraz rozwoju gminy, udzielaniem wsparcia osobom bezrobotnym, ubogim i bezdomnym oraz starszym i niepełnosprawnym (m.in. koła gospodyń wiejskich), a także Kościół, społeczność lokalna.
Źródła finansowania	Budżet samorządowy i centralny, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Fundusz Pracy, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni (krajowi i zagraniczni).
Prognoza zmian	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wzrost aktywności gospodarczej w gminie, ▪ większa aktywność zawodowa mieszkańców gminy, ▪ usamodzielnienie części dotychczasowych beneficjentów systemu pomocy społecznej, ▪ poprawa warunków ekonomicznych osób zagrożonych utratą bezpieczeństwa socjalnego, ▪ łatwiejszy dostęp do mieszkań dla osób o niskim statusie materialnym, ▪ lepsze wsparcie dla osób zagrożonych i dotkniętych bezdomnością, ▪ efektywniejszy udział seniorów i osób niepełnosprawnych w życiu społecznym, ▪ wyższy standard świadczonych usług, ▪ lepsza jakość funkcjonowania osób starszych i niepełnosprawnych w środowisku zamieszkania, ▪ wzrost liczby osób usprawnionych i zatrudnionych.

Cel strategiczny 2.	Wspieranie rodzin, zapewnienie dzieciom i młodzieży warunków do rozwoju, zwiększenie dostępności opieki zdrowotnej oraz utrzymanie poziomu bezpieczeństwa publicznego w gminie
Cele operacyjne:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pomoc rodzinom w wypełnianiu ich funkcji oraz zapewnienie dzieciom i młodzieży odpowiedniego dostępu do kształcenia i umożliwienie im wszechstronnego rozwoju. 2. Wspieranie osób i rodzin dotkniętych problemami uzależnień i przemocy w rodzinie. 3. Zaspokajanie potrzeb mieszkańców w zakresie ochrony zdrowia. 4. Przeciwdziałanie przestępczości, w tym wśród nieletnich.
Kierunki działań do celu operacyjnego 1.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kontynuowanie pracy socjalnej z rodzinami, w szczególności z rodzinami wymagającymi ochrony macierzyństwa (głównie z uwagi na wielodzietność) oraz mającymi trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. 2. Utrzymanie, a w razie konieczności, zwiększenie liczby asystentów rodziny oraz, w razie potrzeby, ustanawianie rodzin wspierających dla rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz organizowanie dla nich szkoleń. 3. Prowadzenie wśród rodzin edukacji w zakresie właściwego wypełniania ról rodzicielskich oraz promowanie prawidłowego modelu rodziny, m.in. przez pracowników GOPS-u, placówek oświatowych, asystentów rodziny. 4. Zapewnienie rodzinom oraz osobom samotnie wychowującym dzieci (w tym osobom i rodzinom z dziećmi dotkniętymi niepełnosprawnością) szerszego dostępu do poradnictwa specjalistycznego – rodzinnego, psychologiczno-pedagogicznego, prawnego i terapii rodzinnej 5. Utworzenie grupy wsparcia dla rodziców zmagających się z problemami opiekuńczo-wychowawczymi, rodziców samotnych oraz wychowujących dzieci niepełnosprawne. 6. Promowanie wśród pracodawców elastycznych form zatrudnienia, ułatwiających godzenie pracy z wychowaniem dzieci. 7. Zwiększenie w gminie dostępności opieki przedszkolnej oraz zapewnienie dostępu do opieki nad dziećmi do lat 3. 8. Zwiększenie dostępu dzieci i młodzieży do alternatywnych form spędzania czasu wolnego oraz tworzenie warunków do ich samorealizacji, m.in. poprzez rozszerzenie oferty zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych przy wykorzystaniu zasobów oświatowych, kulturalnych i sportowo-rekreacyjnych gminy; rozwijanie infrastruktury umożliwiającej dzieciom i młodzieży spędzanie czasu wolnego oraz rozwój uzdolnień i zainteresowań, organizowanie wypoczynku. 9. Tworzenie i rozwijanie oferty placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży, w tym utworzenie świetlicy socjoterapeutycznej. 10. Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży, m.in. poprzez zwiększenie dostępności zajęć wyrównawczych, udzielanie

	<p>pomocy w nauce (np. przez wolontariuszy), przyznawanie stypendiów i zasiłków szkolnych.</p> <p>11. Opracowywanie i wdrażanie programów i projektów na rzecz rodziny i dziecka (np. Karty Dużej Rodziny), w tym współfinansowanych z funduszy zewnętrznych, np. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej i z budżetu państwa (w ramach konkursów); podejmowanie współpracy w tym zakresie z organizacjami pozarządowymi.</p> <p>12. Integrowanie i koordynowanie działań na rzecz rodziny i dziecka w gminie poprzez stałą współpracę placówek oświatowych i kulturalnych, jednostek pomocy społecznej i ochrony zdrowia, policji, sądu rejonowego i kuratorów sądowych, organizacji pozarządowych i kościoła.</p>
<p>Kierunki działań do celu operacyjnego 2.</p>	<p>1. Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej, rehabilitacyjnej, psychologicznej, prawnej i społecznej dla osób i rodzin dotkniętych problemami uzależnień i przemocy w rodzinie, m.in. poprzez rozszerzenie oferty funkcjonującego w gminie Punktu Konsultacyjnego dla osób i rodzin z problemem alkoholowym oraz zacieśnienie współpracy z placówkami leczenia uzależnień funkcjonującymi poza gminą, np. ze Staszowskim Ośrodkiem Trzeźwości „Strumyk” i Centrum Psychoterapii „Promedic” w Staszowie.</p> <p>2. Zintensyfikowanie w gminie profilaktycznej działalności informacyjnej, edukacyjnej i szkoleniowej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych, narkomanii i przemocy w rodzinie, w szczególności kierowanej do dzieci i młodzieży, ich rodziców oraz nauczycieli.</p> <p>3. Wspieranie istniejącej w gminie grupy AA „Jesteśmy” oraz działań mających na celu utworzenie grupy wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie.</p> <p>4. Prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.</p> <p>5. Zintensyfikowanie działalności Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.</p> <p>6. W razie konieczności zapewnienie ofiarom przemocy w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia, a także kierowanie sprawców przemocy w rodzinie do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych; podejmowanie współpracy w tym zakresie z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Staszowie oraz ze Specjalistycznym Ośrodkiem Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gorzycach.</p> <p>7. Tworzenie i rozwijanie oferty placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży, w tym utworzenie świetlicy socjoterapeutycznej.</p> <p>8. Podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób dotkniętych problemami alkoholowymi, narkomanii i przemocy w rodzinie.</p>

<p>Kierunki działań do celu operacyjnego 3.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Promowanie zdrowia i prowadzenie profilaktyki zdrowotnej. 2. Zwiększenie dostępu mieszkańców do świadczeń zdrowotnych, głównie specjalistycznych, w tym opieki geriatrycznej. 3. Podejmowanie działań wynikających z rozeznaczonych potrzeb zdrowotnych i stanu zdrowia mieszkańców, w tym opracowywanie i realizowanie programów zdrowotnych. 4. Inicjowanie przedsięwzięć lokalnych mających na celu zaznajomienie mieszkańców z czynnikami szkodliwymi dla zdrowia oraz ich skutkami. 5. Upowszechnianie wśród mieszkańców gminy informacji na temat dostępności i możliwości skorzystania ze specjalistycznych usług medycznych, w tym wykonania badań specjalistycznych. 6. Opracowanie i realizacja gminnego programu ochrony zdrowia psychicznego.
<p>Kierunki działań do celu operacyjnego 4.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Opracowanie i realizowanie programów profilaktyczno-edukacyjnych w placówkach oświatowych; włączanie w ich realizację policjantów. 2. Podejmowanie w gminie przedsięwzięć edukacyjno-informacyjnych poświęconych przestępczości i jej skutkom (akcje, kampanie). 3. Patrolowanie i wizytowanie miejsc publicznych w gminie; zwiększenie częstotliwości patroli policyjnych w miejscach najbardziej zagrożonych przestępczością, szczególnie w godzinach wieczornych i nocnych. 4. Kontynuowanie przez jednostki gminne i mieszkańców współpracy z policją, prokuraturą rejonową, sądem rejonowym, kuratorami sądowymi i organizacjami pozarządowymi na rzecz przeciwdziałania przestępczości. 5. Zapewnienie dzieciom i młodzieży szerszego dostępu do alternatywnych form spędzania czasu wolnego. 6. Zapewnienie mieszkańcom bezpieczeństwa na drodze, m.in. poprzez budowę i remont dróg gminnych, budowę chodników i ścieżek rowerowych, budowę przejść dla pieszych, oświetlenia i miejsc parkingowych, organizację dowozu dzieci do szkół.
<p>Czas realizacji</p>	<p>Lata 2016-2025.</p>
<p>Realizatorzy</p>	<p>Wójt Gminy, Rada Gminy, Urząd Gminy, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, placówki oświatowe szczebla podstawowego i gimnazjalnego, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Punkt Konsultacyjny dla osób i rodzin z problemem alkoholowym, Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, placówki kulturalne, jednostki sportowo-rekreacyjne, placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży.</p>
<p>Partnerzy w realizacji</p>	<p>Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie i Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Staszowie, Publiczna Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczne w Staszowie z filią w Połańcu, szkoły ponadgimnazjalne, placówki ochrony zdrowia, placówki leczenia uzależnień, w tym</p>

	<p>Staszowski Ośrodek Trzeźwości „Strumyk” i Centrum Psychoterapii „Promedic” w Staszowie, ośrodki wsparcia, w tym Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gorzycach, grupy samopomocowe, w tym grupa AA „Jesteśmy”, instytucje rządowe, policja, prokuratura rejonowa, sąd rejonowy, kuratorzy sądowi, organizacje pozarządowe, m.in. organizacje udzielające pomocy rodzinom i dzieciom, w tym dotkniętym problemami alkoholowymi, narkomanii i przemocy w rodzinie, organizacje zajmujące się wspieraniem i upowszechnianiem kultury, turystyki, sportu i rekreacji, jednostki ochotniczej straży pożarnej, oraz Kościoł, społeczność lokalna.</p>
Źródła finansowania	<p>Budżet samorządowy i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni.</p>
Prognoza zmian	<ul style="list-style-type: none"> ▪ niższy odsetek rodzin wymagających ochrony macierzyństwa oraz zmagających się z problemami opiekuńczo-wychowawczymi, ▪ podniesienie poziomu wiedzy w zakresie właściwego wypełniania ról rodzicielskich, ▪ skuteczniejsze wsparcie dla rodziców mających trudności opiekuńczo-wychowawcze, rodziców samotnych oraz wychowujących dzieci niepełnosprawne, ▪ łatwiejszy dostęp do opieki dla dzieci w wieku do lat 3. i w wieku przedszkolnym, ▪ podwyższenie szans edukacyjnych dla uczniów uzdolnionych i dzieci mających problemy w nauce, ▪ wzbogacenie oferty spędzania czasu wolnego oraz wzrost liczby dzieci i młodzieży z niej korzystających, ▪ większy poziom świadomości mieszkańców w zakresie profilaktyki zdrowotnej, uzależnień oraz zdrowego trybu życia, ▪ lepszy dostęp do opieki zdrowotnej, w tym specjalistycznej, ▪ wydatniejsze wsparcie dla osób uzależnionych i współuzależnionych oraz dotkniętych przemocą w rodzinie, ▪ obniżenie liczby przypadków przemocy w rodzinie, ▪ ograniczenie przestępczości, w tym wśród młodocianych, ▪ wzrost zasobu wiedzy mieszkańców na temat przestępczości i jej skutków, ▪ bezpieczniejsze drogi.

Cel strategiczny 3.	Profesjonalizacja służb społecznych oraz rozwijanie sektora obywatelskiego
Cele operacyjne:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rozwijanie sektora pomocy społecznej. 2. Wzmacnianie i poszerzanie sektora pozarządowego w gminie oraz zacieśnianie współpracy z należącymi do niego organizacjami.
Kierunki działań do celu operacyjnego 1.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Systematycznie podnoszenie kompetencji przez kadre GOPS-u, m.in. poprzez uczestnictwo w szkoleniach. 2. Utrzymanie, a w razie potrzeby zwiększenie liczby asystentów rodziny. 3. W razie możliwości rozszerzenie infrastruktury socjalnej w gminie. 4. Projektowanie i wdrażanie nowych instrumentów i usług służących podniesieniu jakości świadczonej pomocy. 5. Zapewnienie mieszkańcom szerszego dostępu do informacji o możliwościach uzyskania i dostępnych formach świadczeń pomocowych, m.in. poprzez utworzenie strony internetowej GOPS-u. 6. Opracowywanie i realizowanie projektów współfinansowanych z funduszy zewnętrznych, np. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej oraz z budżetu państwa (w ramach konkursów).
Kierunki działań do celu operacyjnego 2.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Realizowanie zadań z zakresu rozwiązywania problemów społecznych przy szerszej współpracy z sektorem pozarządowym oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego. 2. Inicjowanie powstawania oraz wspieranie organizacyjne, prawne i lokalowe powstających i istniejących organizacji pozarządowych, promowanie ich działalności oraz udzielanie im pomocy w nawiązaniu współpracy międzynarodowej oraz w pozyskiwaniu środków z innych niż budżet samorządu źródeł finansowania. 3. Zachęcanie mieszkańców gminy do udziału w rozwiązywaniu lokalnych problemów społecznych; samoorganizowania się, samopomocy oraz tworzenia organizacji działających na rzecz społeczności lokalnej. 4. Wspieranie lokalnych inicjatyw społecznych. 5. Propagowanie idei wolontariatu oraz pozyskiwanie wolontariuszy do udziału w realizacji zadań dotyczących rozwiązywania problemów społecznych.
Czas realizacji	Lata 2016-2025.
Realizatorzy	Wójt Gminy, Rada Gminy, Urząd Gminy, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej i inne jednostki organizacyjne gminy.
Partnerzy w realizacji	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Kielcach, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Staszowie, instytucje rządowe, organizacje pozarządowe, inne podmioty prowadzące działalność pożytku publicznego, Kościół, społeczność lokalna.
Źródła finansowania	Budżet samorządowy i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni.

Prognoza zmian	<ul style="list-style-type: none">• większe kompetencje kadr pomocy społecznej,• wyższa jakość świadczonych usług,• zwiększenie aktywności mieszkańców,• zwielokrotnienie inicjatyw społecznych,• różnorodność form i lepsza efektywność współpracy z sektorem pozarządowym.
-----------------------	--

IV. PROGRAMY I PROJEKTY

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Rytwiany na lata 2016-2025 będzie realizowana w szczególności poprzez następujące programy:

- Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii,
- Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie,
- Gminny Program Wspierania Rodziny,
- Program współpracy Gminy Rytwiany z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego.

Skuteczność wdrożenia dokumentu będzie również zależała od środków finansowych – posiadanych i pozyskanych przez samorząd gminy lub inne podmioty uczestniczące w realizacji strategii – na opracowanie i realizację innych programów oraz projektów, które będą zgodne z przyjętymi w dokumencie kierunkami działań.

Programy i projekty powinny cechować efektywność, skuteczność i celowość. Mogą być one przyjmowane stosownymi uchwałami przez Radę i, w zależności od charakteru, realizowane w okresach rocznych, dłuższych lub krótszych.

Zaprojektowane zgodnie z zapisami strategicznymi przedsięwzięcia mogą być dofinansowywane m.in. ze środków programów resortowych (np. w ramach otwartych konkursów ofert). Wśród obecnie obowiązujących należy wymienić:

- Resortowy program wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej – asystent rodziny i koordynator rodzinnej pieczy zastępczej,
- Program „Aktywne Formy Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu – nowy wymiar 2020”,
- Rządowy Program na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014–2020,
- Program Wieloletni „Senior-WIGOR” na lata 2015-2020,
- Program wspierający powrót osób bezdomnych do społeczności,
- Program „Oparcie społeczne dla osób z zaburzeniami psychicznymi”.

V. WDROŻENIE, MONITOROWANIE I EWALUACJA STRATEGII

Zgodnie z art. 110, pkt 4 ustawy o pomocy społecznej, koordynatorem realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Rytwiany na lata 2016-2025 będzie Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Rytwianach. Sformułowane w dokumencie kierunki działań będą wdrażane przez wyznaczonych realizatorów oraz partnerów w realizacji, w zależności od posiadanych i pozyskanych środków finansowych. Poniższa tabela przedstawia ramy finansowe strategii, które obejmują szacunkową wielkość wydatków planowanych w budżecie gminy na jej realizację w kolejnych latach.

Tabela 15. Ramy finansowe strategii w latach 2016-2025*

2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.
0,00	0,00	15000,00	15000,00	15000,00
2021 r.	2022 r.	2023 r.	2024 r.	2025 r.
191000,00	141000,00	141000,00	141000,00	141000,00

*Środki finansowe planowane w budżecie gminy na realizację strategii.

Źródło danych: Urząd Gminy Rytwiany.

Środki finansowe na realizację zapisów strategii będą ujmowane corocznie w uchwale budżetowej Rady Gminy.

Monitoring i ewaluacja zapisów strategicznych, polegające na zbieraniu i analizowaniu informacji dotyczących realizowanych bądź zrealizowanych już działań, będzie prowadzony przez podmioty realizujące strategię i współdziałające w jej realizacji.

Gromadzone dane z jednej strony pozwolą zidentyfikować i rozwiązać problemy, które pojawią się w trakcie wdrażania dokumentu, oraz stwierdzić, z myślą o podjęciu działań korygujących, czy realizacja wyznaczonych działań zmierza w słusznym kierunku, z drugiej natomiast umożliwią ustalenie rzeczywistych rezultatów ich wdrożenia – czy uzyskane efekty są zgodne z przyjętymi wcześniej zamierzeniami i na co miały wpływ.

Informacja na temat realizacji strategii oraz osiągniętych rezultatów będzie przygotowywana corocznie w formie raportu monitoringowego. Poza oceną wdrożenia zapisów strategicznych, będzie on zawierał propozycje rozwiązań (np. programów celowych) oraz, w przypadku stwierdzenia istotnych zmian społecznych lub nowych potrzeb, podjęcie działań korygujących i wszelkich prac mających na celu aktualizację obowiązującej strategii.

W celu skutecznego i sprawnego opracowywania raportu monitoringowego, Wójt Gminy może powołać zespół zadaniowy, w skład którego wejdą przedstawiciele podmiotów realizujących strategię i współdziałających w jej realizacji, w tym pracownicy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej.

Do oceny stopnia wdrożenia strategii zostaną wykorzystane przedstawione poniżej wskaźniki monitoringowe. W większości są one dostępne w zbiorach statystyki publicznej oraz w zasobach informacyjnych podmiotów realizujących strategię i współdziałających w jej realizacji.

Przygotowany zestaw wskaźników monitoringowych ma charakter otwarty, co oznacza, że w trakcie wdrażania strategii, może być on zmodyfikowany, w tym poszerzony o nowe wskaźniki, które w odpowiedni sposób będą charakteryzowały przebieg realizacji zapisów strategicznych.

Cel strategiczny 1.:

- liczba nowych inwestorów,
- liczba podmiotów gospodarczych,
- liczba gospodarstw agroturystycznych,
- wielkość stopy bezrobocia,
- liczba osób bezrobotnych w gminie, w tym liczba osób objętych przez Powiatowy Urząd Pracy różnymi formami wsparcia,
- liczba podmiotów ekonomii społecznej,
- liczba osób bezrobotnych, ubogich i bezdomnych objętych pracą socjalną,
- liczba beneficjentów systemu pomocy społecznej objętych wsparciem z powodu bezrobocia, ubóstwa i bezdomności,
- liczba osób i rodzin objętych wsparciem w postaci świadczeń pomocy społecznej, świadczeń rodzinnych i z funduszu alimentacyjnego oraz w formie dodatków mieszkaniowych i dodatku energetycznego,
- liczba dzieci z rodzin ubogich objętych wsparciem,
- liczba opracowanych indywidualnych programów wychodzenia z bezdomności oraz liczba osób nimi objętych,
- liczba osób bezdomnych, którym zapewniono schronienie,

- liczba nowych mieszkań komunalnych i socjalnych,
- liczba programów i projektów na rzecz zagrożonych i dotkniętych marginalizacją i wykluczeniem społecznym,
- liczba osób w wieku poprodukcyjnym i ich udział w ogóle mieszkańców,
- liczba osób dotkniętych niepełnosprawnością,
- liczba osób starszych i niepełnosprawnych objętych pracą socjalną,
- liczba seniorów i osób niepełnosprawnych objętych wsparciem z systemu pomocy społecznej,

- liczba osób objętych usługami opiekuńczymi i specjalistycznymi usługami opiekuńczymi, w tym dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- liczba osób korzystających z klubu seniora, ewentualnie z domu dziennego pobytu,
- liczba obiektów, w których zlikwidowano bariery,
- liczba nowo utworzonych miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych,
- liczba osób objętych usługami rehabilitacyjnymi,
- liczba klas integracyjnych oraz liczba dzieci do nich uczęszczających,
- liczba osób z gminy korzystających z ośrodków wsparcia dziennego poza gminą,
- liczba osób z gminy objętych całodobową opieką w domach pomocy społecznej,
- liczba wolontariuszy wspierających osoby starsze i niepełnosprawne.

Cel strategiczny 2.:

- liczba rodzin objętych pracą socjalną,
- liczba asystentów rodziny oraz liczba rodzin objętych przez nich wsparciem,
- liczba rodzin objętych wsparciem z systemu pomocy społecznej, świadczeń rodzinnych i alimentacyjnych oraz w formie dodatków mieszkaniowych i energetycznego,
- liczba osób i rodzin objętych poradnictwem specjalistycznym oraz liczba porad,
- liczba grup wsparcia oraz liczba osób objętych w ich ramach pomocą,
- liczba dzieci objętych opieką przedszkolną,
- liczba dzieci do lat 3. objętych opieką,
- liczba placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży oraz liczba osób objętych w ich ramach opieką,
- liczba opracowywanych i realizowanych programów i projektów na rzecz rodziny i dziecka

- oraz liczba osób nimi objętych,
- liczba osób objętych pomocą terapeutyczną i rehabilitacyjną,
 - liczba rodzin objętych wsparciem psychologicznym, prawnym oraz z systemu pomocy społecznej z powodu alkoholizmu, narkomanii i przemocy w rodzinie,
 - liczba osób objętych pomocą w ramach punktu konsultacyjnego,
 - liczba grup samopomocowych oraz liczba osób objętych w ich ramach wsparciem,
 - liczba udzielonych porad i przeprowadzonych interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
 - liczba osób objętych oddziaływaniem zespołu interdyscyplinarnego,
 - liczba osób umieszczonych w ośrodkach wsparcia,
 - liczba osób skierowanych do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych,
 - liczba przedsięwzięć w zakresie promocji zdrowia i profilaktyki zdrowotnej,
 - liczba osób objętych świadczeniami zdrowotnymi,
 - liczba opracowanych i realizowanych programów zdrowotnych oraz liczba osób nimi objętych,
 - liczba popełnionych i wykrytych przestępstw,
 - liczba przedsięwzięć edukacyjno-informacyjnych,
 - liczba zrealizowanych inwestycji w celu poprawy bezpieczeństwa na drodze.

Cel strategiczny 3.:

- liczba pracowników GOPS-u, w tym liczba pracowników socjalnych,
- liczba asystentów rodziny oraz liczba rodzin objętych przez nich wsparciem,
- liczba szkoleń, w których uczestniczyła kadra pomocy społecznej,
- liczba organizacji pozarządowych funkcjonujących w obszarze polityki społecznej,
- liczba wspieranych przez samorząd gminy organizacji pozarządowych,
- liczba wolontariuszy.

SPIS TABEL I WYKRESÓW

Tabele:

Tabela 1. Dodatki mieszkaniowe przyznane w gminie w latach 2013-2015	22
Tabela 2. Placówki oświatowe w gminie	31
Tabela 3. Placówki kulturalne w gminie	35
Tabela 4. Obiekty sportowo-rekreacyjne w gminie	36
Tabela 5. Zakłady opieki zdrowotnej i apteki w gminie	37
Tabela 6. Populacje osób, u których występują różne kategorie problemów alkoholowych ..	44
Tabela 7. Podmioty mogące wspierać mieszkańców gminy dotkniętych problemami uzależnień i przemocy w rodzinie.....	48
Tabela 8. Kadra GOPS-u i jej kwalifikacje w 2015 roku	52
Tabela 9. Wydatki na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej i innych obszarów polityki społecznej w gminie w latach 2013-2015.....	54
Tabela 10. Formy świadczeń pomocy społecznej udzielonych w gminie przez GOPS w latach 2013-2015.....	58
Tabela 11. Świadczenia rodzinne przyznane w gminie w latach 2013-2015	62
Tabela 12. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przyznane w gminie w latach 2013-2015	63
Tabela 13. Instytucje wsparcia poza gminą, z oferty których mogą korzystać lub korzystają mieszkańcy gminy.....	63
Tabela 14. Organizacje pozarządowe w gminie	67
Tabela 15. Ramy finansowe strategii w latach 2016-2025*	104

Wykresy:

Wykresy 1-2. Ludność gminy oraz jej struktura wiekowa w latach 2013-2015	18
Wykresy 3-4. Ruch naturalny i saldo migracji ludności gminy w latach 2013-2015	18
Wykres 5. Ruch migracyjny ludności gminy w latach 2013-2015 według typu i kierunku migracji	19
Wykres 6. Zasoby mieszkaniowe w gminie w latach 2013-2015	21
Wykres 7. Mieszkania pozostające w zasobach gminy w latach 2013-2015.....	21

Wykres 8. Użytki rolne, lasy i grunty leśne, pozostałe grunty i nieużytki (w ha) w gminie	23
Wykres 9. Podmioty gospodarcze w gminie w latach 2013-2015.....	25
Wykres 10. Podmioty gospodarcze w gminie w poszczególnych sekcjach Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) w 2015 roku	25
Wykres 11. Mieszkańcy gminy posiadający zatrudnienie w latach 2013-2015*	27
Wykres 12. Bezrobotni w gminie według płci w latach 2013-2015	27
Wykres 13. Stopa bezrobocia w powiecie staszowskim, w województwie świętokrzyskim i w kraju w latach 2013-2015 (w %).....	28
Wykresy 14-17. Bezrobotni w gminie na koniec 2015 roku według wieku, czasu pozostawania bez pracy, stażu pracy i poziomu wykształcenia	29
Wykres 18. Schorzenia najczęściej stwierdzone u dzieci i młodzieży w 2015 roku	39
Wykres 19. Schorzenia najczęściej stwierdzone u osób dorosłych w 2015 roku	39
Wykres 20. Opieka profilaktyczna nad matką i dzieckiem w 2015 roku	40
Wykres 21. Osoby niepełnosprawne w ogóle mieszkańców gminy w 2002 roku.....	41
Wykres 22. Struktura wiekowa osób niepełnosprawnych w gminie w 2002 roku	41
Wykres 23. Osoby niepełnosprawne w wieku 13 lat i więcej w gminie według poziomu wykształcenia w 2002 roku.....	42
Wykres 24. Osoby niepełnosprawne w gminie według aktywności ekonomicznej w 2002 roku	42
Wykres 25. Mieszkańcy gminy zaliczeni przez PZOON w Opatowie do osób niepełnosprawnych i stopnia niepełnosprawności w latach 2013-2015	43
Wykres 26. Środki finansowe wydatkowane na profilaktykę i rozwiązywanie problemów uzależnień i przemocy w rodzinie w gminie w latach 2013-2015	45
Wykres 27. Wybrane dane dotyczące rynku napojów alkoholowych w gminie oraz działalności GKRPA w latach 2013-2015.....	47
Wykres 28. Przestępstwa popełnione w gminie w 2015 roku	51
Wykres 29. Osoby w gminie, którym w latach 2013-2015 udzielono pomocy i wsparcia	55
Wykres 30. Osoby i rodziny w gminie, którym w latach 2013-2015 przyznano świadczenie ..	55
Wykres 31. Osoby i rodziny w gminie, którym w latach 2013-2015 przyznano świadczenie pieniężne	56

Wykres 32. Osoby i rodziny w gminie, którym w latach 2013-2015 przyznano świadczenie niepieniężne	56
Wykres 33. Powody przyznawania pomocy społecznej w gminie w latach 2013-2015 (liczba osób w rodzinach)	57
Wykres 34. Warunki życia w gminie	70
Wykres 35. Problemy najczęściej dotykające mieszkańców gminy	71
Wykres 36. Grupy zagrożone wykluczeniem społecznym w gminie	72
Wykres 37. Jaki jest poziom bezrobocia w gminie?	73
Wykres 38. Jakie działania należałoby podjąć w celu poprawy sytuacji osób bezrobotnych?	73
Wykres 39. Przyczyny ubóstwa wśród mieszkańców gminy?	74
Wykres 40. Jakie działania powinny być podejmowane na rzecz dotkniętych problemem ubóstwa?	74
Wykres 41. Jaka jest skala problemu bezdomności w gminie?.....	75
Wykres 42. Jakie działania byłyby najskuteczniejsze w zapobieganiu i rozwiązywaniu problemu bezdomności?	75
Wykres 43. Przyczyny bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz w prowadzeniu gospodarstwa domowego w gminie.....	76
Wykres 44. Jakie działania poprawiłyby sytuację rodzin niewydolnych wychowawczo w gminie?.....	76
Wykres 45. Na jakie negatywne zjawiska społeczne najbardziej narażone są dzieci i młodzież z gminy?	77
Wykres 46. Przyczyny występowania problemu uzależnień wśród mieszkańców gminy.....	78
Wykres 47. Jakie działania powinny być podejmowane na rzecz osób uzależnionych i ich rodzin?.....	78
Wykres 48. Znajomość przypadków przemocy w rodzinie w gminie.....	79
Wykres 49. Jakie kroki byłyby najskuteczniejsze w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie?	79
Wykres 50. Problemy najczęściej dotykające osoby starsze z gminy.....	80
Wykres 51. Jakie działania poprawiłyby sytuację osób starszych w gminie?	80
Wykres 52. Problemy, których najczęściej doświadczają osoby niepełnosprawne z gminy....	81

Wykres 53. Jakie działania umożliwiłyby osobom niepełnosprawnym pełniejszy udział w życiu społecznym?	81
Wykres 54. Czy czuje się Pani/Pan bezpiecznie w gminie?	82
Wykres 55. Przyczyny braku bezpieczeństwa w gminie.....	82
Wykres 56. Co wpłynęłoby na zwiększenie bezpieczeństwa publicznego w gminie?.....	83